

ҚАЗАҚСТАН

ҚОЛӨНЕРІН САҚТАУ ЖӘНЕ ЖАҢҒЫРТУ САЛАСЫНДАҒЫ КЕШЕНДІ ШАРАЛАР ЖӨНІНДЕГІ НҰСҚАУЛЫҚ

РУКОВОДСТВО ПО КОМПЛЕКСНЫМ
МЕРАМ В ОБЛАСТИ СОХРАНЕНИЯ
И ВОЗРОЖДЕНИЯ РЕМЕСЕЛ КАЗАХСТАНА

GUIDE ON INTEGRATED MEASURES
FOR THE PRESERVATION AND REVIVAL
OF CRAFTS IN KAZAKHSTAN

Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі
Министерство науки и высшего образования Республики Казахстан
Ministry of Higher Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Қазақ ғылыми-зерттеу мәдениет институты
Казахский научно-исследовательский институт культуры
Kazakh scientific research institute of culture

ҚАЗАҚСТАН ҚОЛӨНЕРІН
САҚТАУ ЖӘНЕ ЖАҢҒЫРТУ
САЛАСЫНДАҒЫ КЕШЕНДІ ШАРАЛАР
ЖӨНІНДЕГІ НҰСҚАУЛЫҚ

РУКОВОДСТВО ПО КОМПЛЕКСНЫМ
МЕРАМ В ОБЛАСТИ СОХРАНЕНИЯ
И ВОЗРОЖДЕНИЯ РЕМЕСЛА КАЗАХСТАНА

GUIDE ON INTEGRATED MEASURES
FOR THE PRESERVATION AND REVIVAL
OF CRAFTS IN KAZAKHSTAN

Алматы/Almaty,
2022

УДК 7.0 (574)
ББК 85.1 (5Каз)
Р85

Құрастырушылар: **Хазбулатов А.Р.,**
Құлсариева С.П.
Дизайн: Анисимова Н.Ю.

Р85 Қазақстан қолөнерін сақтау
және жаңғырту саласындағы кешенді
шаралар жөніндегі нұсқаулық.
Алматы: ҚҒЗМИ, 2022. – 145 б.

ISBN 978-601-7448-22-6

Бұл басылым жоғалған техникалар
мен тәжірибелерді қайта жаңғырту,
сондай-ақ Қазақстандағы қолөнер
қызметін коммерцияландыру
тәсілдері саласындағы кешенді
шаралар жөніндегі нұсқаулық
болып табылады.

Басылым Қазақстан
Республикасының Ғылым
және жоғары білім министрлігі.
АР09259862 **«Қазіргі Қазақстанның
дәстүрлі қолөнерін зерттеу:
жағдайы және сақтау
жолдарын іздестіру»** жобасы
аясында дайындалған.

Рецензенттер
А.Б. Наурзбаева – философия
ғылымдарының докторы, профессор
З. Ж. Рабилова – PhD доктор,
қауымдастырылған профессор

УДК 7.0 (574)
ББК 85.1 (5Каз)

ISBN 978-601-7448-22-6

Составители: **Хазбулатов А.Р.,
Кульсариева С.П.**

Дизайн: Анисимова Н.Ю.

Р85 Руководство по комплексным
мерам в области сохранения и
возрождения ремесел Казахстана. –
Алматы: КазНИИК, 2022. – 145 с.

ISBN 978-601-7448-22-6

Настоящее издание представляет
собой руководство по комплексным
мерам в области сохранения,
возрождения утраченных техник
и практик, а также способов
коммерциализации ремесленной
деятельности в Казахстане.

Издание подготовлено в
рамках проекта Министерство
науки и высшего образования
Республики Казахстан AP09259862
**«Исследование традиционных
ремёсел современного Казахстана:
состояние и поиск путей
сохранения».**

Рецензенты

А. Б. Наурзбаева – доктор
философских наук, профессор

З. Ж. Рабилова – доктор PhD, ассо-
циированный профессор

Content by:

A. Khazbulatov, S. Kulsariyeva

Design by: N. Anisimova

P85 “Guide on integrated measures
for the preservation and revival
of crafts in Kazakhstan”. – Almaty:
KazRIC, 2022. – p. 145.

ISBN 978-601-7448-22-6

This publication is a guide
to comprehensive measures
in the field of conservation,
revival of lost techniques and practices,
and ways of commercialising craft
activities in Kazakhstan.

The publication was prepared as part
of a project of the Ministry of Science
and Higher Education of the Republic
of Kazakhstan AP09259862

**“Research of traditional crafts of
modern Kazakhstan: state and
search of ways of preservation”.**

Reviewers

A. Naurzybayeva –
Doctor of Philosophy, Professor

Z. Rabilova –
PhD, Associate Professor

МАЗМҰНЫ

Кіріспе	6
Материалдық емес мәдени мұраға не жатады?	6
MEMM қорғанысы дегеніміз не?	10
Осы Конвенция шеңберінде MEMM беру нені білдіреді?	10
Хабардарлықты арттыру туралы	12
MEMM салаларының тізімі	14
Тізбелер (тізімдер) туралы	14
MEMM-ді қорғау жөніндегі қызметтің негізгі бағыттары	16
MEMM элементін қолданатын қоғамдастықтардың қатысуы	18
MEMM-нің коммерциялық қыры туралы	22
Қауіптер мен тәуекелдер	24
Қорғау шаралары және оларды әзірлеу	24
Материалдық емес мәдени мұраның Ұлттық немесе өңірлік тізіміне енгізілетін Материалдық емес мәдениет элементтерін іріктеу критерийлері	30
Ұлттық немесе өңірлік тізбелерді әзірлеу кезінде MEMM элементтерін сәйкестендіруге арналған сауалнама ..	36
Өңірлерде MEMM қорғау жөніндегі Халықаралық Конвенция талаптарын жүзеге асыру шаралары	44
Материалдық емес мәдени мұраның Ұлттық тізбесіне элементті түгендеуге өтінімнің үлгісі	47
1 Қосымша. Материалдық емес мәдени мұраны қорғау туралы Конвенция	56
2 Қосымша. Далалық зерттеулерден суреттер	114
3 Қосымша. Қазақтың дәстүрлі қолө- нерінің қазіргі жағдайы.	130

СОДЕРЖАНИЕ

Пreamбула	7
Что относится к нематериальному культурному наследию?	7
Что такое охрана НКН?	11
Что означает передача в рамках данной Конвенции?	11
О повышении осведомленности	13
Список областей НКН	15
О перечнях (списках)	15
Основные направления деятельности по охране НКН	17
Участие сообществ, практикующих элемент НКН	19
О коммерческой стороне НКН	23
Угрозы и риски	25
Меры по охране и их разработка	25
Критерии для отбора элементов нематериальной культуры, вносимых в Национальный или региональный список нематериального культурного наследия	31
Вопросник для идентификации элементов НКН при разработке Национального или регионального перечней	37
Мероприятия по реализации требований Международной Конвенции по охране НКН в регионах	45
Образец заявки на инвентаризацию элемента в Национальный перечень нематериального культурного наследия	50
Приложение 1. Конвенция об охране нематериального культурного наследия	57
Приложение 2. Фотографии из полевых исследований	114
Приложение 3. Современное состояние казахских традиционных ремесел	130

CONTENT

Preamble	7
What is intangible cultural heritage? ..	7
What is an ICH guard?	11
What is meant by a transfer under this Convention?	11
On raising awareness	13
List of ICH areas	15
On lists	15
The main areas of activity for safeguarding ICH	17
Participation of communities of practice element of ICH	19
On the commercial side of ICH	23
Threats and risks	25
Protection measures and their development	25
Criteria for the selection of elements of intangible culture, inscribed on a national or regional list of intangible cultural heritage ...	31
Questionnaire to identify ICH elements when developing a National or Regional Inventory ...	37
Activities to implement the requirements of International Convention for the Safeguarding of the ICH in the regions	46
Template for inventorying an element on the National Inventory of Intangible Cultural Heritage	53
Annex 1. Convention for the Safeguarding Intangible Cultural Heritage	57
Annex 2. Photographs from the fieldwork research	114
Annex 3. Current status kazakh traditional handicrafts	130

КІРІСПЕ

ПРЕАМБУЛА

PREAMBLE

Конвенция қағидаттарына және Оны іске асыру жөніндегі Операциялық нұсқауларға негізделген бұл нұсқаулық Қазақстан Республикасындағы қалың жұртшылыққа, сондай-ақ мәдениет саласындағы жергілікті атқарушы органдардың қызметкерлеріне арналған.

Қазақстан Республикасы Материалдық емес мәдени мұраны (бұдан әрі – MEMM) қорғау туралы конвенцияны 2011 жылдың соңында бекітті, бұл фактімен өз аумағындағы MEMM-ді сақтауға бағытталған іс-әрекеттер туралы міндеттемелерді, сондай-ақ қоғамдастықтарға өз MEMM-нің жекелеген элементтерін қорғауға, оларға қолдау көрсетуге және осыған көмек көрсетуге рұқсат беруді қабылдады. 2012 жылғы 28 наурызда Қазақстан Республикасы Материалдық емес мәдени мұраны қорғау туралы 2003 жылғы Халықаралық Конвенцияға қосылды.

МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС МӘДЕНИ МҰРАҒА НЕ ЖАТАДЫ?

ЧТО ОТНОСИТСЯ К
НЕМАТЕРИАЛЬНОМУ
КУЛЬТУРНОМУ
НАСЛЕДИЮ?

WHAT IS INTANGIBLE
CULTURAL HERITAGE?

Алдымен MEMM анықтамасына тоқталайық: «Материалдық емес мәдени мұра дегеніміз – қоғамдастықтар, топтар және кейбір жағдайларда жеке адамдар өздерінің мәдени мұрасы ретінде танып, мойындаған әдет-ғұрыптар, бейнелеу өрнектері мен білдіру формалары, білім мен дағдылар, сондай-ақ олармен байланысты құралдар, заттар, жәдігерлер және мәдени кеңістіктер». Ұрпақтан-ұрпаққа беріліп келе жатқан мұндай материалдық емес мәдени мұраны қоғамдастықтар мен топтар қоршаған ортаға, олардың табиғатпен және өз тарихымен өзара әрекеттесуіне байланысты үнемі қалпына келтіріп отырады және өздерінің бойында бірегейлік пен сабақтастық сезімін қалыптастырады, осылайша мәдени әртүрлілік

Настоящее руководство, основываясь на принципах Конвенции и Оперативном Руководстве по ее выполнению, адресовано широкому кругу общественности в РК, а также сотрудникам местных исполнительных органов в области культуры.

Республика Казахстан ратифицировала Конвенцию об охране нематериального культурного наследия (далее НКН) в конце 2011 года, приняв этим фактом обязательства о действиях, направленных на сохранение НКН, имеющегося на его территории, а также разрешение сообществам охранять отдельные элементы своего НКН, оказание им поддержки и помощи в этом. 28 марта 2012 года Республика Казахстан присоединилась к Международной Конвенции об охране нематериального культурного наследия 2003 года.

These guidelines, based on the principles of the Convention and the Operational Guidelines for its implementation, are addressed to the general public in Kazakhstan, as well as employees of local executive bodies in the field of culture.

The Republic of Kazakhstan ratified the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (hereinafter ICH) at the end of 2011, committing with this fact to actions aimed at the preservation of ICH present in its territory, as well as allowing communities to protect certain elements of their ICH, supporting and assisting them in this. On March 28, 2012 the Republic of Kazakhstan joined the 2003 International Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage.

Прежде всего обратимся к определению НКН: «Нематериальное культурное наследие означает обычаи, формы представления и выражения, знания и навыки, – а также связанные с ними инструменты, предметы, артефакты и культурные пространства, – признанные сообществами, группами и, в некоторых случаях, отдельными лицами в качестве их культурного наследия». Такое нематериальное культурное наследие, передаваемое от поколения к поколению, постоянно воссоздается сообществами и группами в зависимости от окружающей их среды, их взаимодействия с природой и их истории и формирует у них чувство самобытности и преемственности, содействуя тем самым уваже-

Let us first turn to the definition of ICH: “Intangible cultural heritage means the practices, representations, expressions, knowledge and skills – as well as the instruments, objects, artifacts and cultural spaces associated with them – that communities, groups and, in some cases, individuals recognize as their cultural heritage”. This intangible cultural heritage, transmitted from generation to generation, is constantly recreated by communities and groups according to their environment, their interaction with nature and their history, and provides them with a sense of identity and continuity, thus promoting respect for cultural diversity and human creativity.

пен адамның шығармашылығын құрметтеуге ықпал етеді. Конвенцияда адам құқықтары жөніндегі қолданыстағы халықаралық-құқықтық актілерге және қоғамдастықтар, топтар мен жеке тұлғалар арасындағы өзара құрмет талаптарына сәйкес келетін, сондай-ақ тұрақты дамуға ықпал ететін материалдық емес мәдени мұра ғана назарға алынатынын атап өткен жөн.

Сонымен, әдет-ғұрыптар, бейне-леу және білдіру формалары, адамдар шығаратын, дамытатын және беретін білім мен дағдылар, – әдетте MEMM «элементтері» деп аталатындар, олармен байланысты «құралдар, заттар, жәдігерлер және мәдени кеңістіктер» MEMM анықтамасының бөлігі болып табылады, өйткені олар MEMM көріністерімен байланысты, алайда сол уақытта MEMM элементтері болмайды.

Бұл Конвенция үшін MEMM дегеніміз – қазіргі уақытта қоғамдастықтағы адамдар қолданатын және тасымалдайтын тірі мұра болып табылады. Сонымен бірге, Конвенция MEMM-нің үнемі өзгеріп отыратынын, оның мүдделі қоғамдастықтарға, топтарға және жеке тұлғаларға, сондай-ақ мәдени әртүрлілікті және жалпы адам шығармашылығын түсіну және ілгерілету үшін маңызды функциялары бар екенін мойындайды.

нию культурного разнообразия и творчеству человека. Важно отметить, что Конвенцией принимается во внимание только то нематериальное культурное наследие, которое согласуется с существующими международно-правовыми актами по правам человека и требованиями взаимного уважения между сообществами, группами и отдельными лицами, а также способствующие устойчивому развитию.

Итак, обычаи, формы представления и выражения, знания и навыки, воспроизводимые, развиваемые и передаваемые людьми, — то, что принято называть «элементами» НКН. Связанные с ними «инструменты, предметы, артефакты и культурные пространства» являются частью определения НКН, так как они связаны с проявлениями НКН, не являясь в то же время элементами НКН.

Важным для данной Конвенции является утверждение, что НКН это живое наследие, практикуемое в настоящее время и передаваемое людьми внутри сообществ. В то же время Конвенция признает, что НКН постоянно изменяется, обладая важными функциями для соответствующих сообществ, групп и отдельных лиц, а также для понимания и поощрения культурного разнообразия и человеческого творчества в целом.

It is important to note that the Convention only takes into account intangible cultural heritage that is compatible with existing international human rights instruments and the requirements of mutual respect among communities, groups and individuals, as well as contributing to sustainable development.

Thus, customs, forms of representation and expression, knowledge and skills reproduced, developed and transmitted by people are what are commonly referred to as “elements” of ICH. The related “tools, objects, artefacts and cultural spaces” are part of the definition of ICH, as they are related to the manifestations of ICH, without being at the same time elements of ICH.

Important to this Convention is the assertion that ICH is a living heritage, practiced today and transmitted by people within communities. At the same time, the Convention recognises that ICH is constantly evolving, with important functions for the communities, groups and individuals concerned, as well as for understanding and promoting cultural diversity and human creativity in general.

ОСЫ КОНВЕНЦИЯ ШЕҢБЕРІНДЕ MEMM БЕРУ НЕНІ БІЛДІРЕДІ?

**ЧТО ОЗНАЧАЕТ
ПЕРЕДАЧА В РАМКАХ
ДАННОЙ КОНВЕНЦИИ?**

**WHAT IS MEANT
BY A TRANSFER UNDER
THIS CONVENTION?**

MEMM-ді беру дәстүрді ұстанатындар және оның басқа тасымалдаушылары MEMM-ге қатысты тәжірибені, дағдыларды, білім мен идеяларды болашақта оларды қайта өндіру үшін қоғамдастықтың басқа мүшелеріне берген кезде жүзеге асырылады. Берілудің дәстүрлі формалары азды-көпті ресми болуы мүмкін. Ресми тасымалдау құралдары кейде тәлімгердің ұзақ бастамалануы және үйренудің ұзақ процестерін қамтиды.

Берілудің дәстүрлі түрлері жойылған немесе бұзылған кезде элементтің өміршеңдігіне қауіп төнеді және берілуді нығайту немесе қалпына келтіру үшін қорғаныс шараларын жасау қажет болуы мүмкін. Мұндай шаралар қолданыстағы процесті жақсартуды немесе таратудың жаңа әдістерін әзірлеуді қамтуы мүмкін, мысалы, берудің неғұрлым формальды немесе кәсіптік әдістерін, атап айтқанда мектептерде немесе басқа да оқу орындарында енгізуді қамтуы мүмкін.

MEMM ҚОРҒАНЫСЫ ДЕГЕНІМІЗ НЕ?

**ЧТО ТАКОЕ
ОХРАНА НКН?**

**WHAT IS AN
ICH GUARD?**

Конвенция қорғауды «MEMM-нің өміршеңдігін қамтамасыз ету мақсатында шаралар қабылдау», яғни оның үздіксіз тәжірибесі мен берілуі, сондай-ақ белгілі бір қоғамдастық үшін оның құндылығы мен функцияларын қолдау ретінде анықтайды. Қорғау шаралары – бұл қандай да бір қауіп төніп тұрған MEMM элементтерінің тұрақты өміршеңдігін қамтамасыз ету бойынша мақсатты қызмет. Мүдделі қоғамдастықтардың мүшелері қорғау жөніндегі шараларға өздері бастамашы болуға тиіс. Мемлекеттік органдар, жергілікті билік, ҰЕҰ, ғылы-

Передача НКН осуществляется тогда, когда те, кто практикует традицию, и прочие ее носители передают относящиеся к НКН практики, навыки, знания и идеи другим членам сообщества для их воспроизведения в будущем. Традиционные формы передачи могут быть более или менее формальными. Формальные средства передачи иногда включают длительные процессы инициации и обучения у наставника.

Когда традиционные формы передачи разрушены или нарушены, сама жизнеспособность элемента находится под угрозой и, возможно, стоит разработать охранные меры для укрепления или возрождения передачи. Такие меры могут включать улучшение существующего процесса или разработку новых способов передачи, например, введение более формальных или профессиональных методов передачи, в частности, в школах или других учебных заведениях.

Конвенция определяет охрану как «принятие мер с целью обеспечения жизнеспособности НКН», т. е. его непрерывной практики и передачи, а также поддержания той ценности и тех функций, которыми оно обладает для данного сообщества. Меры по охране — это целенаправленная деятельность по обеспечению непрерывной жизнеспособности элементов НКН, находящихся под какой-либо угрозой. Члены заинтересованных сообществ должны сами инициировать меры по охране. Государственные органы, местные власти, НПО, уч-

Transmission of ICH takes place when practitioners and other holders of the tradition transmit practices, skills, knowledge and ideas related to ICH to other members of the community for reproduction in the future. Traditional forms of transmission may be more or less formal. Formal means of transmission sometimes involve lengthy processes of initiation and training with a mentor.

When traditional forms of transmission are destroyed or disrupted, the very viability of the element is threatened and it may be worth developing safeguarding measures to strengthen or revitalise transmission. Such measures may include improving the existing process or developing new ways of transmission, such as introducing more formal or professional methods of transmission, particularly in schools or other educational institutions.

The Convention defines protection as “the taking of measures to ensure the continued viability of ICH”, i.e. its continued practice and transmission, and the maintenance of the value and functions it possesses for the community in question. Safeguarding measures are deliberate activities to ensure the continued viability of elements of ICH threatened in any way. Members of the communities concerned should themselves initiate safeguarding measures. State authorities, local authorities, NGOs, research, documentation, etc. can

ми-зерттеу және құжаттамалық мекемелер және т.б. бастама көтеруі мүмкін. Алайда қорғау жөніндегі шаралар мүдделі қоғамдастықтардың, топтардың немесе жекелеген адамдардың мүмкіндігінше кең қатысуынсыз әзірленбеуі немесе жүзеге асырылмауы тиіс.

Қорғау жөніндегі шараларды немесе жоспарларды дайындауды тиісті элементті жаңғыртуға немесе беруге қауіп төндіретін факторларды талдаудан бастау керек.

Конвенцияның 2.3-бабына сәйкес, қорғау шаралары «сәйкестендіру, құжаттау, зерттеу, сақтау, қорғау, көпшілікке тарату, рөлді арттыру, негізінен ресми және бейресми білім беру арқылы беру, сондай-ақ қайта жаңғыртуды» қамтиды.

ХАБАРДАРЛЫҚТЫ АРТТЫРУ ТУРАЛЫ

О ПОВЫШЕНИИ
ОСВЕДОМЛЕННОСТИ

ON RAISING
AWARENESS

Хабардарлықты арттыру адамдарды МЕММ құндылығын тануға, оны құрметтеуге және қажет болған жағдайда оның өміршеңдігін қамтамасыз ету бойынша шаралар қабылдауға ынталандыруды көздейді, сондай-ақ Конвенция туралы хабардарлықты арттыруды қамтиды.

МЕММ қоғамдастықтарға терең әсер етеді және олардың арасындағы қарым-қатынаста маңызды рөл атқарады, сонымен қатар ол қоршаған ортаға әсер етуі мүмкін және керісінше. Конвенцияға сәйкес адам құқықтары мен тұрақты дамуға сәйкес келетін, сондай-ақ қоғамдастықтар, топтар мен жеке тұлғалар арасындағы өзара құрметке ықпал ететін МЕММ ғана ескеріледі.

реждения по исследованию, документированию и пр. также могут проявлять инициативу. Однако меры по охране не должны разрабатываться или реализовываться без по возможности самого широкого участия соответствующих сообществ, групп или отдельных лиц.

Подготовку мер или планов по охране следует начинать с анализа факторов, которые угрожают воспроизведению или передаче соответствующего элемента.

В соответствии со статьей 2.3 Конвенции, меры по охране включают «идентификацию, документирование, исследование, сохранение, защиту, популяризацию, повышение роли, передачу, главным образом с помощью формального и неформального образования, а также возрождение» НКН.

Повышение осведомленности предполагает поощрение людей в признании ценности НКН, уважении его и принятии при необходимости мер по обеспечению его жизнеспособности, а также включает повышение осведомленности о Конвенции.

НКН глубоко затрагивает сообщества и играет важную роль во взаимоотношениях между ними, кроме того, оно может оказывать воздействие на окружающую среду и наоборот. Согласно Конвенции, принимается во внимание только то НКН, которое согласуется с правами человека и устойчивым развитием, а также содействует взаимному уважению между сообществами, группами и отдельными лицами.

also take the initiative. However, safeguarding measures should not be developed or implemented without the widest possible participation of the communities, groups or individuals concerned.

The preparation of safeguarding measures or plans should begin with an analysis of the factors that threaten the reproduction or transmission of the element concerned.

According to Article 2.3 of the Convention, safeguarding measures include “identification, documentation, research, preservation, protection, promotion, enhancement, transmission, mainly through formal and non-formal education, as well as revitalization” of ICH.

Awareness-raising involves encouraging people to recognise the value of ICH, to respect it and to take action to ensure its viability where necessary, and includes raising awareness of the Convention.

ICH affects communities deeply and plays an important role in the relationship between them, and it can also have an impact on the environment and vice versa. According to the Convention, only ICH will be taken into account that is consistent with human rights and sustainable development and that promotes mutual respect among communities, groups and individuals.

МЕММ САЛАЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ:

СПИСОК
ОБЛАСТЕЙ НКН:

LIST OF ICH AREAS:

- материалдық емес мәдени мұраны тасымалдаушы ретіндегі ауызша дәстүрлер мен сөз сөйлеу формалары, оның ішінде тіл;
- орындаушылық өнер;
- салт-дәстүрлер, әдет-ғұрыптар, мерекелер;
- табиғат пен дүниеге қатысты білім мен әдет-ғұрып;
- дәстүрлі қолөнермен байланысты білім мен дағдылар;
- басқа.

2003 жылғы Конвенция тұрғысынан алғанда, МЕММ-ді қорғау оның өміршеңдігін қамтамасыз етуді, оның жойылып кету қаупін болдырмай, еңсере отырып, оның өмір сүруін жалғастыратынын білдіреді.

ТІЗБЕЛЕР (ТІЗІМДЕР) ТУРАЛЫ

О ПЕРЕЧНЯХ
(СПИСКАХ)

ON LISTS

Конвенцияның маңызды мақсаттарының бірі материалдық емес мәдени мұраның маңыздылығына жергілікті, ұлттық және халықаралық деңгейлерде назар аудару және оны өзара тануды қамтамасыз ету болып табылады. Бұл ретте, Қатысушы мемлекеттер қоғамдастықтардың, топтардың және тиісті үкіметтік емес ұйымдардың қатысуымен өз аумағында бар МЕММ-ді сәйкестендіруге және түгендеуге тиіс. Қорғау мақсатында сәйкестендіруді қамтамасыз ету үшін әрбір қатысушы мемлекет қалыптасқан жағдайды ескере отырып, өз аумағында бар МЕММ-нің бір немесе бірнеше тізбесін жасауы керек. Мұндай тізбелер толық болуы және үнемі жаңартылып отыруы тиіс.

Тиісті қоғамдастықтар, мүдделі ұйымдар және жалпы жұртшылық бірқатар артықшылықтарға ие болады:

- устные традиции и формы выражения, включая язык, в качестве носителя нематериального культурного наследия;
 - исполнительские искусства;
 - обычаи, обряды, празднества;
 - знания и обычаи, относящиеся к природе и вселенной;
 - знания и навыки, связанные с традиционными ремеслами;
 - другое.
- oral traditions and expressions, including language, as bearers of intangible cultural heritage;
 - performance arts;
 - communities, rituals and festivities;
 - knowledge and customs relating to nature and the universe;
 - knowledge and skills related to traditional crafts;
 - other.

Считаем необходимым пояснить, что с точки зрения Конвенции 2003, охрана НКН означает обеспечение его жизнеспособности, того, что оно продолжает существовать, избегая и преодолевая риски его исчезновения.

We consider it necessary to clarify that in terms of the 2003 Convention, protecting ICH means ensuring its viability, that it continues to exist, avoiding and overcoming the risks of its disappearance.

Одной из важнейших целей Конвенции является привлечение внимания на местном, национальном и международном уровнях к важности нематериального культурного наследия и обеспечению его взаимного признания. При этом, государства-участники должны идентифицировать и инвентаризировать НКН, имеющееся на их территории, при участии сообществ, групп и соответствующих неправительственных организаций. Для обеспечения идентификации с целью охраны каждое государство-участник должно составить, с учетом сложившейся ситуации, один или несколько перечней НКН, имеющегося на его территории. Такие перечни должны быть полными и подлежат регулярному обновлению.

One of the most important objectives of the Convention is to raise awareness at the local, national and international levels of the importance of intangible cultural heritage and to ensure its mutual appreciation. In doing so, States Parties should identify and inventory ICH present in their territories, with the participation of communities, groups and relevant non-governmental organisations. In order to ensure identification for the purpose of protection, each State Party should draw up, as appropriate, one or more inventories of the ICH present on its territory. Such inventories should be complete and should be regularly updated.

Соответствующие сообщества, заинтересованные организации и широкая общественность приобретают ряд выгод:

A number of benefits accrue to the communities concerned, stakeholder organisations and the general public:

- MEMM жаңғыртылуы мен тара-
тылуының жақсаруы;
- қоғамдастықтардың әл-ауқатын
арттыру;
- қоғамдастықтар арасындағы құр-
мет пен өзара түсіністікті арттыру;
- ұлттық және халықаралық деңгей-
де мәдени әртүрлілікті арттыру;
- мүдделі қоғамдастықтар мен
олардың әлеуметтік және табиғи
ортасының тұрақты дамуына қол
жеткізу.

Конвенция тізбелерді жасаудың қорғауға үлес қосуын талап етеді; бұл тізімге енгізілген элементтердің өмір-шеңдігінің бағалануы және көрсетілуі керек дегенді білдіреді. Тізімдер Конвенцияның негізгі мақсаттарының бірі болып табылатын хабардарлықты арт-тыруға да қызмет етуі керек.

MEMM-ДІ ҚОРҒАУ ЖӨНІНДЕГІ ҚЫЗМЕТТІҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО ОХРАНЕ ИЧН

THE MAIN AREAS OF ACTIVITY FOR SAFEGUARDING ICH

Ұлттық деңгейде қызметтің негізгі бағыттары келесідей:

1. Тиісті қоғамдастықтардың белсен-ді қатысуы кезінде MEMM қорғау бойынша қажетті жалпы шаралар-ды қабылдау;
2. MEMM-ді жалпы танымал ету, оған жалпы құрмет пен оны түсінуге ықпал ету, сонымен қатар қоғам-ды MEMM-нің қоғамдағы рөлі және оны қорғаудың маңыздылығы, оның ішінде Конвенция туралы және оның MEMM-ді қорғаудағы рөлі туралы хабардар ету үшін ақпараттандыруды арттыру;
3. Қорғау және хабардар ету мақ-сатында қоғамдастықтар, топ-тар және тиісті ҰЕҰ қатысуымен MEMM элементтерін сәйкестен-діру, анықтау және түгендеу;

- улучшение воспроизведения и передачи НКН;
- увеличение благосостояния сообществ;
- повышение уважения и взаимопонимания между сообществами;
- увеличение культурного разнообразия как на национальном, так и международном уровнях;
- достижение устойчивого развития соответствующими сообществами и их социальным и природным окружением.

Конвенция требует, чтобы составление перечней вносило вклад в охрану; это предполагает, что должна быть оценена и обозначена жизнеспособность включенных в перечень элементов. Перечни также должны служить повышению осведомленности, что является одной из главных целей Конвенции.

- improving ICH reproduction and transmission;
- Increasing the well-being of communities;
- increasing respect and understanding among communities;
- increasing cultural diversity at both national and international levels;
- achieving sustainable development by the communities concerned and their social and natural environments.

The Convention requires listing to contribute to protection; this implies that the viability of listed elements must be assessed and indicated. The lists should also serve to raise awareness, which is one of the main objectives of the Convention.

На национальном уровне существуют основные направления деятельности:

1. Принятие необходимых общих мер по охране НКН при активном участии соответствующих сообществ;
2. Повышение осведомленности для того, чтобы сделать НКН более известным в целом, чтобы содействовать общему уважению к нему и его пониманию, а также чтобы информировать общественность о роли НКН в обществе и важности его охраны, включая осведомленность о Конвенции и ее роли в деле охраны НКН;
3. Идентификация, определение и инвентаризация элементов НКН при участии сообществ, групп и соответствующих НПО

At the national level, there are main lines of action:

1. Take the necessary general measures to protect ICH with the active involvement of the communities concerned;
2. Raising awareness to make ICH better known in general, to promote general respect for and understanding of it, and to inform the public about the role of ICH in society and the importance of protecting it, including awareness of the Convention and its role in protecting ICH;
3. Identify, define and inventory ICH elements with communities, groups and relevant NGOs in order to protect and raise awareness;

4. MEMM-ді қорғауды қолдау үшін құқықтық және әкімшілік жағдайларды жасау.

Тізімде элементтің өміршеңдігі және ықтимал қауіптерді жою шараларын қабылдау туралы маңызды мәліметтер, яғни оны қорғау туралы мәліметтер болуы керек. Ақпаратты жинау және MEMM элементтерін құжаттау ақпаратты жинау мен жүйелеуді қамтитын MEMM-ді түгендеудің мақсаты, процесі және пайдасы туралы тиісті қоғамдастықтармен ақпараттық кездесулерден басталады.

MEMM ЭЛЕМЕНТІН ҚОЛДАНАТЫН ҚОҒАМДАСТЫҚТАРДЫҢ ҚАТЫСУЫ:

**УЧАСТИЕ СООБЩЕСТВ,
ПРАКТИКУЮЩИХ
ЭЛЕМЕНТ ИЧН:**

**PARTICIPATION
OF COMMUNITIES
OF PRACTICE
ELEMENT OF ICH:**

Элементтерді сәйкестендіру үшін ақпарат жинау кезінде тиісті қоғамдастықтардың, топтардың немесе жеке тұлғалардың келісімін қамтамасыз ету қажет. Оларға үздіксіз тәжірибе және білім мен дағдыларды беруді қамтамасыз ету MEMM-ді қорғаудың басты шарты болып табылатындығын жеткізу керек, сондықтан ол олардың сөзсіз қатысуымен жүзеге асырылуы керек. Осылайша, элементті қолданатын тиісті қоғамдастықтар, топтар немесе жеке тұлғалар қатысады:

1. Өз MEMM сәйкестендіру және анықтау;
2. Өз MEMM түгендеу;
3. Өз MEMM туралы хабардарлығын арттыру;
4. Өз MEMM қорғау және басқару;
5. MEMM байланысты коммерциялық қызмет;
6. Өңірлік, ұлттық тізбелерге немесе ЮНЕСКО MEMM репрезентативтік тізіміне MEMM номинациялары;

с целью охраны и повышения осведомленности;

4. Создание правовых и административных условий для поддержки охраны НКН.

В перечни следует включать важные детали о жизнеспособности элемента и угрозах для возможного принятия мер по их устранению, а, значит, по его охране. Сбор информации и документирование элементов НКН начинают заранее с информационных собраний с соответствующими сообществами о цели, процессе и выгодах от инвентаризации их НКН, которая включает в себя сбор и систематизацию информации.

4. Creation of legal and administrative conditions to support the safeguarding of ICH.

The inventories should include important details about the viability of the element and threats for possible action to address them, and hence to protect it. The collection of information and documentation of ICH elements begins in advance with information meetings with the communities concerned about the purpose, process and benefits of their ICH inventory, which includes the collection and collation of information.

При проведении сбора информации для идентификации элементов необходимо обеспечение согласия соответствующих сообществ, групп или отдельных лиц. Важно донести до них факт, что обеспечение непрерывной практики и передачи знаний и навыков является главным условием охраны НКН, поэтому она должна осуществляться при их несомненном участии. Таким образом, соответствующие сообщества, группы или отдельные лица, практикующие элемент, принимают участие в:

1. Идентификации и определении своего НКН;
2. Инвентаризации своего НКН;
3. Повышении осведомленности о своем НКН;
4. Охране своего НКН и управлении им;
5. Коммерческой деятельности, связанной с НКН;
6. Номинации НКН в региональный, национальный перечни

When collecting information to identify elements, the consent of the communities, groups or individuals concerned should be secured. It is important to convey to them the fact that ensuring ongoing practice and transfer of knowledge and skills is central to safeguarding ICH, so it must be done with their undoubted participation. Thus, the relevant communities, groups or individuals practising the element are involved:

1. Identifying and defining their ICH;
2. Inventories of their ICH;
3. Raising awareness of their ICH;
4. Protecting and managing their ICH;
5. Commercial activities related to ICH;
6. Nomination of ICH to regional, national or UNESCO Representative List of ICH;

7. MEMM қорғау және басқару жөніндегі шараларды әзірлеу және іске асыру;
8. Халықаралық көмек туралы өтініштер;
9. Қорғау бойынша озық тәжірибелердің номинациялары.

MEMM-нің белгілі бір элементтерінің тәжірибесі тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамуға ықпал етуі мүмкін, өйткені қоғамдастықтың тұрақты дамуы MEMM-нің жергілікті элементтерінің өміршеңдігін арттыруы мүмкін. Тиісті қоғамдастықтар MEMM-ді бірқатар себептер бойынша қолданады және таратады: өзіндік бірегейлік пен сабақтастық сезімін сақтау, әлеуметтік әл-ауқаттың өсуі, табиғи және әлеуметтік ортаны бақылау, табыс табу.

Қоғамдық бірлікке, экономикалық дамуға, білім беруге немесе денсаулық сақтауға ықпал ететін даму жобаларын жергілікті қоғамдастықтар жақсы қабылдайды және егер олардың мәдениеттеріне сәйкес келсе және дәстүрлі білімдерді қамтитын болса, тиімдірек болады. Табиғат пен дүниеге қатысты білім мен әдет-ғұрыптар MEMM элементінің тәжірибесі үшін қажет жеке табиғи ресурстарға тұрақты қол жетімділікті қамтамасыз етуге көмектеседі.

MEMM тәжірибелері әдетте қабылданады және қолдау табады, өйткені олар адамдарды бір-бірімен байланыстыратын және оларға өзіндік ерекшелік пен сабақтастық сезімін беретін ортақ құндылықтарды білдіреді. MEMM-нің кейбір элементтері қоғамның біртұтастығын сақтауға, бірегейлік және тарихи сабақтастық сезімін нығайтуға көмектеседі, сонымен қатар тау-

или в Репрезентативный список НКН ЮНЕСКО;

7. Разработке и реализации мер по охране и управлению НКН;
8. Просьбах о международной помощи;
9. Номинации передовых практик по охране.

Практика определенных элементов НКН может способствовать устойчивому социальному и экономическому развитию, так же, как устойчивое развитие сообщества может повышать жизнеспособность местных элементов НКН. Соответствующие сообщества практикуют и передают НКН по целому ряду причин: для поддержания собственного чувства идентичности и преемственности, роста социального благосостояния, осуществления контроля над природной и социальной средой, получения дохода. Проекты по развитию с целью содействия общественному единству, экономическому развитию, образованию или здравоохранению лучше воспринимаются местными сообществами и более результативны, если они соответствуют их культуре и содержат традиционные знания. Знания и обычаи, касающиеся природы и Вселенной, также могут помочь обеспечить устойчивый доступ к отдельным природным ресурсам, необходимым для практики элемента НКН.

Практики НКН обычно воспринимаются и поддерживаются, поскольку они выражают общие ценности, связывающие людей друг с другом и наделяют их чувством самобытности и преемственности. Некоторые элементы НКН могут помогать сохранять един-

7. Development and implementation of measures for the protection and management of ICH;
8. Requests for international assistance;
9. Nominations of good practices for safeguarding

The practice of certain elements of ICH can contribute to sustainable social and economic development, just as sustainable community development can enhance the viability of local elements of ICH. The communities concerned practice and transmit ICH for a variety of reasons: to maintain their own sense of identity and continuity, to increase social well-being, to exercise control over the natural and social environment, and to generate income. Development projects to promote social cohesion, economic development, education or health are better received by local communities and are more effective if they are culturally appropriate and contain traditional knowledge. Knowledge and practices about nature and the universe can also help ensure sustainable access to the particular natural resources needed to practice the ICH element.

ICH practices are generally accepted and supported because they express common values that bind people together and provide them with a sense of identity and continuity. Some elements of ICH can help maintain community cohesion by reinforcing identity and a sense of historical continuity; it can

арлар мен қызметтерді бөлісу сияқты қоғамдағы өзара тиімді қатынастарға ықпал етуі мүмкін.

МЕММ-НІҢ КОММЕРЦИЯЛЫҚ ҚЫРЫ ТУРАЛЫ

**О КОММЕРЧЕСКОЙ
СТОРОНЕ НКН**

**ON THE COMMERCIAL
SIDE OF ICH**

Кейбір жағдайларда МЕММ тәжірибесі коммерциялық қызметпен байланысты, әсіресе бұл қолөнерге тән. Әртүрлі қолөнер үйренуде шәкірттер үйретіліп жатқан дағдыларды игеру үшін шебер мұғалімге ақы төлейді. Бұған дәстүрлі қолөнер бұйымдарын, музыкалық аспаптарды, жиһаздарды немесе киіз үй түріндегі тұрғын үйлерді сату жатады. МЕММ бұйымдардан емес, білім, дағдылар мен тәжірибелерден тұратынына қарамастан, олардың түпкілікті өнімін сатып алу олардың үздіксіз тәжірибесі мен таралуына қолдау болып табылады.

Қолөнер шеберлерінің қызметін коммерцияландыру, мысалы, бұл қолөнерді МЕММ элементтерінен немесе тізімнен алып тастауға себеп емес, өйткені бұл олардың өміршеңдігіне ықпал етеді. Керісінше, қоғамдас-тықтардың қолөнер өнімдерін сатудан экономикалық немесе басқа да пайда табуы олардың МЕММ тәжірибесін жалғастыруға және одан әрі дамытуға себеп бола алады.

ство сообщества, укрепляя идентичность и чувство исторической преемственности, он может также способствовать взаимовыгодным отношениям в сообществе, таким, как обмен товарами и услугами.

also facilitate mutually beneficial relationships within a community, such as the exchange of goods and services.

В некоторых случаях практика НКН связана с коммерческой деятельностью, особенно это присуще ремеслам. В различных ремеслах ученики платят мастеру-учителю за передачу навыков, которым их обучают. Сюда же относится продажа традиционных ремесленных изделий, музыкальных инструментов, мебели или жилищ типа юрта. Несмотря на то, что НКН состоит из знаний, навыков и практик, а не из изделий, приобретение их конечного продукта является поддержкой их непрерывной практики и передачи.

Коммерциализация деятельности мастеров-ремесленников, к примеру, не является причиной для исключения этих ремесел из элементов НКН или из перечня, поскольку это способствует их жизнеспособности. Напротив, получение сообществами экономической или иной прибыли от продажи ремесленной продукции может служить мотивом для продолжения и дальнейшего развития практики своего НКН.

In some cases, the practice of ICH is linked to commercial activities, especially in the crafts. In various crafts, apprentices pay a master teacher to pass on the skills they are taught. This also includes the sale of traditional handicrafts, musical instruments, furniture or dwellings such as yurts. Although ICH consists of knowledge, skills and practices rather than products, the acquisition of their final product is supportive of their continuous practice and transfer.

Commercialization of the activities of master craftsmen, for example, is not a reason to exclude these crafts from elements of ICH or from the list, as it contributes to their viability. On the contrary, communities making economic or other profits from the sale of handicraft products can be a motivation to continue and further develop the practice of their ICH.

ҚАУІПТЕР МЕН ТӘУЕКЕЛДЕР

УГРОЗЫ И РИСКИ

THREATS AND RISKS

Элементтің жаңғыруына және таралуына кедергі келтіретін ағымдағы проблемалар оның өміршеңдігіне қауіп төндіреді. Элементтің жаңғыруы мен таралуының болашақ қауіптері тәуекелдер ретінде сипатталады.

Қауіпсіздік шараларын әзірлеу, сондай-ақ қауіпсіздік қызметінің тиімділігін анықтау мақсатында элементтің өміршеңдігіне қауіп төндіретін қауіптер мен тәуекелдер белгіленуі тиіс. Қауіптер мен тәуекелдерді анықтау тиісті орындаушылардың және басқа да дәстүрлі тасымалдаушылардың қатысуымен жүргізілуі керек.

ҚОРҒАУ ШАРАЛАРЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ӘЗІРЛЕУ

МЕРЫ ПО ОХРАНЕ И ИХ РАЗРАБОТКА

PROTECTION MEASURES AND THEIR DEVELOPMENT

Конвенция контекстінде MEMM-ді сақтау қоғамдастықтар мен дәстүр иелерінің уақыт өте келе осы мұра тәжірибесінің үздіксіздігін сақтау жөніндегі күш-жігерін білдіруі мүмкін.

Қорғау материалдық емес мұраны оның үздіксіз жалғасуына немесе қайта жаңғыруына қауіп төндіретін қауіптерден қорғау үшін ресми органдар жиі қабылдайтын саналы шараларға қатысты болуы мүмкін.

Қорғау шараларын әзірлеу қауіптер мен тәуекелдерді анықтау мен талдаудан басталады. Егер MEMM өміршеңдігіне төнген қауіп бәсеңсімесе немесе жойылмаса, тіпті өнімдер немесе көріністер коммерциялық тұрғыда туристер үшін одан әрі жасала берсе де, MEMM тірі мұра ретінде қолданылуын тоқтатуы мүмкін.

Қорғау шаралары алуан түрлі болуы мүмкін, мысалы, музыкалық аспаптарды жасауға қажетті ағаш отырғызу. Кейбір қорғау шаралары жекелеген элементтерге қатысты қолданылуы мүмкін: сәйкестендіру, құжат-

Текущие проблемы, препятствующие воспроизведению и передаче элемента, являются угрозой его жизнеспособности. Возможные будущие угрозы воспроизведению и передаче элемента характеризуются как риски.

Угрозы и риски жизнеспособности элемента должны быть установлены для разработки мер по охране, а также для определения эффективности деятельности по охране. Установление угроз и рисков необходимо проводить при участии соответствующих исполнителей и других традиционных носителей.

Current problems preventing the reproduction and transfer of an element are threats to its viability. Possible future threats to the reproduction and transfer of the element are characterised as risks.

Threats and risks to the viability of the element must be established in order to develop safeguarding measures and to determine the effectiveness of safeguarding activities. The establishment of threats and risks should be carried out with the participation of the relevant implementers and other traditional carriers.

В контексте Конвенции сохранение НКН может означать усилия сообществ и носителей традиции по поддержанию непрерывности практики этого наследия во времени.

Защита может относиться к сознательным мерам, часто принимаемым официальными органами, по ограждению нематериального наследия от опасностей, угрожающих его непрерывной практике или воспроизведению.

Разработка мер по охране начинается с определения и анализа угроз и рисков. Если угрозы жизнеспособности НКН не смягчить или не устранить, то НКН может перестать практиковаться как живое наследие, даже когда продукция или представления способны и дальше создаваться для туристов из коммерческого интереса.

Меры по охране могут быть самыми разнообразными, такими, к примеру, как посадка деревьев, необходимых для изготовления музыкальных инструментов. Неко-

In the context of the Convention, the preservation of ICH can refer to the efforts of communities and tradition bearers to maintain the continuity of the practice of that heritage over time.

Protection can refer to deliberate measures, often taken by official bodies, to safeguard intangible heritage from dangers that threaten its continued practice or reproduction.

The development of safeguarding measures begins with the identification and analysis of threats and risks. If threats to the viability of ICH are not mitigated or addressed, ICH may cease to be practiced as living heritage, even when products or performances are capable of continuing to be created for tourists out of commercial interest.

Protection measures can be very diverse, such as the planting of trees necessary for the making of musical instruments. Some protection measures may be applied to specific elements: identification, documentation, research,

тау, зерттеу, сақтау, қорғау, насихаттау, ресми және бейресми білім беру арқылы беру. MEMM элементіне қауіп төндіретін тәуекелдерге қарсы тұру үшін кез келген қауіпсіздік шаралары нақты жағдайларға бейімделуді қажет ететінін ескеру қажет.

Жергілікті жерлерде жүргізілетін жұмыстар:

- MEMM нақты элементінің құндылығы туралы қоғамдастық ішіндегі хабардарлықты арттыру;
- өзінің MEMM-ін қорғауды насихаттайтын қоғамдастықтар қауымын құруды қолдау;
- MEMM элементтерін тану және тәжірибе үшін қажетті білім, білік және дағдыларды беру ісінде тәжірибелі тасымалдаушыларды қолдау;
- MEMM элементтерінің тәжірибесін жалғастыру үшін қоғамдастықтың жас мүшелеріне білім беру мен оқытуды ұйымдастыру;
- белгілі бір білім, білік және дағдылардың тасымалдаушылары арасында дәстүрлі жарыстар мен сайыстар ұйымдастыру;
- шикізатқа немесе құрал-сайманға қол жеткізу сияқты үздіксіз тәжірибе мен тасымалдау үшін материалдық жағдай жасауға ықпал ету;
- қорғау жобаларын қаржыландыруды қамтамасыз ету;
- элементтердің өміршеңдігі бойынша шараларды әзірлеу және қорғау бойынша шаралардың тиімділігіне мониторинг жүргізу.

торые меры по охране могут применяться в отношении отдельных элементов: идентификация, документирование, исследование, сохранение, защита, популяризация, передача с помощью формального и неформального образования. Нужно учитывать, что любые меры по охране, чтобы противостоять рискам, угрожающим элементу НКН, нуждаются в приспособлении к конкретным обстоятельствам ситуации.

Работа, которую должны проводить на местах:

- повышение осведомленности внутри сообщества о ценности конкретного элемента НКН;
- поддерживать создание общинных сообществ, которые будут пропагандировать охрану своего НКН;
- поддерживать опытных носителей в деле передачи знаний, умений и навыков, необходимых для практики и признания элементов НКН;
- организацию образования и обучения для молодых членов сообщества для продолжения практики элементов НКН;
- организовывать традиционные соревнования и состязания между носителями тех или иных знаний, умений и навыков;
- содействовать созданию материальных условий для непрерывной практики и передачи, таких, например, как доступ к сырью или инструментам;
- обеспечивать финансирование проектов по охране;

preservation, protection, promotion, transmission through formal and informal education. It must be borne in mind that any safeguarding measure needs to be adapted to the specific circumstances of the situation in order to deal with the risks posed by the ICH element.

Work to be undertaken in the field:

- raise awareness within the community of the value of a particular ICH element;
- support the creation of community communities that will advocate for the protection of their ICH;
- support experienced bearers in transferring the knowledge, skills and abilities needed to practice and recognise elements of ICH;
- Organise education and training for younger members of the community to continue practising elements of ICH;
- Organise traditional competitions and contests between holders of certain knowledge and skills;
- contribute to the creation of material conditions for the continuity of the practice and transmission, such as access to raw materials or tools
- provide funding for safeguarding projects;
- monitor the effectiveness of safeguarding measures and develop interventions for the viability of the elements.

Бұл ретте қорғаныс жоспарларының орындылығы бойынша бағалануы қажет екендігін ескеру қажет. МЕММ элементтерін қорғау жөніндегі табысты шараларды айқындау, дайындау және іске асыру келесі әрекеттерді қамтуы тиіс:

1. Бастапқы жұмыс жоспарын кім жасайтынын анықтау. Жұмыс жоспарын жасау кезінде қоғамдастықтардың міндетті түрде қатысуын қамтамасыз ету.
2. Қазіргі уақытта элементтің өміршеңдігін анықтау.
3. Элементтің өміршеңдігіне қатысты барлық қауіптерді анықтау.
4. Элементтің өміршеңдігіне қатысты болашақ тәуекелдерді болжау.
5. Бұрынғы және қазіргі қорғау шараларын анықтау және бағалау.
6. Тиісті қоғамдастықтарды олардың элементін қорғау бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстар туралы хабардар ету.
7. Қоғамдастықтың ішінде қауіпсіздік міндеттемелерін белгілеу.
8. Қорғау жөніндегі басым шараларды белгілеу және олардың шығындарын айқындау.
9. Қорғау шараларын жүзеге асыру үшін ресурстар іздестіру.
10. Қорғау шараларын іске асыру.
11. Қорғау шараларының әсерін бақылау және бағалау.
12. Қажет болған жағдайда қауіпсіздік шараларына түзетулер енгізу.

- проводить мониторинг эффективности мер по охране и разработку мероприятий по жизнееспособности элементов.

При этом необходимо учитывать то обстоятельство, что планы по охране должны оцениваться на выполнимость. Определение, подготовка и реализация успешных мер по охране элементов НКН должны включать следующие действия:

1. Установить, кто будет составлять первоначальный рабочий план. В составлении рабочего плана в обязательном порядке должны принимать сообщества.
2. Выяснить жизнеспособность элемента на текущий момент.
3. Определить все существующие угрозы жизнеспособности элемента.
4. Предусмотреть будущие риски жизнеспособности элемента.
5. Выявить и оценить прошлые и текущие меры по охране.
6. Информировать соответствующие сообщества о проводимой работе по охране их элемента.
7. Установить обязательства по охране внутри самого сообщества.
8. Установить приоритетные меры по охране и определить их стоимость.
9. Изыскать ресурсы для реализации мер по охране
10. Реализовать меры по охране.
11. Отслеживать и оценивать влияние мер по охране.
12. При необходимости вносить коррективы в меры по охране.

This should take into account the fact that safeguarding plans must be assessed for feasibility. The identification, preparation and implementation of successful safeguarding measures for ICH elements should include the following actions:

1. Identify who will draw up the initial work plan. It is mandatory for communities to be involved in drawing up the work plan.
2. Identify the current viability of the element.
3. Identify any existing threats to the viability of the element.
4. Provide for future risks to the viability of the element.
5. Identify and assess past and current safeguarding measures.
6. Inform the communities concerned of the work being undertaken to protect their element.
7. Establish protection commitments within the community itself.
8. Establish priority safeguarding measures and determine their cost.
9. Seek resources to implement safeguarding measures
10. Implement protection measures.
11. Monitor and evaluate the impact of conservation measures.
12. Make adjustments to protection measures as necessary.

МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС МӘДЕНИ МҰРАНЫҢ ҰЛТТЫҚ НЕМЕСЕ ӨҢІРЛІК ТІЗІМІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС МӘДЕНИЕТ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ІРІКТЕУ КРИТЕРИЙЛЕРІ

КРИТЕРИИ ДЛЯ
ОТБОРА ЭЛЕМЕНТОВ
НЕМАТЕРИАЛЬНОЙ
КУЛЬТУРЫ, ВНОСИМЫХ
В НАЦИОНАЛЬНЫЙ
ИЛИ РЕГИОНАЛЬНЫЙ
СПИСОК
НЕМАТЕРИАЛЬНОГО
КУЛЬТУРНОГО
НАСЛЕДИЯ

CRITERIA FOR
THE SELECTION
OF ELEMENTS OF
INTANGIBLE CULTURE,
INSCRIBED ON
A NATIONAL OR
REGIONAL LIST OF
INTANGIBLE CULTURAL
HERITAGE

Бұл критерийлер Материалдық емес мәдени мұраны қорғау жөніндегі халықаралық конвенцияның (бұдан әрі – Конвенция) ережелеріне сәйкес әзірленген.

Қоғамдастықтар, топтар, жеке тұлғалар, үкіметтік емес ұйымдар немесе мәдени мекемелер өздерінің өтінім құжаттарында Материалдық емес мәдени мұраның (МЕММ) ұлттық тізіміне енгізуге ұсынылған элемент келесі критерийлердің барлығына сәйкес келетінін көрсетуі керек:

1. Бұл элемент Конвенцияның 2-бабында айқындалатын материалдық емес мәдени мұра болып табылады:
 - материалдық емес мәдени мұраны тасымалдаушы ретіндегі ауызша дәстүрлер мен сөз сөйлеу формалары, оның ішінде тіл;
 - орындаушылық өнер;
 - салт-дәстүрлер, әдет-ғұрыптар, мерекелер;
 - табиғат пен дүниеге қатысты білім мен әдет-ғұрып;
 - дәстүрлі қолөнермен байланысты білім мен дағдылар (Конвенцияның 2.2-бабы).
2. Материалдық емес мәдени мұраның ұлттық тізіміне енгізу үшін ұсынылатын МЕММ элементі адам құқықтары жөніндегі қолданыстағы халықаралық-құқықтық актілерге және қоғамдастықтар, топтар мен жекелеген адамдар арасындағы өзара құрмет талаптарына қайшы келмеуге тиіс; (Конвенцияның 2.1-бабы).

Данные критерии разработаны в соответствии с положениями Международной Конвенции об охране нематериального культурного наследия (далее – Конвенция).

В своих заявочных документах сообщества, группы, отдельные лица, неправительственные организации или учреждения культуры должны показать, что элемент, предложенный для включения в Национальный список нематериального культурного наследия (НКН), отвечает всем следующим критериям:

1. Данный элемент является нематериальным культурным наследием, определяемым в статье 2 Конвенции:
 - устные традиции и формы выражения, включая язык, в качестве носителя нематериального культурного наследия;
 - исполнительские искусства;
 - обычаи, обряды, празднества;
 - знания и обычаи, относящиеся к природе и вселенной;
 - знания и навыки, связанные с традиционными ремеслами; (статья 2.2 Конвенции)
2. Элемент НКН, предлагаемый для включения в Национальный список нематериального культурного наследия, не должен противоречить существующим международно-правовым актам по правам человека и требованиям взаимного уважения между сообществами, группами и отдельными лицами; (статья 2.1 Конвенции).
3. Элемент НКН, предлагаемый для включения в Националь-

These criteria have been developed in accordance with the provisions of the International Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (hereinafter “Convention”).

Communities, groups, individuals, non-governmental organisations or cultural institutions must demonstrate in their nomination files that the element proposed for inscription on the National List of the Intangible Cultural Heritage (ICH) satisfies all of the following criteria:

1. This element is the intangible cultural heritage as defined in Article 2 of the Convention:
 - oral traditions and expressions, including language, as a vehicle of the intangible cultural heritage;
 - performing arts;
 - practices, rituals and festive events;
 - knowledge and practices concerning nature and the universe;
 - knowledge and skills related to traditional craftsmanship; (Article 2.2 of the Convention).
2. An ICH element proposed for inclusion on the National List of Intangible Cultural Heritage must not conflict with existing international human rights instruments and requirements for mutual respect among communities, groups and individuals; (Article 2.1 of the Convention).

3. Материалдық емес мәдени мұраның ұлттық тізіміне енгізу үшін ұсынылатын MEMM элементі құрал-саймандармен, заттармен, жәдігерлермен және мәдени кеңістіктермен байланысты болуы тиіс; (Конвенцияға 2-қосымша, 2.4-тармақ).
4. Материалдық емес мәдени мұраның ұлттық тізіміне енгізу үшін ұсынылатын MEMM элементін оны өздерінің мәдени мұрасының бір бөлігі деп таныған қоғамдастықтар, топтар немесе жеке тұлғалар қолданады; (Конвенцияның 2.1-бабы).
5. Материалдық емес мәдени мұраның ұлттық тізіміне енгізу үшін ұсынылатын MEMM элементі ұрпақтан-ұрпаққа беріледі және қоғамдастықтар мен топтарда үнемі қайта жасалып, жаңғырып отырады, бұл мүдделі қоғамдастықтар мен топтарда «өзіндік ерекшелік пен сабақтастық сезімін» қалыптастырады; (Конвенцияның 2.1-бабы).
6. Материалдық емес мәдени мұраның ұлттық тізіміне енгізу үшін ұсынылатын MEMM элементі мүдделі қоғамдастықтар, топтар немесе жеке тұлғалар Конвенцияның талаптарына сәйкес ресімделген, олардың еркін, алдын ала және ақпараттандырылған келісімімен ұсынады; (Конвенцияның 15-бабы; Конвенцияға 2-қосымша, 4-т.).
7. MEMM элементтері белгілі бір орынға (мысалы, белгілі бір қалаға) немесе көршілес аймақтарды қоса алғанда, неғұрлым

- ный список нематериального культурного наследия, должен быть связан с инструментарием, предметами, артефактами и культурными пространствами; (приложение 2 к Конвенции, п. 2.4).
4. Элемент НКН, предлагаемый для включения в Национальный список нематериального культурного наследия, практикуется сообществами, группами или отдельными лицами, которые признают его частью своего культурного наследия; (статья 2.1 Конвенции).
 5. Элемент НКН, предлагаемый для включения в Национальный список нематериального культурного наследия, передается от поколения к поколению и постоянно воссоздается сообществами и группами, что формирует у соответствующих сообществ и групп «чувство самобытности и преемственности»; (статья 2.1 Конвенции).
 6. Элемент НКН, предлагаемый для включения в Национальный список нематериального культурного наследия, представляется заинтересованными сообществами, группами или отдельными лицами с их свободного, предварительного и информированного согласия, оформленными в соответствии с требованиями Конвенции; (статья 15 Конвенции; приложение 2 к Конвенции, п. 4).
 7. Элементы НКН должны быть привязаны к какому-либо определённому месту (например, конкретному городу) либо к более широкому гео-
3. An ICH element proposed for inclusion on the National List of Intangible Cultural Heritage should be related to instruments, objects, artefacts and cultural spaces; (Annex 2 to the Convention, point 2.4).
 4. An element of ICH proposed for inclusion on the National List of Intangible Cultural Heritage is practised by communities, groups or individuals who recognise it as part of their cultural heritage; (Article 2.1 of the Convention).
 5. The ICH element proposed for inclusion on the National List of Intangible Cultural Heritage is transmitted from generation to generation and continuously recreated by communities and groups, thereby giving the communities and groups concerned a “sense of identity and continuity”; (Article 2.1 of the Convention).
 6. An element of ICH proposed for inscription on the National List of Intangible Cultural Heritage shall be submitted by the communities, groups or individuals concerned with their free, prior and informed consent, as established by the Convention; (Article 15 of the Convention; Annex 2 of the Convention, paragraph 4).
 7. ICH elements must be linked to a specific location (e.g. a specific city) or to a broader geographical region, including

кеңірек географиялық аймаққа байланысты болуы керек. MEMM элементтерінің ұлттық тізімінде элементтің басқа мемлекеттерде болуына сілтеме берілуі мүмкін; (Конвенцияның 2.5-бабы, Конвенцияға 2-қосымша, 1.4-тармақ).

8. Материалдық емес мәдени мұраның ұлттық тізіміне енгізу үшін ұсынылатын MEMM элементі барлық қажетті құжаттарды қамтитын бекітілген өтініш нысанына сәйкес рәсімделуі тиіс:
 - қоғамдастықтардың келісімін растайтын хаттар;
 - жоғары кәсіби сападағы фотосуреттер мен бейнематериалдар;
 - фотосуретке құқықтарды беру туралы құжат;
 - бейнежазбаға құқықтарды беру туралы құжат (Конвенцияға 2-қосымша, п.).
9. Өтінім құжаттарына әдебиетке (егер бар болса), мұрағаттардағы, мұражайлардағы және жеке топтамалардағы аудиовизуалды материалдарға, жазбаларға және т. б. (егер бар болса), мұрағаттардағы, мұражайлардағы және жеке топтамалардағы құжаттық материалдар мен заттарға (егер бар болса) сілтемелер қоса берілуі мүмкін; (Конвенцияға 2-қосымша, 5-тармақ)

графическому региону, включая соседние регионы. В Национальном списке элементов НКН может быть дана ссылка на наличие элемента в других государствах; (статья 2.5 Конвенции, приложение 2 к Конвенции, п.1.4).

8. Элемент НКН, предлагаемый для включения в Национальный список нематериального культурного наследия, должен быть оформлен по утвержденной заявочной форме, включающей все необходимые документы:
 - письма, подтверждающие согласие сообществ;
 - фотографии и видеоматериалы высокого профессионального качества
 - документ о передаче прав на фотографии;
 - документ о передаче прав на видеозапись (приложение 2 к Конвенции, п.).
9. К заявочным документам могут быть приложены ссылки на литературу (если таковая имеется), аудиовизуальные материалы, записи и пр. в архивах, музеях и частных коллекциях (если таковые имеются), документальные материалы и предметы в архивах, музеях и частных коллекциях (если таковые имеются); (приложение 2 к Конвенции, п. 5).

neighbouring regions. The National List of ICH elements may refer to the presence of the element in other States; (Article 2.5 of the Convention, Annex 2 of the Convention, point 1.4).

8. An ICH element proposed for inscription on the National List of the Intangible Cultural Heritage shall follow an approved nomination form, including all necessary documents:
 - letters confirming community consent;
 - photographs and videos of high professional quality;
 - instrument of assignment of the rights to photographs;
 - instrument of assignment of video rights (Annex 2 of the Convention, p.).
9. The application documents may be accompanied by references to literature (if available), audiovisual materials, recordings, etc. in archives, museums and private collections (if available), documentary material and objects in archives, museums and private collections (if available); (Annex 2 to the Convention, paragraph 5).

**ҰЛТТЫҚ НЕМЕСЕ
ӨҢІРЛІК ТІЗБЕЛЕРДІ
ӘЗІРЛЕУ КЕЗІНДЕ
МЕММ ЭЛЕМЕНТТЕРІН
СӘЙКЕСТЕНДІРУГЕ
АРНАЛҒАН
САУАЛНАМА**

ВОПРОСНИК ДЛЯ
ИДЕНТИФИКАЦИИ
ЭЛЕМЕНТОВ НКН
ПРИ РАЗРАБОТКЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО
ИЛИ РЕГИОНАЛЬНОГО
ПЕРЕЧНЕЙ

QUESTIONNAIRE TO
IDENTIFY ICH ELEMENTS
WHEN DEVELOPING
A NATIONAL OR
REGIONAL INVENTORY

1. МЕММ элементін сәйкестендіру
 - 1.1. Тиісті қоғамдастықта қабылданған элемент атауы.
 - 1.2. Элементтің қысқа, ақпараттық атауы (тиісті саланы(-ларды) көрсетуді қоса алғанда).
 - 1.3. Тиісті қоғамдастық(тар).
 - 1.4. Орналасқан жері / элементтің орындалуының таралу жиілігі.
 - 1.5. Элементтің қысқаша сипаттамасы (200 сөзден аспау керек).
2. МЕММ элементіне тән белгілер
 - 2.1. Элементті жаңғыртуға немесе тәжірибеге белсенді қатысатын орындаушы(лар) / қатысушы(лар) (атын, жасын, жынысын, кәсібін және т. б. қоса алғанда).
 - 2.2. Тікелей қатыспайтын, бірақ сонымен бірге элементтің тәжірибесіне үлес қосатын немесе оның орындалуы мен таралуына үлес қосатын қоғамдастықтың басқа мүшелері (мысалы, сахнаны, костюмдерді дайындайтын, жаттықтыратын, жетекшілік, демеушілік ететін).
 - 2.3. Пайдаланылатын тіл(-дер) немесе тілдік тіркелім(-дер).
 - 2.4. Элементті жаңғыртуға немесе таратуға байланысты материалдық нысандар (құрал-саймандар, арнайы киім немесе орын(-дар), салттық заттар (егер бар болса)).
 - 2.5. Элементті жаңғыртуға немесе таратуға байланысты басқа материалдық емес элементтер (егер бар болса).
 - 2.6. Элементке немесе оның әртүрлі аспектілеріне қол жеткізу-

1. Идентификация элемента НКН
 - 1.1. Название элемента, принятое в соответствующем сообществе.
 - 1.2. Короткое, информативное название элемента (включая указание на соответствующую(-ие) сферу(-ы)).
 - 1.3. Соответствующее(-ие) сообщество(-а).
 - 1.4. Месторасположение/частота распространения исполнения элемента.
 - 1.5. Краткое описание элемента (желательно, не превышающее 200 слов).
 2. Характерные черты элемента НКН
 - 2.1. Исполнитель(-и) / участник(-и), активно вовлечённые в воспроизведение или практику элемента (включая имя, возраст, пол, профессию и т.п.).
 - 2.2. Другие члены сообщества, не столь непосредственно вовлечённые, однако также вносящие вклад в практику элемента либо содействующие его исполнению и передаче (например, подготавливая сцену, костюмы, тренируя, руководя, спонсируя).
 - 2.3. Используемый(-ые) язык(-и) или языковой(-ые) регистр(-ы).
 - 2.4. Материальные объекты (такие как инструменты, специальная одежда или место(-а), ритуальные предметы (если таковые имеются), связанные с воспроизведением или передачей элемента).
 - 2.5. Другие нематериальные элементы (если таковые имеются), связанные с воспроизведением и передачей элемента.
1. Identification of the ICH element
 - 1.1. Name of the element as adopted by the concerned community.
 - 1.2. Short, informative name of the element (including reference to the relevant sphere(s)).
 - 1.3. Relevant community(ies).
 - 1.4. Location/frequency of the item.
 - 1.5. Brief description of the item (preferably not exceeding 200 words).
 2. Characteristic features of the ICH element
 - 2.1. Performer(s) / Participant(s) actively involved in the reproduction or practice of the element (including name, age, gender, profession, etc.).
 - 2.2. Other community members not so directly involved, but who also contribute to the practice of the element or contribute to its performance and transmission (e.g. setting the stage, costumes, training, directing, sponsoring).
 - 2.3. The language(s) or linguistic register(s) used.
 - 2.4. Tangible objects (such as tools, special clothing or place(s), ritual objects (if any) associated with the reproduction or transmission of the element).
 - 2.5. Other intangible items (if any) associated with the reproduction or transmission of the element.
 - 2.6. Customary practices (if any) governing access to the

ді реттейтін әдеттегі тәжірибелер (егер бар болса).

2.7. Қоғамдастық шеңберіндегі басқаларға беру тәсілдері.

2.8. Мүдделі ұйымдар (қоғамдық, үкіметтік емес, басқалары – егер бар болса).

3. MEMM элементінің жағдайы: өмір-шеңдігі

3.1. Белгілі бір қоғамдастықта(-тарда) элементті жаңғыртуды жалғастыруға қауіптер (егер бар болса).

3.2. Осы қоғамдастықта(-тарда) элементті беруді жалғастыруға қауіптер (егер бар болса).

3.3. Элементпен байланысты материалдық объектілер мен ресурстарға қалыпты қол жеткізу қаупі (егер бар болса).

3.4. Осы элементпен байланысты материалдық емес мұраның басқа элементтерінің (егер олар бар болса) өміршеңдігі.

3.5. Осы қауіп-қатерлерге қарсы бағытталған және болашақта элементті жаңғыртуға және беруге жәрдемдесетін қорғау немесе басқа да осындай шаралар (егер ондай бар болса).

4. Деректерге қол жеткізуге рұқсаттар мен шектеулер

4.1. Қоғамдастықтың(-тардың) келісімі және оны(оларды) ақпарат жинауға тарту.

4.2. Ақпаратты пайдалануға немесе оған қол жеткізуге шектеулер (егер бар болса).

4.3. Информатор(-лар): аты және мәртебесі немесе оның элементке қатынасы.

- 2.6. Обычные практики (если таковые имеются), регулирующие доступ к элементу или различным его аспектам.
 - 2.7. Способы передачи другим в рамках сообщества.
 - 2.8. Заинтересованные организации (общинные, неправительственные, другие – если таковые имеются).
 3. Состояние элемента НКН: жизнеспособность
 - 3.1. Угрозы (если таковые имеются) продолжению воспроизведения элемента в данном сообществе(-ах).
 - 3.2. Угрозы (если таковые имеются) продолжению передачи элемента в данном сообществе(-ах).
 - 3.3. Угрозы нормальному доступу к материальным объектам и ресурсам (если таковые имеются), связанным с элементом.
 - 3.4. Жизнеспособность других элементов нематериального наследия (если таковые имеются), связанных с данным элементом.
 - 3.5. Охрана или другие подобные меры (если таковые имеют место), направленные против этих угроз и содействующие воспроизведению и передаче элемента в будущем.
 4. Разрешения и ограничения на доступ к данным
 - 4.1. Согласие сообщества(-в) и его (их) привлечение к сбору информации.
 - 4.2. Ограничения (если таковые имеются) на использование информации или доступ к ней.
 - 4.3. Информатор(-ы): имя и статус или его отношение к элементу.
- element or different aspects of the element.
- 2.7. Modalities of transfer to others within the community.
 - 2.8. Interested organisations (community, non-governmental, others, if any).
 3. Status of the ICH element: viability
 - 3.1. Threats (if any) to the continued reproduction of the element in the community(ies).
 - 3.2. Threats (if any) to the continued transmission of the element within the community(ies).
 - 3.3. Threats to the smooth access to material objects and resources (if any) associated with the element.
 - 3.4. The viability of other elements of the intangible heritage (if any) associated with the element.
 - 3.5. Safeguarding or similar measures (if any) against these threats and to facilitate future reproduction and transmission of the element.
 4. Permissions and restrictions on access to data
 - 4.1. Consent of the community(ies) and their involvement in the collection of information.
 - 4.2. Restrictions (if any) on the use of or access to the information.
 - 4.3. Informant(s): name and status or relationship to the item.

4.4. Ақпарат жинау күні(-дері) және орны(-дары).

5. MEMM элементі туралы сілтемелер (егер бар болса)

5.1. Әдебиет (егер бар болса).

5.2. Мұрағаттардағы, мұражайлардағы және жеке топтамалардағы аудиовизуалды материалдар, жазбалар және т. б. (егер бар болса).

5.3. Мұрағаттардағы, мұражайлардағы және жеке топтамалардағы құжаттық материалдар мен заттар (егер бар болса).

6. Деректерді түгендеу

6.1. Тізбенің формулярын толтырған тұлға(-лар).

6.2. Тиісті қоғамдастықтың(-тардың): (а) элементті тізбеге енгізуге; (б) осы ақпаратты тізбеде ұсынуға келісімінің дәлелі.

6.3. Тізбеге деректерді енгізу күні.

2. Тәжірибе немесе көріністің жаңғыратын және берілетін орны нақты белгіленуі керек. MEMM элементтері белгілі бір орынға (мысалы, белгілі бір қалаға) немесе кеңірек географиялық аймаққа байланысты болуы мүмкін. MEMM элементтерінің тізімінде элементтің басқа мемлекеттерде болуына сілтеме жасалуы мүмкін.

3. Тәжірибе немесе көріністі дәстүрлі түрде орындау (немесе мұндай көрініске қатысу) кез келген адамның қолынан келе бермейтіні жиі кездеседі. Сонымен қатар, көбінесе белгілі бір жыныстағы, жастағы немесе белгілі бір рөлдерді ойнау үшін адамдар талап етіледі. Сондай-ақ аудиторияны құра алатын адамдарға да

- 4.4. Дата(-ы) и место(-а) сбора информации.
5. Ссылки об элементе НКН (если таковые имеются)
- 5.1. Литература (если таковая имеется).
- 5.2. Аудиовизуальные материалы, записи и пр. в архивах, музеях и частных коллекциях (если таковые имеются).
- 5.3. Документальные материалы и предметы в архивах, музеях и частных коллекциях (если таковые имеются).
6. Инвентаризация данных
- 6.1. Лицо(-а), заполнившее(-ие) формуляр перечня.
- 6.2. Доказательство согласия соответствующего сообщества(-в) на: (а) включение элемента в перечень; (б) представление данной информации в перечне.
- 6.3. Дата внесения данных в перечень.
2. Должно быть точно установлено место, где воспроизводится и передается практика или выражение. Элементы НКН могут быть привязаны к какому-либо определенному месту (например, конкретному городу) либо к более широкому географическому региону. В перечне элементов НКН может быть дана ссылка на наличие элемента в других государствах.
3. Часто случается, что не каждый может исполнять какую-то практику или представление в их традиционной форме (или присутствовать при таком исполнении). Кроме того, часто люди определенного пола, возраста или происхождения должны играть определенные роли. Также вероятно существование ограничений относительно того, кто может составлять аудиторию.

- 4.4. Date(s) and place(s) of collection.
5. References about the ICH element (if any)
- 5.1. Literature (if any).
- 5.2. Audio-visual materials, records, etc. in archives, museums and private collections (if any).
- 5.3. Documentary material and objects in archives, museums and private collections (if any).
6. Inventory of data
- 6.1. Person(s) completing the inventory form.
- 6.2. Proof of consent of the community(ies) concerned to: (a) the inclusion of the element in the list; (b) the submission of this information in the list.
- 6.3 Date of listing.
2. The exact location where the practice or expression is reproduced and transmitted must be established. Elements of ICH may be linked to a specific location (e.g. a specific city) or to a broader geographical region. The list of ICH elements may refer to the presence of the element in other States.
3. It often happens that not everyone can perform a practice or performance in its traditional form (or be present when it is performed). Also, people of a certain gender, age or background are often required to play certain roles. There are also likely to be restrictions on who may constitute an audience. The Convention requires that such

шектеулер болуы мүмкін. Конвенция мұндай шектеулерді тиісті қоғамдас-тықтар қаласа, сақтауды талап етеді. Кейде MEMM тәжірибесіндегі белгілі рөлдерді оның өміршеңдігін қамта-масыз ету үшін дәстүрлі түрде орын-далғанға қарағанда әртүрлі санаттағы тұлғалармен толтыруды оның мүше-лері ұсынады және көпшілігі мақұл-дайды.

Конвенцияның 13-бабы қатысушы мемлекеттерден «осындай мұраның жекелеген аспектілеріне қол жеткізу-ді реттейтін қабылданған тәжірибені ескере отырып, материалдық емес мәдени мұраға қолжетімділікті қамта-масыз етуге» бағытталған шараларды қабылдауды талап етеді. Осылайша, егер шектелген MEMM тәжірибелері (мысалы, ер адамдарға) алынып тас-талса немесе құжатталса, тиісті қоғамдастық немесе топ ішінде бұл жазбаларды таратуға немесе бар-лығына қолжетімді жерлерде көрсету-ге болатынын талқылау керек. Әрине, жазбаларды дәстүрдің тиісті тасымал-даушыларының алдын ала және ақпа-раттандырылған келісімімен ғана жа-сауға болады.

4. Түгендеу дегеніміз – MEMM сәйкестендіру және анықтаумен бір-дей дерлік; бұл құжаттамадан немесе зерттеуден өзгеше. Элементті тізімге қосу ауқымды зерттеулерді немесе құжаттаманы қажет етпейді. Элемент нұсқалары әлдеқашан жазылған, зерттелген немесе басқаша сипат-талған болса, онда бұл ақпарат құпта-лады және 5-бағанда тиісті сілтемелер беріледі. Онда сонымен қатар MEMM-нің тірі көріністерімен немесе тәжіри-бесімен байланысты нысандар немесе құралдар жинақтарының болуын атап өтуге болады.

Конвенция требует уважать такие ограничения, если этого желают соответствующие сообщества. Иногда их члены предлагают, и большинство это одобряет, чтобы определенные роли в какой-либо практике НКН исполнялись иными категориями лиц, чем это было традиционно, для того чтобы обеспечить ее жизнеспособность.

Статья 13 Конвенции требует от государств-участников принять меры, направленные на «обеспечение доступа к нематериальному культурному наследию при соблюдении принятой практики, определяющей доступ к тем или иным аспектам такого наследия». Так, если практика НКН, доступ на которую ограничен (например, для мужчин), снимается или документируется, в соответствующем сообществе или группе должно быть проведено обсуждение того, можно ли распространять эти записи или показывать их в доступных для всех местах. Конечно, записи могут быть сделаны только с ясно выраженного предварительного и информированного согласия соответствующих носителей традиции.

4. Инвентаризация – это почти то же, что идентификация и определение НКН; она отличается от документирования или исследования. Для включения элемента в перечень не требуется всестороннего исследования или документирования. Если версии элемента уже были записаны, изучены или описаны иным способом, тогда эта информация приветствуется и в графе 5 даются соответствующие ссылки. В ней также можно отметить существование коллекций предметов или инструментов, связанных с живыми выражениями или практиками НКН.

restrictions are respected if the communities concerned so wish. Sometimes their members suggest, and most approve, that certain roles in an ICH practice should be performed by a different category of persons than has traditionally been the case, in order to ensure its viability.

Article 13 of the Convention requires States Parties to take measures aimed at «ensuring access to intangible cultural heritage while respecting customary practices governing access to specific aspects of such heritage. Thus, if practices of ICH to which access is restricted (e.g. for men) are filmed or documented, there should be a discussion within the community or group concerned as to whether the recordings can be distributed or shown in places accessible to all. Of course, recordings can only be made with the express prior and informed consent of the relevant tradition bearers.

4. Inventory is almost the same as identification and determination of ICH; it is different from documentation or research. Comprehensive research or documentation is not required to list an element. If versions of the element have already been recorded, studied or otherwise described, then this information is welcomed and relevant references are given in column 5. It may also note the existence of collections of items or tools associated with living expressions or practices of ICH.

**Өңірлерде МЕММ қорғау жөніндегі Халықаралық
Конвенция талаптарын жүзеге асыру шаралары**

№	Іс-шара атауы	Жұмыс мазмұны	Өткізу мерзімі
1	Халықты БАҚ-та ақпараттандыру	Конвенция туралы жергілікті деңгейде телерадио хабарларын, мерзімді басылымдарда жариялау циклін өткізу	
2	2003 жылғы Конвенцияны жүзеге асыру бойынша тренингтер	Облыс орталықтарында жергілікті мәдениет органдарының қызметкерлері үшін МЕММ техникалық комитеті сарапшыларының қатысуымен тренингтер өткізу	
3	Түгендеу	МЕММ элементтерін анықтау және тізбеге енгізу бойынша құжаттарды дайындау бойынша жергілікті қоғамдастықтармен жұмыс	
4	МЕММ өңірлік тізбесін жасау	МЕММ элементтерін қарау және сараптау, өңірлік тізбеге енгізу үшін бекіту	
5	МЕММ элементтерін қорғау бойынша шараларды жүзеге асыру	МЕММ элементінің жағдайына сәйкес қажетті шаралар кешенін қамтамасыз ету	
6	Жұмыс бойынша есеп дайындау	МЕММ өңірлік тізбесін және шығындар бюджетімен жүргізілген жұмыс бойынша толық есепті ұсыну	

**Мероприятия по реализации требований
Международной Конвенции по охране НКН в регионах**

№	Название мероприятия	Содержание работы	Сроки проведения
1	Информирование населения в СМИ	Провести цикл теле- и радиопередач, публикации в периодических изданиях местного уровня о Конвенции	
2	Тренинги по имплементации Конвенции 2003	Провести тренинги в областных центрах для сотрудников местных органов культуры с участием экспертов Технического комитета НКН	
3	Инвентаризация	Работа с местными сообществами по выявлению элементов НКН и подготовке документов по включению в перечень	
4	Составление регионального перечня НКН	Рассмотрение и экспертиза элементов НКН, утверждение для включения в региональный перечень	
5	Осуществление мер по охране элементов НКН	Оказание комплекса мер требуемых в соответствии с состоянием элемента НКН	
6	Составление отчета по работе	Представление регионального перечня НКН и полный отчет по проведенной работе с бюджетом затрат	

Activities to implement the requirements of International Convention for the Safeguarding of the ICH in the regions

Nº	Name of event	Content of the work	Timing
1	Informing the population through the media	Conduct a series of television and radio broadcasts and publications in local periodicals on the Convention	
2	Training on the implementation of the 2003 Convention	Conduct training sessions in regional centres for local cultural officers with experts from the ICH Technical Committee	
3	Inventory	Work with local communities to identify ICH elements and prepare listing documents	
4	Establishment of a regional inventory of ICH	Review and examination of ICH elements, approval for inclusion in the regional list	
5	Implementation of measures to protect elements of ICH	Provision of a range of measures required in accordance with the condition of the ICH element	
6	Writing a report on the work	Submission of a regional list of ICH and a full report on the work carried out with the cost budget	

**Материалдық емес мәдени мұраның Ұлттық тізбесіне
элементті түгендеуге өтінімнің үлгісі**

2.a. Ең көп қолданылатын тілдегі және жазу қаріпіндегі элемент атауы

2.b. Егер бар болса, элементтің басқа атауы(-лары)

2.c. Мәдени мұраның ұсынылатын элементінің көріну аймағын белгілеңіз

- ☐ материалдық емес мәдени мұраны тасымалдаушы ретіндегі ауызша дәстүрлер мен сөз сөйлеу формалары, оның ішінде тіл
- ☐ орындаушылық өнер
- ☐ салт-дәстүрлер, әдет-ғұрыптар, мерекелер
- ☐ табиғат пен дүниеге қатысты білім мен әдет-ғұрып
- ☐ дәстүрлі қолөнермен байланысты білім мен дағдылар
- ☐ басқа (түсіндіру)

3. а. Элементтің Қазақстандағы географиялық локализациясы және елден тыс ауқымы (егер белгілі болса)

3. б. Элементтің қазіргі жағдайы

- ☐ дамуда немесе кеңеюде
- ☐ жеткілікті деңгейде қолдау табуда
- ☐ азырақ пайдаланылуда
- ☐ әлі де белгілі, бірақ енді пайдаланылмайды (жеке шеберлер қолданады)
- ☐ толықжойылу қаупінде тұр

4. Элементтің қысқаша тарихы (қай уақыттан бастап белгілі, кім және қандай мақсатта қолданады, мүмкіндігінше элемент туралы әдебиеттер тізімін қоса беріңіз)

5. Бұрын-соңды көрмеген және онымен байланысты тәжірибесі жоқ оқырмандарға ұсыну үшін элементтің қысқаша сипаттамасы (толығырақ сипаттама қосымша берілуі мүмкін)

6. Ұсынылған элемент бойынша білімнің ең танымал тасымалдаушысы және жеткізушісі кім (толығырақ тізімді қосымша тіркеуге болады)

Т.А.Ә. (толық):	
Лауазымы/атағы	
Ұйым:	
Қызметі:	
Мекен жайы:	
(Код) Телефон:	

Т.А.Ә. (толық):	
Лауазымы/атағы	
Ұйым:	
Қызметі:	
Мекен жайы:	
(Код) Телефон:	

Т.А.Ә. (толық):	
Лауазымы/атағы	
Ұйым:	
Қызметі:	
Мекен жайы:	
(Код) Телефон:	

7. Бұл элементтің Өкілдік тізімге енгізілуі оның сақталуына және дамуына қалай ықпал ететінін түсіндіріңіз?

8. Ұсынылған элементті қолдауға мүдделі қоғамдастықтардың, ұйымдардың/мекемелердің немесе жеке шығармашылық тұлғалардың біреуін немесе бірнешеуін тізімдеңіз

9. Қосымшалар (белгілеңіз):

	МИНДЕТТІ		ҚОСЫМША (ҚАЛАУЫҢЫЗ БОЙЫНША)
☐	3-5 цифрлы фотосурет	☐	Жарияланымдардың/ мақалалардың/ кітаптардың көшірмелері
☐	VCD/DVD (3-10 минут)	☐	Элементті орындаушылардың кеңейтілген тізімі
☐	Берілген элемент бойынша әдебиеттер тізімі	☐	Элементтің толық тарихы
☐	Берілген элемент туралы білімі бар өнер тарихшыларының/ мәдениеттанушылардың/ шеберлердің тізімі	☐	Элементтің толық сипаттамасы
☐	Бастамашыл Топ мүшелерінің тізімі	☐	Бейне/аудиофильмдердің көшірмелері

10. Осы мәдени элементті номинацияға ұсынатын БАСТАМАШЫЛ ТОПТЫҢ өкілі туралы мәліметтер (қосымшада Бастамашыл Топ мүшелерінің толық тізімі беріледі)

Т.А.Ә. (толық):	
Лауазымы/атағы	
Ұйым:	
Қызметі:	
Мекен жайы (пошта):	
(Код) Телефон:	
Факс/ Мобильді:	
Эл.пошта:	

Қолы: _____ Күні: _____

**Образец заявки на инвентаризацию
элемента в Национальный перечень
нематериального культурного наследия**

2.а. Название элемента на наиболее употребляемом языке и шрифте написания

2.б. Другое(-ие) название(-я) элемента, если таковые имеются

2.с. Отметьте области проявления номинируемого элемента культурного наследия

- ☐ устные традиции и формы выражения, включая язык, в качестве носителя нематериального культурного наследия
- ☐ исполнительские искусства
- ☐ обычаи, обряды, празднества
- ☐ знания и обычаи, относящиеся к природе и вселенной
- ☐ знания и навыки, связанные с традиционными ремеслами
- ☐ другое (поясните)

3. а. Географическая локализация элемента в Казахстане и диапазон вне страны (если известен)

3. б. Современное состояние элемента

- ☐ развивается или расширяется
- ☐ поддерживается на достаточном уровне
- ☐ используется все реже
- ☐ все еще известен, но уже не используется (практикуется отдельными мастерами)
- ☐ под угрозой полного исчезновения

4. Краткая история элемента (с какого времени известен, кто и в каких целях практикует, по возможности, приложите список литературы об элементе)

5. Краткое описание элемента для представления его читателям, которые никогда прежде его не видели и не имели опыта соприкосновения с ним (более детальное описание может быть приложено дополнительно)

6. Кто является наиболее известным носителем и передающим знания по номинируемому элементу (более подробный список может быть приложен дополнительно)

Ф.И.О. (полностью):	
Титул/звание:	
Организация:	
Должность:	
Адрес:	
(Код) Телефон:	

Ф.И.О. (полностью):	
Титул/звание:	
Организация:	
Должность:	
Адрес:	
(Код) Телефон:	

Ф.И.О. (полностью):	
Титул/звание:	
Организация:	
Должность:	
Адрес:	
(Код) Телефон:	

7. Поясните, каким образом включение данного элемента в Репрезентативный список будет способствовать его сохранению и развитию?

8. Перечислите одно или несколько заинтересованных в поддержке номинируемого элемента сообществ, организаций/учреждений, или отдельных творческих лиц

9. Приложения (отметьте):

	ОБЯЗАТЕЛЬНЫЕ		ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ (ПО ЖЕЛАНИЮ)
☐	3-5 цифровых фотографий	☐	Копии публикаций/статей/книг
☐	VCD/DVD (3-10 минут)	☐	Расширенный список исполнителей элемента
☐	Список литературы по данному элементу	☐	Подробная история элемента
☐	Список искусствоведов/культурологов/ мастеров, обладающих знаниями о данном элементе	☐	Подробное описание элемента
☐	Список членов Инициативной Группы	☐	Копии видео/аудиофильмов

10. Сведения о представителе ИНИЦИАТИВНОЙ ГРУППЫ, выдвигающей данный культурный элемент на номинацию (в приложении дается полный список членов Инициативной Группы)

Ф.И.О. (полностью):	
Титул/звание:	
Организация:	
Должность:	
Почтовый адрес:	
(Код) Телефон:	
Факс/ Мобильный:	
Эл.почта:	

Подпись: _____ Дата: _____

Template for inventorying an element on the National Inventory of Intangible Cultural Heritage

2.a. Item name in the most used language and writing font

2.b. Other item name(s), if any

2.c. Mark the areas of occurrence of the nominated cultural heritage element

- ☐ oral traditions and expressions, including language,
as a vehicle of the intangible cultural heritage
- ☐ performing arts
- ☐ customs, rituals and festivities
- ☐ knowledge and practices relating to nature and the universe
- ☐ knowledge and skills related to traditional crafts
- ☐ other (please explain)

3. a. Geographical localisation of the element in Kazakhstan and range outside the country (if known)

3. b. Current status of the element

- ☐ is developing or expanding
- ☐ is maintained at a sufficient level
- ☐ is used less and less often
- ☐ is still known, but is no longer used (practiced by individual craftsmen)
- ☐ at risk of total extinction

4. A brief history of the element (since when is it known, who practices it and for what purposes, if possible, attach a list of literature on the element)

5. A brief description of the element to introduce it to readers who have never seen or experienced it before (a more detailed description may be attached in addition)

6. Who are the best known knowledge holders and communicators of the nominated element (a more detailed list can be attached additionally)

Name and surname (in full):	
Title/nomination:	
Organisation:	
Position:	
Address:	
(Code) Phone:	

Name and surname (in full):	
Title/nomination:	
Organisation:	
Position:	
Address:	
(Code) Phone:	

Name and surname (in full):	
Title/nomination:	
Organisation:	
Position:	
Address:	
(Code) Phone:	

7. Explain how the inclusion of this element in the Representative List will contribute to its conservation and development?

8. List one or more communities, organisations/institutions, or individual creators interested in supporting the nominated element

9. Appendices (check mark):

	OBJECTIES		OPTIONAL
☐	3-5 digital photos	☐	Copies of publications/articles/books
☐	VCD/DVD (3-10 minutes)	☐	Expanded list of performers for the item
☐	List of literature on the element	☐	Detailed history of the element
☐	List of art historians/culturalists/masters with knowledge of the element	☐	Detailed description of the element
☐	List of members of the Action Team	☐	Copies of video/audio films

10. Details of the spokesperson of the Initiative Group nominating the cultural element (a full list of INITIATIVE TEAM members is attached)

Name and surname (in full):	
Title/nomination:	
Organisation:	
Position:	
Address:	
(Code) Phone:	
Fax/Mobile:	
E-mail:	

Signature: _____ Date: _____

1 Қосымша.

МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС МӘДЕНИ МҰРАНЫ ҚОРҒАУ ТУРАЛЫ КОНВЕНЦИЯ

2003 жылы 17 қазанда
Біріккен Ұлттар Ұйымының
білім, ғылым және мәдениет
мәселелері жөніндегі
Бас конференциясында
қабылданған

Приложение 1.

КОНВЕНЦИЯ ОБ ОХРАНЕ НЕМАТЕРИАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ

Принята 17 октября
2003 года Генеральной
конференцией Организации
Объединенных Наций по
вопросам образования,
науки и культуры

Annex 1.

CONVENTION FOR THE SAFEGUARDING INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE

Adopted on 17 October 2003
by the General Conference
of the United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Парижде 2003 жылғы 29 қыркүйек –
17 қазан аралығында өзінің отыз екін-
ші сессиясына жиналған, төменде
ЮНЕСКО деп аталатын Біріккен Ұлт-
тар Ұйымының білім, ғылым және мә-
дениет мәселелері жөніндегі Бас кон-
ференциясы,

адам құқықтары туралы қолданыс-
тағы халықаралық-құқықтық ак-
тілерге, атап айтқанда 1948 жылғы
Адам құқықтарының жалпыға бір-
дей декларациясына, 1966 жылғы
Экономикалық, әлеуметтік және
мәдени құқықтар туралы халықа-
ралық пактіге және 1966 жылғы
Азаматтық және саяси құқықтар ту-
ралы халықаралық пактіге сілтеме
жасай отырып,

1989 жылғы ЮНЕСКО-ның Фоль-
клорды сақтау туралы ұсынымда-
рында, 2001 жылғы ЮНЕСКО-ның
Мәдени әртүрлілік туралы жалпыға
бірдей декларациясында және мә-
дениет министрлерінің дөңгелек
үстел басында үшінші кездесуінде
қабылданған 2002 жылғы Стамбул
декларациясында атап көрсетіл-
гендей мәдени әртүрліліктің ошағы
мен орнықты дамудың кепілі ретін-
де материалдық емес мәдени
мұраның маңызды мәнін назарға
ала отырып,

материалдық емес мәдени мұра
мен материалдық мәдени және та-
биғи мұраның арасындағы тығыз
өзара байланысты ескере отырып,

жаһандану мен әлеуметтік жаңару-
лар үдерістері қоғамдастықтар ара-
сындағы үндесулерді жаңарту үшін
жағдай жасай отырып, сонымен қа-
тар, төзімсіздік құбылысы сияқты

Генеральная конференция Организации Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры, именуемая ниже ЮНЕСКО, собравшаяся в Париже с 29 сентября по 17 октября 2003 г. на свою тридцать вторую сессию,

ссылаясь на существующие международно-правовые акты о правах человека, в частности на Всеобщую декларацию прав человека 1948 г., Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах 1966 г. и Международный пакт о гражданских и политических правах 1966 г.,

принимая во внимание важное значение нематериального культурного наследия в качестве фактора обеспечения культурного разнообразия и гарантии устойчивого развития, что подчеркивается в Рекомендации ЮНЕСКО о сохранении фольклора 1989 г., во Всеобщей декларации ЮНЕСКО о культурном разнообразии 2001 г. и в Стамбульской декларации 2002 г., принятой на третьей Встрече за круглым столом министров культуры,

учитывая тесную взаимозависимость между нематериальным культурным наследием и материальным культурным и природным наследием,

признавая, что процессы глобализации и социальных преобразований, создавая условия для возобновления диалога между сообществами, вместе с тем являются, как и явление нетерпимости, источ-

The General Conference of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization hereinafter referred to as UNESCO, meeting in Paris, from 29 September to 17 October 2003, at its 32nd session,

Referring to existing international human rights instruments, in particular to the Universal Declaration on Human Rights of 1948, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights of 1966, and the International Covenant on Civil and Political Rights of 1966,

Considering the importance of the intangible cultural heritage as a mainspring of cultural diversity and a guarantee of sustainable development, as underscored in the UNESCO Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore of 1989, in the UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity of 2001, and in the Istanbul Declaration of 2002 adopted by the Third Round Table of Ministers of Culture,

Considering the deep-seated interdependence between the intangible cultural heritage and the tangible cultural and natural heritage,

Recognizing that the processes of globalization and social transformation, alongside the conditions they create for renewed dialogue among communities, also give rise, as does the phenomenon of

материалдық емес мәдени мұраға төнген, атап айтқанда, осындай мұраны қорғау үшін қаражаттың жетіспеуі нәтижесіндегі құлдыраудың, жойылып кетудің және бүліну-дің елеулі қаупінің көздері болып табылатынын тани отырып,

адамзаттың материалдық емес мәдени мұрасын қорғауды қамтамасыз етуге жалпыға бірдей ұмтылысты және осымен байланысты байқалатын ортақ алаңдаушылықты түсіне отырып,

қоғамдастықтар, атап айтқанда, жергілікті қоғамдастықтар, топтар және кейбір жағдайларда жекелеген адамдар мәдени әртүрлілікті байыта отырып және адам шығармашылығына жәрдем көрсете отырып, материалдық емес мәдени мұраны жасауда, қорғауда, сақтауда және қайта жасауда маңызды рөл атқаратынын тани отырып,

мәдени мұраны қорғауға бағытталған нормативтік актілерді, атап айтқанда, 1972 жылғы Дүниежүзілік мәдени және табиғи мұраны қорғау туралы конвенцияны әзірлеу жөніндегі ЮНЕСКО қызметінің зор маңызын атап өте отырып,

қазіргі уақытта материалдық емес мәдени мұраны қорғауға қатысты міндетті күші бар көп жақты ешқандай да құқықтық акт жоқ екенін бұдан әрі атап өте отырып,

қолданыстағы мәдени және табиғи мұра туралы халықаралық келісімдерді, ұсынымдар мен қарарларды байыту және материалдық емес мәдени құндылықтарға қатысты

никами серьезной угрозы деградации, исчезновения и разрушения, которая нависла над нематериальным культурным наследием, в частности в результате нехватки средств для охраны такого наследия,

сознавая всеобщее стремление обеспечить охрану нематериального культурного наследия человечества и испытываемую в связи с этим общую озабоченность,

признавая, что сообщества, в частности коренные сообщества, группы и, в некоторых случаях, отдельные лица играют важную роль в создании, охране, сохранении и воссоздании нематериального культурного наследия, обогащая тем самым культурное разнообразие и способствуя творчеству человека,

отмечая большое значение деятельности ЮНЕСКО по разработке нормативных актов, направленных на защиту культурного наследия, в частности Конвенции об охране всемирного культурного и природного наследия 1972 г.,

отмечая далее, что в настоящее время не существует никакого имеющего обязательную силу многостороннего правового акта, касающегося охраны нематериального культурного наследия,

считая, что действующие международные соглашения, рекомендации и резолюции о культурном и природном наследии необходимо обогатить и эффективно дополнить новы-

intolerance, to grave threats of deterioration, disappearance and destruction of the intangible cultural heritage, in particular owing to a lack of resources for safeguarding such heritage,

Being aware of the universal will and the common concern to safeguard the intangible cultural heritage of humanity,

Recognizing that communities, in particular indigenous communities, groups and, in some cases, individuals, play an important role in the production, safeguarding, maintenance and re-creation of the intangible cultural heritage, thus helping to enrich cultural diversity and human creativity,

Noting the far-reaching impact of the activities of UNESCO in establishing normative instruments for the protection of the cultural heritage, in particular the Convention for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage of 1972,

Noting further that no binding multilateral instrument as yet exists for the safeguarding of the intangible cultural heritage,

Considering that existing international agreements, recommendations and resolutions concerning the cultural and natural heritage need to be effectively enriched and supplemented by means of new provisions relating to the intangible cultural heritage,

жаңа ережелермен тиімді толықтыру қажет деп есептей отырып,

материалдық емес мәдени мұра мен оны қорғаудың маңыздылығын, әсіресе, жас ұрпақ арасында неғұрлым терең ұғынуы қажеттігін ескере отырып,

халықаралық қоғамдастық осы Конвенцияға қатысушы мемлекеттермен бірге ынтымақтастық пен өзара көмек рухында осындай мұраны қорғауға жәрдемдесуі тиіс деп есептей отырып,

ЮНЕСКО-ның материалдық емес мәдени мұра, атап айтқанда, адамзаттың ең үздік туындыларын және материалдық емес мәдени мұрасын жария ету жөніндегі бағдарламалары туралы еске сала отырып,

адамдар арасындағы жақындасуға, алмасуға және өзара түсіністікке ықпал ететін фактор ретінде материалдық емес мәдени мұраның баға жетпес рөлін назарға ала отырып,

2003 жылғы он жетінші қазанда осы Конвенцияны қабылдайды.

I. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

1-бап. Конвенцияның мақсаттары

Осы Конвенцияның мақсаттары мыналар болып табылады:

(a) материалдық емес мәдени мұраны сақтау;

(b) тиісті қоғамдастықтардың, топтардың және жекелеген адамдардың материалдық емес мәдени мұрасын құрметтеу;

ми положениями, касающимися нематериального культурного наследия,

учитывая необходимость более глубокого осознания, особенно среди молодых поколений, важности нематериального культурного наследия и его охраны,

считая, что в духе сотрудничества и взаимопомощи международное сообщество вместе с государствами — участниками настоящей Конвенции должно содействовать охране такого наследия,

напоминая о программах ЮНЕСКО по нематериальному культурному наследию, в частности провозглашении шедевров устного и нематериального наследия человечества,

принимая во внимание неосценимую роль нематериального культурного наследия в качестве фактора, способствующего сближению, обменам и взаимопониманию между людьми,

принимает семнадцатого октября 2003 года настоящую Конвенцию.

I. ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 1 — Цели Конвенции

Целями настоящей Конвенции являются:

- a) охрана нематериального культурного наследия;
- b) уважение нематериального культурного наследия соответствующих сообществ, групп и отдельных лиц;

Considering the need to build greater awareness, especially among the younger generations, of the importance of the intangible cultural heritage and of its safeguarding,

Considering that the international community should contribute, together with the States Parties to this

Convention, to the safeguarding of such heritage in a spirit of cooperation and mutual assistance,

Recalling UNESCO's programmes relating to the intangible cultural heritage, in particular the

Proclamation of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity,

Considering the invaluable role of the intangible cultural heritage as a factor in bringing human beings closer together and ensuring exchange and understanding among them,

Adopts this Convention on this seventeenth day of October 2003.

I. GENERAL PROVISIONS

Article 1 – Purposes of the Convention

The purposes of this Convention are:

- (a) to safeguard the intangible cultural heritage;
- (b) to ensure respect for the intangible cultural heritage of the communities, groups and individuals concerned;

(с) материалдық емес мәдени мұраның және оны өзара танудың маңыздылығына жергілікті, ұлттық және халықаралық деңгейлерде назар аудару;

(d) халықаралық ынтымақтастық және көмек.

2-бап. Анықтамалар.

Осы Конвенцияның мақсаттары үшін

1. «Материалдық емес мәдени мұра» қоғамдастықтар, топтар және кейбір жағдайларда жекелеген адамдар өздерінің мәдени мұрасының бір бөлігі ретінде таныған әдет-ғұрыптарды, түсініктері мен пайымдарының нысандарын, білім мен дағдыны – сондай-ақ олармен байланысты құралдарды, заттарды, жәдігерлерді және мәдени кеңістікті білдіреді. Ұрпақтан ұрпаққа берілетін осындай материалдық емес мәдени мұра қауымдастықтармен және топтармен оларды қоршаған ортаға, олардың табиғатпен өзара іс-қимылына және олардың тарихына байланысты тұрақты түрде қайта жасалады және адам шығармашылығы мен мәдени әртүрлілікті құрметтеуге ықпал ете отырып, оларда төлтума ерекшелік пен ұрпақтар сабақтастығы сезімін қалыптастырады. Осы Конвенцияның мақсаттары үшін адам құқықтары жөніндегі қолданыстағы халықаралық-құқықтық актілермен және қоғамдастықтар, топтар мен жекелеген адамдар арасындағы өзара құрмет, сондай-ақ орнықты даму талаптарымен сәйкес келетін материалдық емес мәдени мұра ғана назарға алынады.

с) привлечение внимания на местном, национальном и международном уровнях к важности нематериального культурного наследия и его взаимного признания;

д) международное сотрудничество и помощь.

Статья 2 — Определения.

Для целей настоящей Конвенции

1. «Нематериальное культурное наследие» означает обычаи, формы представления и выражения, знания и навыки, — а также связанные с ними инструменты, предметы, артефакты и культурные пространства, — признанные сообществами, группами и, в некоторых случаях, отдельными лицами в качестве части их культурного наследия. Такое нематериальное культурное наследие, передаваемое от поколения к поколению, постоянно воссоздается сообществами и группами в зависимости от окружающей их среды, их взаимодействия с природой и их истории и формирует у них чувство самобытности и преемственности, содействуя тем самым уважению культурного разнообразия и творчеству человека. Для целей настоящей Конвенции принимается во внимание только то нематериальное культурное наследие, которое согласуется с существующими международно-правовыми актами по правам человека и требованиями взаимного уважения между сообществами, группами и отдельными лицами, а также устойчивого развития.

(c) to raise awareness at the local, national and international levels of the importance of the intangible cultural heritage, and of ensuring mutual appreciation thereof;

(d) to provide for international cooperation and assistance.

Article 2 – Definitions

For the purposes of this Convention,

1. The «intangible cultural heritage» means the practices, representations, expressions, knowledge, skills — as well as the instruments, objects, artefacts and cultural spaces associated therewith — that communities, groups and, in some cases, individuals recognize as part of their cultural heritage. This intangible cultural heritage, transmitted from generation to generation, is constantly recreated by communities and groups in response to their environment, their interaction with nature and their history, and provides them with a sense of identity and continuity, thus promoting respect for cultural diversity and human creativity. For the purposes of this Convention, consideration will be given solely to such intangible cultural heritage as is compatible with existing international human rights instruments, as well as with the requirements of mutual respect among communities, groups and individuals, and of sustainable development.

2. «Материалдық емес мәдени мұра» жоғарыда 1-тармақта айқындалғанындай, мына салаларда көрініс табады, атап айтқанда:

(a) материалдық емес мәдени мұраның тасымалдағышы ретінде тілді қоса алғанда, пайымның дәстүрлері мен нысандары;

(b) орындаушылық өнерлер;

(c) әдет-ғұрыптар, салт-жоралар, мейрамдар;

(d) табиғат пен дүниеге қатысты білімдер мен әдет-ғұрыптар;

(e) дәстүрлі кәсіптермен байланысты білімдер және дағдылар.

3. «Қорғау» материалдық емес мәдени мұраның, ең бастысы формалды және формалды емес жасаудың көмегімен оны сәйкестендіруді, құжаттауды, зерттеуді, сақтауды, қорғауды, танымал етуді, оның рөлін арттыруды, оны беруді қоса алғанда, материалдық емес мәдени мұраның өміршеңдігін қамтамасыз ету мақсатында шаралар қабылдауды, сондай-ақ осындай мұраның әртүрлі аспектілерін қайта жаңғыртуды білдіреді.

4. «Қатысушы мемлекеттер» осы Конвенциямен байланысты және оларға қатысты Конвенция күшіне енген мемлекеттерді білдіреді.

5. Осы Конвенция 33-бапта көрсетілген аумақтарға *mutatis mutandis* қолданылады, олар осы бапта айқындалған шарттармен оның қатысушылары болады. Бұл орайда «қатысушы мемлекеттер» ұғымы осы аумақтарға да қатысты болады.

2. «Нематериальное культурное наследие», как оно определено в пункте 1 выше, проявляется, в частности, в следующих областях:

- а) устные традиции и формы выражения, включая язык в качестве носителя нематериального культурного наследия;
- б) исполнительские искусства;
- с) обычаи, обряды, празднества;
- д) знания и обычаи, относящиеся к природе и вселенной;
- е) знания и навыки, связанные с традиционными ремеслами.

3. «Охрана» означает принятие мер с целью обеспечения жизнеспособности нематериального культурного наследия, включая его идентификацию, документирование, исследование, сохранение, защиту, популяризацию, повышение его роли, его передачу, главным образом с помощью формального и неформального образования, а также возрождение различных аспектов такого наследия.

4. «Государства-участники» означают государства, которые связаны настоящей Конвенцией и в отношении которых Конвенция вступила в силу.

5. Настоящая Конвенция применяется *mutatis mutandis* к территориям, указанным в статье 33, которые становятся ее участниками на условиях, определяемых этой статьей. В этом отношении выражение «государства-участники» относится также к этим территориям.

2. The «intangible cultural heritage», as defined in paragraph 1 above, is manifested *inter alia* in the following domains:

- (a) oral traditions and expressions, including language as a vehicle of the intangible cultural heritage;
- (b) performing arts;
- (c) social practices, rituals and festive events;
- (d) knowledge and practices concerning nature and the universe;
- (e) traditional craftsmanship.

3. «Safeguarding» means measures aimed at ensuring the viability of the intangible cultural heritage, including the identification, documentation, research, preservation, protection, promotion, enhancement, transmission, particularly through formal and non-formal education, as well as the revitalization of the various aspects of such heritage.

4. «States Parties» means States which are bound by this Convention and among which this Convention is in force.

5. This Convention applies *mutatis mutandis* to the territories referred to in Article 33 which become Parties to this Convention in accordance with the conditions set out in that Article. To that extent the expression «States Parties» also refers to such territories.

3-бап. Басқа халықаралық-құқықтық актілермен байланыс

Осы Конвенциядағы ештеңе де:

(а) 1972 жылғы Мәдени және табиғи мұраны қорғау туралы конвенцияның шеңберінде дүниежүзілік мұра деп танылған және материалдық емес мәдени мұраның қандай да бір элементі олармен тікелей байланысты болатын құндылықтарды қорғаудың мәртебесін өзгертетін немесе деңгейін төмендететіндей етіп; немесе

(b) олар қатысушылары болып табылатын зияткерлік меншік немесе биологиялық және экологиялық ресурстарды пайдалану құқықтарына қатысты кез келген халықаралық-құқықтық актілерден туындайтын қатысушы мемлекеттердің құқықтары мен міндеттемелерін қозғайтындай етіп түсіндірілмеуі тиіс.

II. КОНВЕНЦИЯНЫҢ ОРГАНДАРЫ

4-бап. Қатысушы мемлекеттердің Бас ассамблеясы

1. Осымен төменде «Бас ассамблея» деп аталатын қатысушы мемлекеттердің Бас ассамблеясы құрылады. Бас ассамблея осы Конвенцияның толық билікке ие органы болып табылады.

2. Бас ассамблея кезекті сессияларға екі жылда бір рет жиналады. Егер осындай шешім қабылданса немесе Материалдық емес мәдени мұраны қорғау жөніндегі үкіметаралық комитеттің өтініші бойынша

Статья 3 — Связь с другими международно-правовыми актами

Ничто в настоящей Конвенции не может быть истолковано как:

- а) изменяющее статус или уменьшающее уровень охраны ценностей, которые признаны всемирным наследием в рамках Конвенции об охране культурного и природного наследия 1972 г. и с которыми непосредственно связан тот или иной элемент нематериального культурного наследия; или
- б) затрагивающее права и обязательства государств-участников, вытекающие из любых международно-правовых актов, относящихся к правам на интеллектуальную собственность или к использованию биологических и экологических ресурсов, участниками которых они являются.

II. ОРГАНЫ КОНВЕНЦИИ

Статья 4 — Генеральная ассамблея государств-участников

1. Настоящим учреждается Генеральная ассамблея государств-участников, именуемая ниже «Генеральная ассамблея». Генеральная ассамблея является полновластным органом настоящей Конвенции.
2. Генеральная ассамблея собирается на очередные сессии один раз в два года. Она может собираться на внеочередные сессии, если принимает такое решение, или по просьбе Межправительственного

Article 3 – Relationship to other international instruments

Nothing in this Convention may be interpreted as:

- (a) altering the status or diminishing the level of protection under the 1972 Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage of World Heritage properties with which an item of the intangible cultural heritage is directly associated; or
- (b) affecting the rights and obligations of States Parties deriving from any international instrument relating to intellectual property rights or to the use of biological and ecological resources to which they are parties.

II. ORGANS OF THE CONVENTION

Article 4 – General Assembly of States Parties

1. A General Assembly of the States Parties is hereby established, hereinafter referred to as «the General Assembly». The General Assembly is the sovereign body of this Convention.
2. The General Assembly shall meet in ordinary session every two years. It may meet in extraordinary session if it so decides or at the request either of the Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage or of at least one-third of the States Parties.

немесе қатысушы мемлекеттердің кемінде үштен бірінің өтініші бойынша ол кезектен тыс сессияларға жинала алады.

3. Бас ассамблея өзінің Рәсімдер қағидасын қабылдайды.

5-бап. Материалдық емес мәдени мұраны қорғау жөніндегі үкіметаралық комитет

1. Осымен ЮНЕСКО-ның жанынан төменде «Комитет» деп аталатын Материалдық емес мәдени мұраны қорғау жөніндегі үкіметаралық комитет құрылады. Комитет 34-бапқа сәйкес осы Конвенция күшіне енгеннен кейін Бас ассамблеяға жиналған қатысушы мемлекеттер сайлаған 18 қатысушы мемлекеттің өкілдерінен құралады.

2. Конвенцияға қатысушы мемлекеттердің саны 50-ге жеткен кезде, бұл Комитетке мүше мемлекеттердің саны 24-ке дейін ұлғайтылатын болады.

6-бап. Комитетке мүше мемлекеттерді сайлау және олардың өкілеттіктерінің мерзімі

1. Комитетке мүше мемлекеттерді сайлау әділ географиялық бөлу мен әділ ауысу қағидаттарына сәйкес жүзеге асырылады.

2. Комитетке мүше мемлекеттерді Бас ассамблеяға жиналған, Конвенцияға қатысушы мемлекеттер төрт жыл мерзімге сайлайды.

3. Алайда, бірінші сайлау барысында сайланған Комитетке мүше мем-

комитета по охране нематериального культурного наследия, или по просьбе не менее одной трети государств-участников.

3. Генеральная ассамблея принимает свои Правила процедуры.

Статья 5 — Межправительственный комитет по охране нематериального культурного наследия

1. Настоящим при ЮНЕСКО учреждается Межправительственный комитет по охране нематериального культурного наследия, именуемый ниже «Комитет». Комитет состоит из представителей 18 государств-участников, избранных государствами-участниками, собравшимися на Генеральную ассамблею, после вступления настоящей Конвенции в силу в соответствии со статьей 34.

2. Число государств — членов этого Комитета будет увеличено до 24, когда число государств — участников Конвенции достигнет 50.

Статья 6 — Выборы и срок полномочий государств — членов Комитета

1. Выборы государств — членов Комитета осуществляются в соответствии с принципами справедливого географического распределения и справедливой ротации.

2. Государства — члены Комитета избираются на срок в четыре года государствами —

3. The General Assembly shall adopt its own Rules of Procedure.

Article 5 – Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

1. An Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, hereinafter referred to as «the Committee», is hereby established within UNESCO. It shall be composed of representatives of 18 States Parties, elected by the States Parties meeting in General Assembly, once this Convention enters into force in accordance with Article 34.

2. The number of States Members of the Committee shall be increased to 24 once the number of the States Parties to the Convention reaches 50.

Article 6 – Election and terms of office of States Members of the Committee

1. The election of States Members of the Committee shall obey the principles of equitable geographical representation and rotation.

2. States Members of the Committee shall be elected for a term of four years by States Parties to the

лекеттердің жартысының өкілеттігінің мерзімі екі жылды құрайды. Бұл мемлекеттер бірінші сайлау ба-рысында жеребе бойынша анықта-лады.

4. Бас ассамблея әрбір екі жылда Комитетке мүше мемлекеттер құра-мының жартысын жаңартып отыра-ды.

5. Ол бос орындарды толтыру үшін қажетті Комитетке мүше мемлекет-тер санын да сайлайды.

6. Комитетке мүше мемлекет екі өкілеттік мерзіміне қатарынан сай-лана алмайды.

7. Комитетке мүше мемлекеттер өз өкілдері ретінде материалдық емес мәдени мұраның әр түрлі са-лаларындағы құзыреттілікке ие адамдарды іріктеп алады.

7-бап. Комитеттің функциялары

Осы Конвенцияда белгіленген өзінің басқа міндеттеріне зиян келтірмей, Комитеттің функциялары мыналарды қамтиды:

(a) Конвенция мақсаттарына қол жеткізуге ықпал ету, оның орында-луының мониторингін қамтамасыз ету және көтермелеу;

(b) озық практикаға қатысты кон-сультациялар беру және материал-дық емес мәдени мұраны қорғау жөніндегі шаралар туралы ұсы-нымдар дайындау;

(c) 25-бапқа сәйкес Қордың қара-жатын пайдалану жоспарының жо-басын дайындау және Бас ассам-блеяның бекітуіне ұсыну;

участниками Конвенции, собравшимися на Генеральную ассамблею.

3. Однако срок полномочий половины государств — членов Комитета, избранных в ходе первых выборов, составляет два года. Эти государства определяются по жребию в ходе первых выборов.

4. Каждые два года Генеральная ассамблея обновляет наполовину состав государств — членов Комитета.

5. Она также избирает такое число государств — членов Комитета, которое необходимо для заполнения вакантных мест.

6. Государство — член Комитета не может быть избрано на два срока полномочий подряд.

7. Государства — члены Комитета подбирают в качестве своих представителей лиц, обладающих компетенцией в различных областях нематериального культурного наследия.

Статья 7 — Функции Комитета

Без ущерба другим его обязанностям, установленным настоящей Конвенцией, функции Комитета заключаются в следующем:

а) содействие достижению целей Конвенции, поощрение и обеспечение мониторинга ее выполнения;

б) предоставление консультаций относительно передовой практики и подготовка рекомендаций о мерах по охране нематериального культурного наследия;

с) подготовка и представление на утверждение Генеральной

Convention meeting in General Assembly.

3. However, the term of office of half of the States Members of the Committee elected at the first election is limited to two years. These States shall be chosen by lot at the first election.

4. Every two years, the General Assembly shall renew half of the States Members of the Committee.

5. It shall also elect as many States Members of the Committee as required to fill vacancies.

6. A State Member of the Committee may not be elected for two consecutive terms.

7. States Members of the Committee shall choose as their representatives persons who are qualified in the various fields of the intangible cultural heritage.

Article 7 – Functions of the Committee

Without prejudice to other prerogatives granted to it by this Convention, the functions of the Committee shall be to:

(a) promote the objectives of the Convention, and to encourage and monitor the implementation thereof;

(b) provide guidance on best practices and make recommendations on measures for the safeguarding of the intangible cultural heritage;

(c) prepare and submit to the General Assembly for approval a draft plan

(d) Қордың ресурстарын ұлғайту жолдарын іздестіру және осы мақсатта 25-бапқа сәйкес қажетті шараларды қабылдау;

(e) Конвенцияны орындау жөніндегі жедел басшылықты дайындау және Бас ассамблеяның бекітуіне ұсыну;

(f) 29-бапқа сәйкес қатысушы мемлекеттердің баяндамаларын және олардың Бас ассамблеяға арналған түйіндемелерін қарау;

(g) қатысушы мемлекеттер берген өтінімдерді қарау және Комитет әзірлеп, Бас ассамблея бекіткен объективті өлшемдерге сәйкес:

(i) 16, 17 және 18-баптарда айтылған ұсыныстарды іріктеу және тізімдерге кіргізу;

(ii) 22-бапқа сәйкес халықаралық көмек беруге қатысты шешімдер қабылдау.

8-бап. Комитет жұмысының әдістері

1. Комитет Бас ассамблеяға есеп береді. Ол өзінің бүкіл қызметі және өзі қабылдайтын шешімдері туралы оған баяндамалар ұсынады.

2. Комитет өзінің Рәсімдер қағидасын оның мүшелерінің үштен екісін құрайтын көпшілікпен қабылдайды.

3. Комитет өзінің алдында тұрған міндеттерді орындау үшін өзі қажетті деп санайтын арнайы консультативтік органдарды уақытша негізде құра алады.

ассамблеи проекта плана использования средств Фонда в соответствии со статьей 25;

d) изыскание путей увеличения ресурсов Фонда и принятие с этой целью необходимых мер в соответствии со статьей 25;

e) подготовка и представление на утверждение Генеральной ассамблеи оперативного руководства по выполнению Конвенции;

f) рассмотрение в соответствии со статьей 29 докладов государств-участников и их резюмирование для Генеральной ассамблеи;

g) рассмотрение заявок, представляемых государствами-участниками, и принятие решений в соответствии с разработанными Комитетом и утвержденными Генеральной ассамблеей объективными критериями, касающимися:

i) включения в списки и отбора предложений, упомянутых в статьях 16, 17 и 18;

ii) предоставления международной помощи в соответствии со статьей 22.

for the use of the resources of the Fund, in accordance with Article 25;

(d) seek means of increasing its resources, and to take the necessary measures to this end, in accordance with Article 25;

(e) prepare and submit to the General Assembly for approval operational directives for the implementation of this Convention;

(f) examine, in accordance with Article 29, the reports submitted by States Parties, and to summarize them for the General Assembly;

(g) examine requests submitted by States Parties, and to decide thereon, in accordance with objective

selection criteria to be established by the Committee and approved by the General Assembly for:

(i) inscription on the lists and proposals mentioned under Articles 16, 17 and 18;

(ii) the granting of international assistance in accordance with Article 22.

Статья 8 — Методы работы Комитета

1. Комитет подотчетен Генеральной ассамблее. Он представляет ей доклады о всей своей деятельности и принимаемых им решениях.

2. Комитет принимает свои Правила процедуры большинством, составляющим две трети его членов.

3. Комитет может создавать на временной основе специаль-

Article 8 – Working methods of the Committee

1. The Committee shall be answerable to the General Assembly. It shall report to it on all its activities and decisions.

2. The Committee shall adopt its own Rules of Procedure by a two-thirds majority of its Members.

3. The Committee may establish, on a temporary basis, whatever

4. Комитет нақты мәселелер бойынша олармен консультациялар өткізу мақсатында материалдық емес мәдени мұраның әртүрлі саласында белгілі бір құзыретке ие кез келген мемлекеттік немесе жеке органдарды, сондай-ақ кез келген жеке тұлғаларды өзінің отырыстарына шақыра алады.

9-бап. Консультативтік ұйымдарды аккредиттеу

1. Комитет материалдық емес мәдени мұра саласында белгілі бір құзыретке ие үкіметтік емес ұйымдарды аккредиттеу туралы ұсынысты Бас ассамблеяның қарауына енгізеді. Бұл ұйымдар Комитетке қатысты консультативтік функцияларды орындайды.
2. Комитет көрсетілген аккредиттеудің өлшемдері мен шарттары туралы ұсыныстарды да Бас ассамблеяның қарауына енгізеді.

10-бап. Хатшылық

1. ЮНЕСКО Хатшылығы Комитетке көмек көрсетеді.
2. Хатшылық Бас ассамблея мен Комитет үшін құжаттама, сондай-ақ олардың отырыстарының күн тәртібінің жобаларын дайындайды және олардың қабылдаған шешімдерінің орындалуын қамтамасыз етеді.

ные консультативные органы, которые он сочтет необходимыми для выполнения стоящей перед ним задачи.

4. Комитет может приглашать на свои заседания любые государственные или частные органы, а также любых частных лиц, обладающих признанной компетенцией в различных областях нематериального культурного наследия, с целью проведения с ними консультаций по конкретным вопросам.

Статья 9 —

Аккредитация консультативных организаций

1. Комитет вносит на рассмотрение Генеральной ассамблеи предложения об аккредитации неправительственных организаций, обладающих признанной компетенцией в области нематериального культурного наследия. По отношению к Комитету эти организации выполняют консультативные функции.

2. Комитет вносит также на рассмотрение Генеральной ассамблеи предложения о критериях и условиях указанной аккредитации.

Статья 10 — Секретариат

1. Секретариат ЮНЕСКО оказывает помощь Комитету.

2. Секретариат готовит документацию для Генеральной ассамблеи и Комитета, а также проекты повестки дня их заседаний и обеспечивает выполнение принимаемых ими решений.

ad hoc consultative bodies it deems necessary to carry out its task.

4. The Committee may invite to its meetings any public or private bodies, as well as private persons, with recognized competence in the various fields of the intangible cultural heritage, in order to consult them on specific matters.

Article 9 – Accreditation of advisory organizations

1. The Committee shall propose to the General Assembly the accreditation of non-governmental organizations with recognized competence in the field of the intangible cultural heritage to act in an advisory capacity to the Committee.

2. The Committee shall also propose to the General Assembly the criteria for and modalities of such accreditation.

Article 10 – The Secretariat

1. The Committee shall be assisted by the UNESCO Secretariat.

2. The Secretariat shall prepare the documentation of the General Assembly and of the Committee, as well as the draft agenda of their meetings, and shall ensure the implementation of their decisions.

III. МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС МӘДЕНИ МҰРАНЫ ҰЛТТЫҚ ДЕҢГЕЙДЕ ҚОРҒАУ

11-бап. Қатысушы мемлекеттердің рөлі

Әрбір қатысушы мемлекет:

(a) өзінің аумағында бар материалдық емес мәдени мұраны қорғауды қамтамасыз ету үшін қажетті шаралар қабылдауы;

(b) 2-баптың 3-тармағында көрсетілген қорғау жөніндегі шаралар шеңберінде қоғамдастықтардың, топтардың және тиісті үкіметтік емес ұйымдардың қатысуымен өзінің аумағында бар материалдық емес мәдени мұраны сәйкестендіруі және оның әртүрлі элементтерін анықтауы тиіс.

12-бап. Тізбелер

1. Қорғау мақсатында сәйкестендіруді қамтамасыз ету үшін әрбір қатысушы мемлекет туындаған жағдайды ескере отырып, өзінің аумағында бар материалдық емес мәдени мұраның бір немесе бірнеше тізбесін жасайды. Мұндай тізбелер тұрақты түрде жаңартылуы тиіс.

2. Әрбір қатысушы мемлекет 29-бапқа сәйкес өзінің баяндамасын Комитетке кезеңділік негізінде бере отырып, осы тізбелер бойынша тиісті ақпаратты хабарлайды.

III. ОХРАНА НЕМАТЕРИАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ НА НАЦИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ

Статья 11 —

Роль государств-участников

Каждому государству-участнику надлежит:

- а) принимать необходимые меры для обеспечения охраны нематериального культурного наследия, имеющегося на его территории;
- б) в рамках мер по охране, указанных в пункте 3 статьи 2, идентифицировать и определять различные элементы нематериального культурного наследия, имеющегося на его территории, при участии сообществ, групп и соответствующих неправительственных организаций.

Статья 12 — Перечни

1. Для обеспечения идентификации с целью охраны каждое государство-участник с учетом сложившейся ситуации составляет один или несколько перечней нематериального культурного наследия, имеющегося на его территории. Такие перечни подлежат регулярному обновлению.
2. Представляя на периодической основе свой доклад Комитету, согласно статье 29, каждое государство-участник сообщает соответствующую информацию по этим перечням.

III. SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE AT THE NATIONAL LEVEL

Article 11 – Role of States Parties **Each State Party shall:**

- (a) take the necessary measures to ensure the safeguarding of the intangible cultural heritage present in its territory;
- (b) among the safeguarding measures referred to in Article 2, paragraph 3, identify and define the various elements of the intangible cultural heritage present in its territory, with the participation of communities, groups and relevant non-governmental organizations.

Article 12 – Inventories

1. To ensure identification with a view to safeguarding, each State Party shall draw up, in a manner geared to its own situation, one or more inventories of the intangible cultural heritage present in its territory. These inventories shall be regularly updated.
2. When each State Party periodically submits its report to the Committee, in accordance with Article 29, it shall provide relevant information on such inventories.

13-бап. Қорғау жөніндегі басқа да шаралар

Әрбір қатысушы мемлекет өзінің аумағында бар материалдық емес мәдени мұраны қорғауды, дамытуды және оның рөлін арттыруды қамтамасыз ету үшін мынадай мақсатта күш-жігерін жұмсайды:

(a) қоғамда материалдық емес мәдени мұраның рөлін арттыруға және осы мұраны қорғауды жоспарлау бағдарламасына кіргізуге бағытталған жалпы саясатты қабылдау;

(b) оның аумағында бар материалдық емес мәдени мұраны қорғау жөнінде бір немесе бірнеше құзыретті органдарды белгілеу немесе құру;

(c) материалдық емес мәдени мұраны, атап айтқанда, қауіп төніп тұрған материалдық емес мәдени мұраны тиімді қорғау мақсатында ғылыми, техникалық және өнертану зерттеулеріне, сондай-ақ ғылыми-зерттеу әдіснамасын әзірлеуге жәрдем көрсету;

(d) мыналарға бағытталған тиісті заңдық, техникалық, әкімшілік және қаржылық шараларды қабылдау:

(i) материалдық емес мәдени мұраны басқару саласында кадрлар даярлау жөніндегі мекемелерді құруға немесе нығайтуға, сондай-ақ оны көрсетуге және пайымдауға арналған форумдар мен кеңістіктер арқылы осы мұраны беруге жәрдем көрсету;

Статья 13 —

Другие меры по охране

Для обеспечения охраны, развития и повышения роли нематериального культурного наследия, имеющегося на его территории, каждое государство-участник прилагает усилия с целью:

- а) принятия общей политики, направленной на повышение роли нематериального культурного наследия в обществе и включение охраны этого наследия в программы планирования;
- б) определения или создания одного или нескольких компетентных органов по охране нематериального культурного наследия, имеющегося на его территории;
- с) содействия научным, техническим и искусствоведческим исследованиям, а также разработке научно-исследовательских методологий с целью эффективной охраны нематериального культурного наследия, в частности нематериального культурного наследия, находящегося в опасности;
- д) принятия соответствующих юридических, технических, административных и финансовых мер, направленных на:
 - и) содействие созданию или укреплению учреждений по подготовке кадров в области управления нематериальным культурным наследием, а также передаче этого наследия через форумы и пространства, предназначенные для его представления и выражения;

Article 13 – Other measures for safeguarding

To ensure the safeguarding, development and promotion of the intangible cultural heritage present in its territory, each State Party shall endeavour to:

- (a) adopt a general policy aimed at promoting the function of the intangible cultural heritage in society, and at integrating the safeguarding of such heritage into planning programmes;
- (b) designate or establish one or more competent bodies for the safeguarding of the intangible cultural heritage present in its territory;
- (c) foster scientific, technical and artistic studies, as well as research methodologies, with a view to effective safeguarding of the intangible cultural heritage, in particular the intangible cultural heritage in danger;
- (d) adopt appropriate legal, technical, administrative and financial measures aimed at:
 - (i) fostering the creation or strengthening of institutions for training in the management of the intangible cultural heritage and the transmission of such heritage through forums and spaces intended for the performance or expression thereof;

(ii) осындай мұраның қандай да бір аспектілеріне қол жеткізу тәртібін анықтайтын қабылданған практиканы сақтау кезінде материалдық емес мәдени мұраға қол жеткізуді қамтамасыз ету;

(iii) материалдық емес мәдени мұра жөніндегі құжаттамамен айналысатын мекемелерді құру және оларға қол жеткізуді жеңілдету.

14-бап. Жұртшылыққа білім беру, олардың хабардарлығын арттыру және әлеуетті нығайту

Әрбір қатысушы мемлекет өзінің билігіндегі барлық қаражатты пайдалана отырып, күш-жігерін мыналарға бағыттап жұмсайды:

(a) қоғамда материалдық емес мәдени мұраны тануды, құрметтеуді және оның рөлін арттыруды қамтамасыз етуге, атап айтқанда, мыналар арқылы:

(i) жұртшылыққа, атап айтқанда, жастарға білім беру, олардың хабардарлығы мен ақпараттануын арттыру саласындағы бағдарламалар;

(ii) тиісті қоғамдастықтар мен топтарға арналған білім беру және кадрлар даярлау саласындағы нақты бағдарламалар;

(iii) материалдық емес мәдени мұраны қорғау, атап айтқанда, басқару және ғылыми зерттеулер мәселелерімен байланысты саладағы әлеуетті нығайту жөніндегі іс-шаралар;

(iv) білім берудің формальды емес тәсілдері;

ii) обеспечение доступа к нематериальному культурному наследию при соблюдении принятой практики, определяющей порядок доступа к тем или иным аспектам такого наследия;

iii) создание учреждений, занимающихся документацией по нематериальному культурному наследию, и облегчение доступа к ним.

Статья 14 — Образование, повышение осведомленности общественности и укрепление потенциала

Каждое государство-участник, используя все имеющиеся в его распоряжении средства, прилагает усилия, направленные на:

а) обеспечение признания, уважения и повышения роли нематериального культурного наследия в обществе, в частности посредством:

i) программ в области образования, повышения осведомленности и информирования общественности, в частности молодежи;

ii) конкретных программ в области образования и подготовки кадров, предназначенных для соответствующих сообществ и групп;

iii) мероприятий по укреплению потенциала в области охраны нематериального культурного наследия, связанных, в частности, с вопросами управления и научных исследований;

(ii) ensuring access to the intangible cultural heritage while respecting customary practices governing access to specific aspects of such heritage;

(iii) establishing documentation institutions for the intangible cultural heritage and facilitating access to them.

Article 14 – Education, awareness-raising and capacity-building

Each State Party shall endeavour, by all appropriate means, to:

(a) ensure recognition of, respect for, and enhancement of the intangible cultural heritage in society, in particular through:

(i) educational, awareness-raising and information programmes, aimed at the general public, in particular young people;

(ii) specific educational and training programmes within the communities and groups concerned;

(iii) capacity-building activities for the safeguarding of the intangible cultural heritage, in particular management and scientific research; and

(iv) non-formal means of transmitting knowledge;

б) жұртшылықты осындай мұраға төніп тұрған қауіптер, сондай-ақ осы Конвенцияны орындау үшін жүзеге асырылатын іс-шаралар туралы хабардар ету;

с) материалдық емес мәдени мұраны білдіру үшін оның бар болуы қажет табиғи кеңістіктер мен ескерткіш орындарды қорғау мәселелері бойынша білім беруге жәрдем көрсету.

15-бап. Қоғамдастықтардың, топтардың және жекелеген адамдардың қатысуы

Әрбір қатысушы мемлекет материалдық емес мәдени мұраны қорғау жөніндегі өз қызметінің шеңберінде осындай мұраны жасаумен, сақтаумен және берумен айналысатын қоғамдастықтардың, топтардың және тиісті жағдайларда жекелеген адамдардың барынша кеңінен қатысуын мүмкіндігінше қамтамасыз етуге, сондай-ақ оларды осындай мұраны басқаруға белсенді тартуға ұмтылады.

IV. МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС МӘДЕНИ МҰРАНЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ДЕҢГЕЙДЕ ҚОРҒАУ

16-бап. Адамзаттың материалдық емес мәдени мұрасының репрезентативтік тізімі

1. Комитет материалдық емес мәдени мұраның неғұрлым көрнекілігін, оның маңызын түсінуді тереңдетуге жәрдемдесуді және мәдени әртүрлілікті құрметтеудің негізінде диалогты ынталандыруды қамтама-

- iv) неформальных способов передачи знаний;
- б) информирование общественности об опасностях, угрожающих такому наследию, а также о мероприятиях, осуществляемых во исполнение настоящей Конвенции;
- с) содействие образованию по вопросам охраны природных пространств и памятных мест, существование которых необходимо для выражения нематериального культурного наследия.

Статья 15 — Участие сообществ, групп и отдельных лиц

В рамках своей деятельности по охране нематериального культурного наследия каждое государство-участник стремится обеспечить по возможности самое широкое участие сообществ, групп и, в соответствующих случаях, отдельных лиц, которые занимаются созданием, сохранением и передачей такого наследия, а также активно привлекать их к управлению таким наследием.

IV. ОХРАНА НЕМАТЕРИАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ НА МЕЖДУНАРОДНОМ УРОВНЕ

Статья 16 — Репрезентативный список нематериального культурного наследия человечества

1. Для обеспечения большей наглядности нематериального культурного наследия, содействия углублению осознания его значения и поощрения диалога на основе уважения культурного разнообразия

(b) keep the public informed of the dangers threatening such heritage, and of the activities carried out in pursuance of this Convention;

(c) promote education for the protection of natural spaces and places of memory whose existence is necessary for expressing the intangible cultural heritage.

Article 15 – Participation of communities, groups and individuals

Within the framework of its safeguarding activities of the intangible cultural heritage, each State Party shall endeavour to ensure the widest possible participation of communities, groups and, where appropriate, individuals that create, maintain and transmit such heritage, and to involve them actively in its management.

IV. SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE AT THE INTERNATIONAL LEVEL

Article 16 – Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity

1. In order to ensure better visibility of the intangible cultural heritage and awareness of its significance, and to encourage dialogue which respects cultural diversity, the

сыз ету үшін тиісті қатысушы мемлекеттердің ұсыныстары бойынша Адамзаттың материалдық емес мәдени мұрасының репрезентативтік тізімін жасайды, жаңартады және жариялайды.

2. Комитет көрсетілген репрезентативтік тізімді жасаудың, жаңартудың және жариялаудың өлшемдерін әзірлейді және Бас ассамблеяға бекітуге ұсынады.

17-бап. Шұғыл қорғауды қажет ететін материалдық емес мәдени мұра тізімі

1. Комитет тиісті қорғау шараларын қабылдау мақсатында Шұғыл қорғауды қажет ететін материалдық емес мәдени мұра тізімін жасайды, жаңартады және жариялайды және тиісті қатысушы мемлекеттің өтініші бойынша осындай мұраны аталған Тізімге кіргізеді.

2. Комитет көрсетілген Тізімді жасаудың, жаңартудың және жариялаудың өлшемдерін әзірлейді және Бас ассамблеяға бекітуге ұсынады.

3. Төтенше шұғыл жағдайларда, Комитеттің ұсынысы негізінде Бас ассамблея бекітетін объективті өлшемдер, ол мүдделі қатысушы мемлекетпен консультация негізінде тиісті мұраның элементін 1-тармақта айтылған Тізімге кіргізе алады.

Комитет, по предложению соответствующих государств-участников, составляет, обновляет и публикует Репрезентативный список нематериального культурного наследия человечества.

2. Комитет разрабатывает и представляет на утверждение Генеральной ассамблеи критерии составления, обновления и публикации указанного Репрезентативного списка.

Статья 17 — Список нематериального культурного наследия, нуждающегося в срочной охране

1. С целью принятия соответствующих мер охраны Комитет составляет, обновляет и публикует Список нематериального культурного наследия, нуждающегося в срочной охране, и включает такое наследие в этот Список по просьбе соответствующего государства-участника.

2. Комитет разрабатывает и представляет на утверждение Генеральной ассамблеи критерии составления, обновления и публикации указанного Списка.

3. В случаях чрезвычайной срочности, — объективные критерии которых утверждаются Генеральной ассамблеей на основе предложения Комитета, — он может в консультации с заинтересованным государством-участником включить элемент соответствующего наследия в Список, упомянутый в пункте 1.

Committee, upon the proposal of the States Parties concerned, shall establish, keep up to date and publish a Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity.

2. The Committee shall draw up and submit to the General Assembly for approval the criteria for the establishment, updating and publication of this Representative List.

Article 17 – List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding

1. With a view to taking appropriate safeguarding measures, the Committee shall establish, keep up to date and publish a List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding, and shall inscribe such heritage on the List at the request of the State Party concerned.

2. The Committee shall draw up and submit to the General Assembly for approval the criteria for the establishment, updating and publication of this List.

3. In cases of extreme urgency – the objective criteria of which shall be approved by the General Assembly upon the proposal of the Committee – the Committee may inscribe an item of the heritage concerned on the List mentioned in paragraph 1, in consultation with the State Party concerned.

**18-бап. Материалдық емес
мәдени мұраны қорғау
жөніндегі бағдарламалар,
жобалар және іс-шаралар**

1. Қатысушы мемлекеттер берген ұсыныстардың негізінде және Комитет әзірлеп, Бас ассамблея бекіткен өлшемдерге сәйкес Комитет, оның пікірінше, дамушы елдердің айрықша қажеттіліктерін ескере отырып, осы Конвенцияның қағидаттары мен мақсаттарын ең жақсы түрде көрсететін, мұраны қорғау жөніндегі ұлттық, субөңірлік немесе өңірлік бағдарламаларды, жобаларды және іс-шараларды кезеңдік іріктеуді жүргізеді және оларды жүзеге асыруға жәрдемдеседі.

2. Ол осы мақсатта қатысушы мемлекеттер осындай ұсыныстар дайындау үшін қалыптастырған халықаралық көмек көрсетуге өтінімдерді алады, қарайды және бекітеді.

3. Комитет өзі белгілейтін нысандарда озық практиканы тарата отырып, көрсетілген бағдарламалардың, жобалардың және іс-шаралардың жүзеге асырылуын сүйемелдейді.

**V. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ЖӘНЕ КӨМЕК**

19-бап. Ынтымақтастық

1. Осы Конвенцияның мақсаттары үшін халықаралық ынтымақтастық, атап айтқанда, ақпарат пен тәжірибе алмасуды, бірлескен бас-тамаларды, сондай-ақ қатысушы

Статья 18 — Программы, проекты и мероприятия по охране нематериального культурного наследия

1. На основе предложений, представляемых государствами-участниками, и в соответствии с разработанными Комитетом критериями, утвержденными Генеральной ассамблеей, Комитет проводит периодический отбор и содействует осуществлению национальных, субрегиональных или региональных программ, проектов и мероприятий по охране наследия, которые, по его мнению, наилучшим образом отражают принципы и цели настоящей Конвенции, с учетом особых потребностей развивающихся стран.

2. С этой целью он получает, рассматривает и утверждает заявки на оказание международной помощи, сформулированные государствами-участниками для подготовки таких предложений.

3. Комитет сопровождает осуществление указанных программ, проектов и мероприятий распространением передовой практики в формах, которые будут им определены.

V. МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО И ПОМОЩЬ

Статья 19 — Сотрудничество

1. Для целей настоящей Конвенции международное сотрудничество включает, в частности, обмен информацией и опытом, совместные

Article 18 – Programmes, projects and activities for the safeguarding of the intangible cultural heritage

1. On the basis of proposals submitted by States Parties, and in accordance with criteria to be defined by the Committee and approved by the General Assembly, the Committee shall periodically select and promote national, subregional and regional programmes, projects and activities for the safeguarding of the heritage which it considers best reflect the principles and objectives of this Convention, taking into account the special needs of developing countries.

2. To this end, it shall receive, examine and approve requests for international assistance from States Parties for the preparation of such proposals.

3. The Committee shall accompany the implementation of such projects, programmes and activities by disseminating best practices using means to be determined by it.

V. INTERNATIONAL COOPERATION AND ASSISTANCE

Article 19 – Cooperation

1. For the purposes of this Convention, international cooperation includes, inter alia, the exchange of information and

мемлекеттерге олардың материалдық емес мәдени мұраны қорғауға бағытталған күш-жігеріне көмек көрсету тетігін жасауды қамтиды.

2. Қатысушы мемлекеттер олардың ұлттық заңнамасының ережелері және қарапайым құқықтың және практиканың нормалары үшін зиян келтірмей, материалдық емес мәдени мұраны қорғау адамзат үшін ортақ мүддені білдіретінін таниды және осы мақсатта екі жақты, субөңірлік және халықаралық деңгейлерде ынтымақтастық жасауға міндеттенеді.

20-бап. Халықаралық көмектің мақсаттары

Халықаралық көмек мынадай мақсаттарда көрсетілуі мүмкін:

(a) шұғыл қорғауды қажет ететін материалдық емес мәдени мұраның тізіміне кіргізілген мұраны қорғау;

(b) 11 және 12-баптардың мәнінде тізбелер дайындау;

(c) материалдық емес мәдени мұраны қорғауға бағытталған, ұлттық, субөңірлік және өңірлік деңгейлерде жүзеге асырылатын бағдарламаларды, жобаларды және іс-шараларды қолдау;

(d) Комитет қажет деп санайтын кез келген басқа да мақсатта.

инициативы, а также создание механизма оказания помощи государствам-участникам в их усилиях, направленных на охрану нематериального культурного наследия.

2. Без ущерба для положений их национального законодательства и норм обычного права и практики государства-участники признают, что охрана нематериального культурного наследия представляет общий интерес для человечества, и с этой целью обязуются сотрудничать на двустороннем, субрегиональном, региональном и международном уровнях.

Статья 20 — Цели международной помощи

Международная помощь может предоставляться в следующих целях:

- а) охрана наследия, включенного в Список нематериального культурного наследия, нуждающегося в срочной охране;
- б) подготовка перечней в смысле статей 11 и 12;
- с) поддержка программ, проектов и мероприятий, осуществляемых на национальном, субрегиональном и региональном уровнях, которые направлены на охрану нематериального культурного наследия;
- д) любой другой цели, которую Комитет может счесть необходимой.

experience, joint initiatives, and the establishment of a mechanism of assistance to States Parties in their efforts to safeguard the intangible cultural heritage.

2. Without prejudice to the provisions of their national legislation and customary law and practices, the States Parties recognize that the safeguarding of intangible cultural heritage is of general interest to humanity, and to that end undertake to cooperate at the bilateral, subregional, regional and international levels.

Article 20 – Purposes of international assistance

International assistance may be granted for the following purposes:

- (a) the safeguarding of the heritage inscribed on the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding;
- (b) the preparation of inventories in the sense of Articles 11 and 12;
- (c) support for programmes, projects and activities carried out at the national, subregional and regional levels aimed at the safeguarding of the intangible cultural heritage;
- (d) any other purpose the Committee may deem necessary.

21-бап. Халықаралық көмектің нысандары

Қатысушы мемлекетке Комитет беретін көмек 7-бапта айтылған жедел басшылықпен, сондай-ақ 24-бапта көзделген келісіммен реттеледі және мынадай нысандарда болуы мүмкін:

- (a) қорғаудың әртүрлі аспектілеріне қатысты зерттеулер;
- (b) сарапшылардың және материалдық емес мәдени мұраны тасымалдаушылардың қызметін ұсыну;
- (c) кез келген қажетті персоналды дайындау;
- (d) нормативтік және басқа да шараларды әзірлеу;
- (e) инфрақұрылымдар құру және олардың жұмыс істеуін қамтамасыз ету;
- (f) жабдықтар мен ноу-хау ұсыну;
- (g) белгіленген жағдайларда төмен пайызбен қарыздар және қайырымдылықтар беруді қоса алғанда, басқа да қаржылық және техникалық көмектің нысандары.

22-бап. Халықаралық көмек берудің шарттары

1. Комитет халықаралық көмекке өтінімдерді қарау рәсімін белгілейді және қарастырылған шаралар, қажетті іс-қимылдар және олармен байланысты шығыстарды бағалау сияқты, көрсетілген өтінімдердің аспектілерін нақтылайды.
2. Комитет шұғыл жағдайларда көмек алуға өтінімді басым негіздерде қарайды.

Статья 21 — Формы международной помощи

Помощь, предоставляемая Комитетом государству-участнику, регламентируется оперативным руководством, упомянутым в статье 7, а также соглашением, предусмотренным в статье 24, и может принимать следующие формы:

- а) исследования, касающиеся различных аспектов охраны;
- б) предоставление услуг экспертов и носителей нематериального культурного наследия;
- с) подготовка любого необходимого персонала;
- д) разработка нормативных и других мер;
- е) создание и обеспечение функционирования инфраструктур;
- ф) предоставление оборудования и ноу-хау;
- г) другие формы финансовой и технической помощи, включая, в определенных случаях, предоставление займов под низкие проценты и пожертвований.

Статья 22 — Условия предоставления международной помощи

1. Комитет устанавливает процедуру рассмотрения заявок на международную помощь и уточняет такие аспекты указанных заявок, как предусматриваемые меры, необходимые действия и оценка связанных с ними расходов.
2. В срочных случаях заявка на получение помощи рассматри-

Article 21 – Forms of international assistance

The assistance granted by the Committee to a State Party shall be governed by the operational directives foreseen in Article 7 and by the agreement referred to in Article 24, and may take the following forms:

- (a) studies concerning various aspects of safeguarding;
- (b) the provision of experts and practitioners;
- (c) the training of all necessary staff;
- (d) the elaboration of standard-setting and other measures;
- (e) the creation and operation of infrastructures;
- (f) the supply of equipment and know-how;
- (g) other forms of financial and technical assistance, including, where appropriate, the granting of lowinterest loans and donations.

Article 22 – Conditions governing international assistance

1. The Committee shall establish the procedure for examining requests for international assistance, and shall specify what information shall be included in the requests, such as the measures envisaged and the interventions required, together with an assessment of their cost.
2. In emergencies, requests for assistance shall be examined

3. Комитет шешім қабылдау мақсатында ол қажетті деп санайтын зерттеулер мен консультациялар жүргізеді.

23-бап. Халықаралық көмекке өтінім

1. Әрбір қатысушы мемлекет Комитетке өзінің аумағында бар материалдық емес мәдени мұраны қорғау жөнінде халықаралық көмекке өтінім бере алады.
2. Мұндай өтінімді екі немесе одан да көп қатысушы мемлекеттер бірлесіп те бере алады.
3. Өтінімде 22-баптың 1-тармағында көзделген ақпарат және қажетті құжаттама қамтылады.

24-бап. Бенефициарлар болып табылатын қатысушы мемлекеттердің рөлі

1. Осы Конвенцияның ережелеріне сәйкес, ұсынылатын халықаралық көмек бенефициар болып табылатын қатысушы мемлекет пен Комитеттің арасындағы келісіммен реттеледі.
2. Жалпы ереже ретінде, бенефициар болып табылатын қатысушы мемлекет өзінің иелігіндегі қаражатқа қарай халықаралық көмек берілетін қорғау шараларына байланысты шығыстарды жабуға қатысады.
3. Бенефициар болып табылатын қатысушы мемлекет Комитетке материалдық емес мәдени мұраны

вается Комитетом на приоритетной основе.

3. С целью принятия решения Комитет проводит такие исследования и консультации, которые он считает необходимыми.

Статья 23 — Заявки на международную помощь

1. Каждое государство-участник может представить Комитету заявку на международную помощь по охране нематериального культурного наследия, имеющегося на его территории.

2. Такая заявка может быть также представлена совместно двумя или более государствами-участниками.

3. В заявку включается информация, предусмотренная в пункте 1 статьи 22, и необходимая документация.

Статья 24 — Роль государств-участников, являющихся бенефициарами

1. В соответствии с положениями настоящей Конвенции предоставляемая международная помощь регулируется соглашением между государством-участником, являющимся бенефициаром, и Комитетом.

2. Как общее правило, государство-участник, являющееся бенефициаром, в зависимости от имеющихся в его распоряжении средств, участвует в покрытии расходов, связанных с мерами охраны, на которые предоставляется международная помощь.

by the Committee as a matter of priority.

3. In order to reach a decision, the Committee shall undertake such studies and consultations as it deems necessary.

Article 23 – Requests for international assistance

1. Each State Party may submit to the Committee a request for international assistance for the safeguarding of the intangible cultural heritage present in its territory.

2. Such a request may also be jointly submitted by two or more States Parties.

3. The request shall include the information stipulated in Article 22, paragraph 1, together with the necessary documentation.

Article 24 – Role of beneficiary States Parties

1. In conformity with the provisions of this Convention, the international assistance granted shall be regulated by means of an agreement between the beneficiary State Party and the Committee.

2. As a general rule, the beneficiary State Party shall, within the limits of its resources, share the cost of the safeguarding measures for which international assistance is provided.

қорғау мақсатында көрсетілетін көмектің пайдаланылуы туралы баяндама ұсынады.

VI. МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС МӘДЕНИ МҰРА ҚОРЫ

25-бап. Қордың сипаты мен ресурстары

1. Осымен төменде «Қор» деп аталатын «Материалдық емес мәдени мұра қоры» құрылады.

2. Бұл Қор ЮНЕСКО-ның Қаржы туралы ережесіне сәйкес нысаналы қор болып табылады.

3. Қордың қаражаты:

(a) қатысушы мемлекеттердің жарналарынан;

(b) ЮНЕСКО Бас конференциясының осы мақсат үшін бөлген қаражатынан;

(c) мыналар:

(i) басқа мемлекеттер;

(ii) Біріккен Ұлттар Ұйымы жүйесінің ұйымдары мен бағдарламалары, атап айтқанда, Біріккен Ұлттар Ұйымының Даму бағдарламалары және басқа да халықаралық ұйымдар;

(iii) мемлекеттік және жеке органдар немесе жеке тұлғалар беруі мүмкін жарналардан, қайырымдылықтан немесе мұраға қалдырылған мүліктен;

(d) осы Қордың қаражатына кез келген пайыздық есептеулерден;

(e) Қордың пайдасына ұйымдастырылған іс-шаралардан түскен

3. Государство-участник, являющееся бенефициаром, представляет Комитету доклад об использовании помощи, оказываемой в целях охраны нематериального культурного наследия.

VI. ФОНД НЕМАТЕРИАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ

Статья 25 — Характер и ресурсы Фонда

1. Настоящим учреждается «Фонд нематериального культурного наследия», именуемый ниже «Фонд».

2. Этот Фонд в соответствии с Положением о финансах ЮНЕСКО является целевым фондом.

3. Средства Фонда состоят из:

a) взносов государств-участников;

b) средств, ассигнованных для этой цели Генеральной конференцией ЮНЕСКО;

c) взносов, пожертвований или завещанного имущества, которые могут быть предоставлены:

i) другими государствами;

ii) организациями и программами системы Организации Объединенных Наций, в частности Программой развития Организации Объединенных Наций, и другими международными организациями;

iii) государственными или частными органами или частными лицами;

d) любых процентных начислений на средства этого Фонда;

e) сумм сборов и поступлений от мероприятий, организованных в пользу Фонда;

3. The beneficiary State Party shall submit to the Committee a report on the use made of the assistance provided for the safeguarding of the intangible cultural heritage.

VI. INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE FUND

Article 25 — Nature and resources of the Fund

1. A «Fund for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage», hereinafter referred to as «the Fund», is hereby established.

2. The Fund shall consist of funds-in-trust established in accordance with the Financial Regulations of UNESCO.

3. The resources of the Fund shall consist of:

(a) contributions made by States Parties;

(b) funds appropriated for this purpose by the General Conference of UNESCO;

(c) contributions, gifts or bequests which may be made by:

(i) other States;

(ii) organizations and programmes of the United Nations system, particularly the United Nations Development Programme, as well as other international organizations;

(iii) public or private bodies or individuals;

(d) any interest due on the resources of the Fund;

(e) funds raised through collections, and receipts from events organized for the benefit of the Fund;

алымдар мен түсімдер сомаларынан;

(f) Комитет әзірлеген Қор туралы ережеде көзделген басқа да кез келген қаражаттан тұрады.

4. Комитет Бас ассамблеяның басқару нұсқауларының негізінде қаражатты пайдалану туралы шешім қабылдайды.

5. Комитет жекелеген жобалармен байланысты ортақ және нақты мақсаттарға арналған басқа нысандардағы жарналар мен көмекті, егер мұндай жобаларды Комитет мақұлдаған болса, ала алады.

6. Қорға жарна енгізу осы Конвенцияда көзделген мақсаттармен үйлеспейтін ешқандай да саяси, экономикалық немесе өзге де шарттармен сүйемелдене алмайды.

26-бап. Қатысушы мемлекеттердің Қорға жарналары

1. Осы Конвенцияға қатысушы мемлекеттер кез келген қосымша ерікті жарна үшін зиян келтірмей, қалай болғанда да екі жылда бір рет Қорға жарна енгізуге міндеттенеді. Барлық мемлекеттер үшін қолданылатын бірыңғай пайыздық мөлшерлеме бойынша есептелетін жарнаның сомасын Бас ассамблея белгілейді. Осы мәселе бойынша Бас ассамблеяның шешімі осы баптың 2-тармағында көзделген мәлімдемені жасамаған, дауыс беруге қатысатын қатысушы мемлекеттердің және қатысып отырғандардың көпшілік дауысы арқылы қабылданады. Қатысушы мемле-

f) любых других средств, предусмотренных Положением о Фонде, разработанным Комитетом.

4. Комитет принимает решения об использовании средств на основе руководящих указаний Генеральной ассамблеи.

5. Комитет может принимать взносы и помощь в других формах, предназначенные для общих или конкретных целей, связанных с определенными проектами, при условии, что такие проекты одобрены Комитетом.

6. Внесение взносов в Фонд не может сопровождаться никакими политическими, экономическими или иными условиями, не совместимыми с целями, преследуемыми настоящей Конвенцией.

Статья 26 — Взносы государств-участников в Фонд

1. Без ущерба для любого дополнительного добровольного взноса государства — участники настоящей Конвенции обязуются вносить в Фонд по крайней мере раз в два года взносы, сумма которых, исчисляемая по единой процентной ставке, применяемой для всех государств, определяется Генеральной ассамблеей. Решение Генеральной ассамблеи по этому вопросу принимается большинством присутствующих и участвующих в голосовании государств-участников, которые не сделали заявления, предусмотренного в пункте 2 настоящей статьи. Ни в коем случае указанный взнос государства-участника не пре-

(f) any other resources authorized by the Fund's regulations, to be drawn up by the Committee.

4. The use of resources by the Committee shall be decided on the basis of guidelines laid down by the General Assembly.

5. The Committee may accept contributions and other forms of assistance for general and specific purposes relating to specific projects, provided that those projects have been approved by the Committee.

6. No political, economic or other conditions which are incompatible with the objectives of this Convention may be attached to contributions made to the Fund.

Article 26 – Contributions of States Parties to the Fund

1. Without prejudice to any supplementary voluntary contribution, the States Parties to this Convention undertake to pay into the Fund, at least every two years, a contribution, the amount of which, in the form of a uniform percentage applicable to all States, shall be determined by the General Assembly. This decision of the General Assembly shall be taken by a majority of the States Parties present and voting which have not made the declaration referred to in paragraph 2 of this Article. In no case shall the contribution of the State Party exceed 1% of its contribution to the regular budget of UNESCO.

кеттің көрсетілген жарнасы қандай жағдай болса да ЮНЕСКО-ның әдеттегі бюджетіне оның жарнасының 1%-нан аспайды.

2. Алайда, осы Конвенцияның 32-бабында немесе 33-бабында айтылған кез келген мемлекет өзінің ратификациялау грамотасын немесе қабылдау, бекіту не қосылу туралы құжатын сақтауға тапсырған сәтте ол осы баптың 1-тармағының ережелерімен байланысты болмайды деп мәлімдеме жасай алады.

3. Осы баптың 2-тармағында көзделген мәлімдемені жасаған осы Конвенцияға қатысушы мемлекет ЮНЕСКО-ның Бас директорына ол туралы хабарлай отырып, өзінің мәлімдемесін қайтарып алуға күш-жігерін жұмсайды. Алайда, мәлімдемені қайтарып алу осы мемлекеттен тиесілі жарнаға қатысты Бас ассамблеяның келесі сессиясы ашылған уақыттан бастап қана күшіне енеді.

4. Комитет өз қызметін тиімді жоспарлай алуы үшін осы баптың 2-тармағында көзделген мәлімдемені жасаған осы Конвенцияға қатысушы мемлекеттердің жарналары тұрақты негізде, қалай болғанда да екі жылда бір рет енгізілуі және егер олар осы баптың 1-тармағының ережелерімен байланысты болған жағдайда өздері енгізуге тиісті болатын жарнаның сомасына мүмкіндігінше жуық болуы тиіс.

5. Ағымдағы жыл және оның алдындағы күнтізбелік жыл үшін өзінің міндетті немесе ерікті жар-

вышает 1% его взноса в обычный бюджет ЮНЕСКО.

2. Однако любое государство, упомянутое в статье 32 или в статье 33 настоящей Конвенции, может в момент сдачи на хранение своей ратификационной грамоты или документа о принятии, утверждении или присоединении сделать заявление, что оно не будет связано положениями пункта 1 настоящей статьи.

3. Государство — участник настоящей Конвенции, сделавшее заявление, предусмотренное в пункте 2 настоящей статьи, прилагает усилия к тому, чтобы отозвать свое заявление, уведомив об этом Генерального директора ЮНЕСКО. Однако отзыв заявления вступает в силу в отношении взноса, причитающегося с этого государства, только с даты открытия следующей сессии Генеральной ассамблеи.

4. Чтобы Комитет мог эффективно планировать свою деятельность, взносы государств — участников настоящей Конвенции, сделавших заявления, предусмотренные в пункте 2 настоящей статьи, должны вноситься на регулярной основе, по крайней мере раз в два года, и должны по возможности приближаться к сумме взносов, которые они должны были бы вносить в том случае, если бы они были связаны положениями пункта 1 настоящей статьи.

5. Любое государство — участник настоящей Конвенции,

2. However, each State referred to in Article 32 or in Article 33 of this Convention may declare, at the time of the deposit of its instruments of ratification, acceptance, approval or accession, that it shall not be bound by the provisions of paragraph 1 of this Article.

3. A State Party to this Convention which has made the declaration referred to in paragraph 2 of this Article shall endeavour to withdraw the said declaration by notifying the Director-General of UNESCO. However, the withdrawal of the declaration shall not take effect in regard to the contribution due by the State until the date on which the subsequent session of the General Assembly opens.

4. In order to enable the Committee to plan its operations effectively, the contributions of States Parties to this Convention which have made the declaration referred to in paragraph 2 of this Article shall be paid on a regular basis, at least every two years, and should be as close as possible to the contributions they would have owed if they had been bound by the provisions of paragraph 1 of this Article.

5. Any State Party to this Convention which is in arrears with the payment of its compulsory or voluntary contribution for the current year and the calendar

налары бойынша берешегі бар кез келген осы Конвенцияға қатысушы мемлекет Комитетке мүше болып сайлана алмайды, бұл ереже бірінші сайлауға қолданылмайды. Осы Конвенцияның 6-бабында көзделген кез келген сайлау кезінде Комитеттің осы кезде мүшесі болып табылатын осындай мемлекеттің өкілеттігінің күші жойылады.

27-бап. Қорға қосымша ерікті жарналар

26-бапта көзделген жарналарға қатысты қосымша болып табылатын ерікті жарналар енгізуге ниет білдірген қатысушы мемлекеттер Комитет өз қызметін тиісті түрде жоспарлауы үшін ол туралы мүмкіндігінше жеделдетіп Комитетке хабарлайды.

28-бап. Қаражат жинау жөніндегі халықаралық науқандар

Қатысушы мемлекеттер ЮНЕСКО-ның аясында ұйымдастырылатын Қор үшін қаражат жинау жөніндегі халықаралық науқандарға мүмкіндігінше қолдау көрсетеді.

VII. БАЯНДАМАЛАР

29-бап. Қатысушы мемлекеттердің баяндамалары

Қатысушы мемлекеттер Комитетке заңнамалық және регламенттейтін ережелер немесе осы Конвенцияны орындау мақсатында өздері қабылдаған басқа да шаралар туралы баяндамаларды Комитет белгілеген нысанда және кезеңділікпен береді.

имеющее задолженность по своим обязательным или добровольным взносам за текущий год и календарный год, который непосредственно предшествует ему, не может быть избрано членом Комитета; это положение не применяется к первым выборам. Полномочия такого государства, уже являющегося членом Комитета, истекают в момент любых выборов, предусмотренных в статье 6 настоящей Конвенции.

Статья 27 — Дополнительные добровольные взносы в Фонд

Государства-участники, желающие внести добровольные взносы, являющиеся дополнительными по отношению к тем, которые предусмотрены в статье 26, информируют об этом Комитет как можно быстрее, с тем чтобы он мог соответствующим образом планировать свою деятельность.

Статья 28 — Международные кампании по сбору средств

Государства-участники по мере возможности оказывают поддержку международным кампаниям по сбору средств для Фонда, организуемым под эгидой ЮНЕСКО.

VII. ДОКЛАДЫ

Статья 29 — Доклады государств-участников

Государства-участники представляют Комитету в форме и с периодичностью, определяемыми Комитетом, доклады о законода-

year immediately preceding it shall not be eligible as a Member of the Committee; this provision shall not apply to the first election. The term of office of any such State which is already a Member of the Committee shall come to an end at the time of the elections provided for in Article 6 of this Convention.

Article 27 – Voluntary supplementary contributions to the Fund

States Parties wishing to provide voluntary contributions in addition to those foreseen under Article 26 shall inform the Committee, as soon as possible, so as to enable it to plan its operations accordingly.

Article 28 – International fund-raising campaigns

The States Parties shall, insofar as is possible, lend their support to international fund-raising campaigns organized for the benefit of the Fund under the auspices of UNESCO.

VII. REPORTS

Article 29 – Reports by the States Parties

The States Parties shall submit to the Committee, observing the forms and periodicity to be defined by the

30-бап. Комитеттің баяндамалары

1. Комитет Бас ассамблеяның әрбір сессиясына өз қызметінің және жоғарыда 29-бапта көрсетілген қатысушы мемлекеттердің баяндамаларының негізінде дайындалатын баяндаманы ұсынады.
2. Бұл баяндама ЮНЕСКО Бас конференциясының назарына жеткізіледі.

VIII. ӨТПЕЛІ ЕРЕЖЕЛЕР

31-бап. Адамзаттың ауызекі және материалдық емес мәдени мұрасының туындыларын жария етумен байланыс

1. Комитет Адамзаттың материалдық емес мәдени мұрасының репрезентативтік тізіміне осы Конвенция күшіне енгенге дейін жарияланған адамзаттың ауызекі және материалдық емес мұрасының туындыларын кіргізеді.
2. Көрсетілген туындыларды Адамзаттың материалдық емес мәдени мұрасының репрезентативтік тізіміне кіргізу бұдан кейінгі кіргізулерге байланысты 16-баптың 2-тармағына сәйкес белгіленген өлшемдерді ешқандай түрде алдын ала шешіп қоймайды.
3. Осы Конвенция күшіне енгеннен кейін бұдан әрі ешқандай да жария ету жүргізілмейтін болады.

тельных и регламентирующих положениях или других мерах, принятых ими в целях выполнения настоящей Конвенции.

Статья 30 — Доклады Комитета

1. Комитет представляет каждой сессии Генеральной ассамблеи доклад, подготавливаемый на основе его деятельности и докладов государств-участников, указанных в статье 29 выше.
2. Этот доклад доводится до сведения Генеральной конференции ЮНЕСКО.

VIII. ПЕРЕХОДНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 31 — Связь с провозглашением шедевров устного и нематериального наследия человечества

1. Комитет включает в Репрезентативный список нематериального культурного наследия человечества шедевры устного и нематериального наследия человечества, провозглашенные до вступления в силу настоящей Конвенции.
2. Включение указанных шедевров в Репрезентативный список нематериального культурного наследия человечества никоим образом не предпрещает критерии, устанавливаемые в соответствии с пунктом 2 статьи 16, применительно к последующим включениям.
3. После вступления настоящей Конвенции в силу не будет проводиться никаких дальнейших провозглашений.

Committee, reports on the legislative, regulatory and other measures taken for the implementation of this Convention.

Article 30 – Reports by the Committee

1. On the basis of its activities and the reports by States Parties referred to in Article 29, the Committee shall submit a report to the General Assembly at each of its sessions.
2. The report shall be brought to the attention of the General Conference of UNESCO.

VIII. TRANSITIONAL CLAUSE

Article 31 – Relationship to the Proclamation of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity

1. The Committee shall incorporate in the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity the items proclaimed «Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity» before the entry into force of this Convention.
2. The incorporation of these items in the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity shall in no way prejudice the criteria for future inscriptions decided upon in accordance with

Article 16, paragraph 2.

3. No further Proclamation will be made after the entry into force of this Convention.

IX. ҚОРЫТЫНДЫ ЕРЕЖЕЛЕР

32-бап. Ратификациялау, қабылдау және бекіту

1. Осы Конвенция ЮНЕСКО-ға мүше мемлекеттер өздерінің тиісті конституциялық рәсімдерінде көзделген тәртіппен ратификациялануы, қабылдауы және бекітуі тиіс.
2. Ратификациялау грамоталары, қабылдау немесе бекіту туралы құжаттар ЮНЕСКО-ның Бас директорына сақтауға тапсырылады.

33-бап. Қосылу

1. Осы Конвенция Ұйымның Бас конференциясы оларға осы Конвенцияға қосылуды ұсынған, ЮНЕСКО-ға мүше болып табылмайтын барлық мемлекеттердің қосылуы үшін ашық.
2. Осы Конвенция толық ішкі өзін-өзі басқаруы бар, Біріккен Ұлттар Ұйымымен осындай ретінде танылған, бірақ Біріккен Ұлттар Ұйымы Бас Ассамблеясының 1514 (XV) қарарына сәйкес толық тәуелсіздікке қол жеткізбеген және осы Конвенциямен реттелетін мәселелердегі құзыретке, соның ішінде осындай мәселелерге қатысты шарттар жасау жөніндегі құзыретке ие аумақтардың қосылуы үшін де ашық.
3. Қосылу туралы құжат ЮНЕСКО-ның Бас директорына сақтауға тапсырылады.

IX. ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 32 — Ратификация, принятие и утверждение

1. Настоящая Конвенция подлежит ратификации, принятию или утверждению государствами — членами ЮНЕСКО в порядке, предусмотренном их соответствующими конституционными процедурами.
2. Ратификационные грамоты, документы о принятии или утверждении сдаются на хранение Генеральному директору ЮНЕСКО.

Статья 33 — Присоединение

1. Настоящая Конвенция открыта для присоединения всех государств, не являющихся членами ЮНЕСКО, которым Генеральная конференция Организации предлагает присоединиться к этой Конвенции.
2. Настоящая Конвенция открыта также для присоединения территорий, имеющих полное внутреннее самоуправление, которые признаются как таковые Организацией Объединенных Наций, но не достигли полной независимости в соответствии с резолюцией 1514 (XV) Генеральной Ассамблеи Организации Объединенных Наций, и обладающих компетенцией в вопросах, регулируемых настоящей Конвенцией, в том числе компетенцией по заключению договоров, относящихся к таким вопросам.
3. Документ о присоединении сдается на хранение Генеральному директору ЮНЕСКО.

IX. FINAL CLAUSES

Article 32 – Ratification, acceptance or approval

1. This Convention shall be subject to ratification, acceptance or approval by States Members of UNESCO in accordance with their respective constitutional procedures.
2. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Director-General of UNESCO.

Article 33 – Accession

1. This Convention shall be open to accession by all States not Members of UNESCO that are invited by the General Conference of UNESCO to accede to it.
2. This Convention shall also be open to accession by territories which enjoy full internal selfgovernment recognized as such by the United Nations, but have not attained full independence in accordance with General Assembly resolution 1514 (XV), and which have competence over the matters governed by this Convention, including the competence to enter into treaties in respect of such matters.
3. The instrument of accession shall be deposited with the Director-General of UNESCO.

34-бап. Күшіне енуі

Осы Конвенция отызыншы ратификациялау грамотасы немесе қабылдау, бекіту немесе қосылу туралы құжат сақтауға тапсырылған күннен бастап үш ай өткен соң, бірақ өздерінің ратификациялау грамотасын немесе қабылдау, бекіту немесе қосылу туралы құжатты сақтауға көрсетілген күні немесе ертерек тапсырған мемлекеттерге ғана қатысты күшіне енеді. Кез келген басқа қатысушы мемлекеттерге қатысты Конвенция оның ратификациялау грамотасы немесе қабылдау, бекіту немесе қосылу туралы құжаты сақталуға берілген күннен бастап үш ай өткен соң күшіне енеді.

35-бап. Федеративтік немесе унитарлық емес конституциялық жүйелер

Мынадай ережелер конституциялық құрылысы федеративтік немесе унитарлық емес қатысушы мемлекеттерге қолданылады:

(a) қолданылуы федералдық немесе орталық заңнамалық биліктің заңдық құзыретіне жататын осы Конвенцияның ережелеріне қатысты, федералдық немесе орталық үкіметтің міндеттемелері федеративтік мемлекет болып табылмайтын қатысушы мемлекеттердің міндеттемелеріндей болады.

(b) қолданылуы федерацияға кіретін, оларда бар конституциялық жүйеге сәйкес заңнамалық шаралар қабылдауға міндетті емес жекелеген штаттардың, облыстардың, провинциялардың немесе кантон-

Статья 34 — Вступление в силу

Настоящая Конвенция вступает в силу через три месяца со дня сдачи на хранение тридцатой ратификационной грамоты или документа о принятии, утверждении или присоединении, но лишь в отношении тех государств, которые сдали на хранение свои ратификационные грамоты или документы о принятии, утверждении или присоединении в указанный день или ранее. В отношении любого другого государства-участника Конвенция вступает в силу через три месяца со дня сдачи на хранение его ратификационной грамоты или документа о принятии, утверждении или присоединении.

Статья 35 — Федеративные или неунитарные конституционные системы

Следующие положения применяются к государствам-участникам, имеющим федеративное или неунитарное конституционное устройство:

- а) в том что касается положений настоящей Конвенции, применение которых относится к юрисдикции федеральной или центральной законодательной власти, обязательства федерального или центрального правительства будут теми же, что и обязательства государств-участников, не являющихся федеративными государствами;
- б) в том что касается положений настоящей Конвенции, применение которых относится к юрисдикции отдельных входящих в федерацию штатов, областей, провинций или кантонов, которые в соответ-

Article 34 – Entry into force

This Convention shall enter into force three months after the date of the deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, but only with respect to those States that have deposited their respective instruments of ratification, acceptance, approval, or accession on or before that date. It shall enter into force with respect to any other State Party three months after the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 35 – Federal or non-unitary constitutional systems

The following provisions shall apply to States Parties which have a federal or non-unitary constitutional system:

- (a) with regard to the provisions of this Convention, the implementation of which comes under the legal jurisdiction of the federal or central legislative power, the obligations of the federal or central government shall be the same as for those States Parties which are not federal States;
- (b) with regard to the provisions of this Convention, the implementation of which comes under the jurisdiction of individual constituent States, countries, provinces or cantons which are not obliged by the constitutional system of the federation to take

дардың құзыретіне жататын осы Конвенцияның ережелеріне қатысты федеративтік үкімет көрсетілген ережелерді оларды қабылдау туралы ұсынымдармен бірге штаттардың, облыстардың, провинциялардың немесе кантондардың құзыретті биліктерінің назарына жеткізеді.

36-бап. Күшін жою

1. Әрбір қатысушы мемлекет осы Конвенцияның күшін жоя алады.
2. Күшін жою ЮНЕСКО-ның Бас директорына сақтауға тапсырылатын жазбаша актімен нотификацияланады.
3. Күшін жою туралы актінің алынған күнінен кейін он екі ай өткен соң күшін жою күшіне енеді. Ол күшін жоятын қатысушы мемлекеттің өзіне қабылдаған қаржылық міндеттемелерін Конвенциядан шығу күшіне енген күнге дейін ешқандай түрде өзгертпейді.

37-бап. Депозитарийдің функциялары

ЮНЕСКО-ның Бас директоры осы Конвенцияның депозитарийі бола отырып, Ұйымға мүше мемлекеттерді, 33-бапта көрсетілген Ұйымға мүше болып табылмайтын мемлекеттерді, сондай-ақ Біріккен Ұлттар Ұйымын 32 және 33-баптарда айтылған барлық ратификациялау грамоталарының, қабылдау, бекіту немесе қосылу туралы құжаттардың сақтауға тапсырылғаны туралы, сондай-ақ 36-бапта көрсетілген күшін жою актілері туралы хабардар етеді.

ствии с существующей в ней конституциональной системой не обязаны принимать законодательных мер, федеральное правительство доводит указанные положения до сведения компетентных властей штатов, областей, провинций или кантонов с рекомендацией о их принятии.

Статья 36 — Денонсация

1. Каждое государство-участник может денонсировать настоящую Конвенцию.
2. Денонсация нотифицируется письменным актом, который сдается на хранение Генеральному директору ЮНЕСКО.
3. Денонсация вступает в силу через двенадцать месяцев после даты получения акта о денонсации. Она никоим образом не изменяет финансовых обязательств, которые должно выполнять денонсирующее государство-участник до даты вступления в силу выхода из Конвенции.

Статья 37 — Функции депозитария

Генеральный директор ЮНЕСКО, выступая в качестве депозитария настоящей Конвенции, информирует государства — члены Организации, государства, не являющиеся членами Организации, указанные в статье 33, а также Организацию Объединенных Наций о сдаче на хранение всех ратификационных грамот, документов о принятии, утверждении или присоединении, упомянутых в статьях 32 и 33, а также об актах денонсации, указанных в статье 36.

legislative measures, the federal government shall inform the competent authorities of such States, countries, provinces or cantons of the said provisions, with its recommendation for their adoption.

Article 36 – Denunciation

1. Each State Party may denounce this Convention.
2. The denunciation shall be notified by an instrument in writing, deposited with the Director-General of UNESCO.
3. The denunciation shall take effect twelve months after the receipt of the instrument of denunciation. It shall in no way affect the financial obligations of the denouncing State Party until the date on which the withdrawal takes effect.

Article 37 – Depositary functions

The Director-General of UNESCO, as the Depositary of this Convention, shall inform the States Members of the Organization, the States not Members of the Organization referred to in Article 33, as well as the United Nations, of the deposit of all the instruments of ratification, acceptance, approval or accession provided for in Articles 32 and 33, and of the denunciations provided for in Article 36.

38-бап. Түзетулер

1. Қатысушы мемлекет ЮНЕСКО-ның Бас директорына жазбаша хабарлама жіберу жолымен осы Конвенцияға түзетулер ұсына алады. Бас директор мұндай хабарламаны барлық қатысушы мемлекеттерге таратады. Егер көрсетілген хабарламаны таратқан күннен бастап алты ай ішінде қатысушы мемлекеттердің кемінде жартысы осы ұсынысқа оң жауап берсе, Бас директор оны қарау және болжалды қабылдау үшін Бас ассамблеяның келесі сессиясына ұсынады.

2. Түзетулер қатысып отырған және дауыс беруге қатысатын қатысушы мемлекеттердің үштен екісі көпшілігімен қабылданады.

3. Осы Конвенцияға түзетулер оларды қабылдағаннан кейін қатысушы мемлекеттер ратификациялауға, қабылдауға, бекітуге немесе қосылуға тиіс.

4. Түзетулер қатысушы мемлекеттердің үштен екісімен, осы баптың 3-тармағында көрсетілген құжаттарды сақтауға тапсырған күннен бастап үш ай өткен соң, бірақ тек осы Конвенцияға түзетулерді ратификациялаған, қабылдаған, бекіткен немесе оған қосылған мемлекеттерге қатысты ғана күшіне енеді. Кейіннен түзетуді ратификациялаған, қабылдаған, бекіткен немесе түзетуге қосылған әрбір қатысушы мемлекет үшін осы түзету қатысушы мемлекет өзінің ратификациялау, қабылдау, бекіту немесе түзету туралы құжатын сақтауға тапсырған күннен бастап үш ай өткеннен кейін күшіне енеді.

Статья 38 — Поправки

1. Государство-участник может путем письменного сообщения, направленного Генеральному директору ЮНЕСКО, предложить поправки к настоящей Конвенции. Генеральный директор рассылает такое сообщение всем государствам-участникам. Если в течение шести месяцев с даты рассылки указанного сообщения не менее половины государств-участников дадут положительные ответы на это предложение, Генеральный директор представляет его следующей сессии Генеральной ассамблеи для рассмотрения и возможного принятия.

2. Поправки принимаются большинством в две трети присутствующих и участвующих в голосовании государств-участников.

3. Поправки к настоящей Конвенции после их принятия подлежат ратификации, принятию, утверждению или присоединению государствами-участниками.

4. Поправки вступают в силу, но лишь в отношении государств, которые ратифицировали, приняли, утвердили эти поправки к настоящей Конвенции или присоединились к ним, через три месяца со дня сдачи на хранение документов, указанных в пункте 3 настоящей статьи, двумя третями государств-участников. В последующем для каждого государства-участника, которое ратифицирует, примет, утвердит поправку или присоединится к поправке, данная поправка вступает в силу через три месяца со дня сдачи на

Article 38 – Amendments

1. A State Party may, by written communication addressed to the Director-General, propose amendments to this Convention. The Director-General shall circulate such communication to all States Parties. If, within six months from the date of the circulation of the communication, not less than one half of the States Parties reply favourably to the request, the Director-General shall present such proposal to the next session of the General Assembly for discussion and possible adoption.

2. Amendments shall be adopted by a two-thirds majority of States Parties present and voting.

3. Once adopted, amendments to this Convention shall be submitted for ratification, acceptance, approval or accession to the States Parties.

4. Amendments shall enter into force, but solely with respect to the States Parties that have ratified, accepted, approved or acceded to them, three months after the deposit of the instruments referred to in paragraph 3 of this Article by two-thirds of the States Parties. Thereafter, for each State Party that ratifies, accepts, approves or accedes to an amendment, the said amendment shall enter into force three months after the date of deposit by that State Party of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

5. 3 және 4-тармақтарда белгіленген рәсімдер Комитетке мүше мемлекеттердің қатарына қатысы бар 5-бапқа түзетуге қатысты қолданылмайды. Мұндай түзетулер оларды қабылдаған сәтте күшіне енеді.

6. Осы баптың 4-тармағына сәйкес түзетулер күшіне енген соң осы Конвенцияға қатысушы болатын мемлекет, егер ол өзге ниеті туралы мәлімдемесе:

(a) оған қабылданған түзетулерімен осы Конвенцияға мүше болып;

(b) осы түзетулермен байланысты емес кез келген қатысушы мемлекетке қатысты, оған қабылданған түзетулерсіз осы Конвенцияға қатысушы болып саналады.

39-бап. Мәтіндердің тең түпнұсқалығы

Осы Конвенция ағылшын, араб, испан, қытай, орыс және француз тілдерінде жасалды және барлық алты мәтін де тең түпнұсқалы болып табылады.

40-бап. Тіркеу

Біріккен Ұлттар Ұйымы Жарғысының 102-бабына сәйкес осы Конвенция ЮНЕСКО Бас директорының өтініші бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымының Хатшылығында тіркеледі.

хранение государством-участником его документа о ратификации, принятии, утверждении или присоединении.

5. Процедура, установленная в пунктах 3 и 4, не применяется в отношении поправок к статье 5, касающейся числа государств — членов Комитета. Такие поправки вступают в силу на момент их принятия.

6. Государство, которое становится участником настоящей Конвенции после вступления в силу поправок в соответствии с пунктом 4 настоящей статьи, если только оно не заявляет об ином намерении, считается:

a) участником настоящей Конвенции с принятыми к ней поправками;

b) участником настоящей Конвенции без принятых к ней поправок в отношении любого государства-участника, не связанного этими поправками.

5. The procedure set out in paragraphs 3 and 4 shall not apply to amendments to Article 5 concerning the number of States Members of the Committee. These amendments shall enter into force at the time they are adopted.

6. A State which becomes a Party to this Convention after the entry into force of amendments in conformity with paragraph 4 of this Article shall, failing an expression of different intention, be considered:

(a) as a Party to this Convention as so amended; and

(b) as a Party to the unamended Convention in relation to any State Party not bound by the amendments.

Статья 39 — Аутентичность текстов

Настоящая Конвенция составлена на английском, арабском, испанском, китайском, русском и французском языках, причем все шесть текстов являются равно аутентичными.

Article 39 – Authoritative texts

This Convention has been drawn up in Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish, the six texts being equally authoritative.

Статья 40 — Регистрация

В соответствии со статьей 102 Устава Организации Объединенных Наций настоящая Конвенция регистрируется в Секретариате Организации Объединенных Наций по просьбе Генерального директора ЮНЕСКО.

Article 40 – Registration

In conformity with Article 102 of the Charter of the United Nations, this Convention shall be registered with the Secretariat of the United Nations at the request of the Director-General of UNESCO.

2 Қосымша.

Приложение 2.

Annex 2.

ДАЛАЛЫҚ
ЗЕРТТЕУЛЕРДЕН
СУРЕТТЕР

ФОТОГРАФИИ
ИЗ ПОЛЕВЫХ
ИССЛЕДОВАНИЙ

PHOTOGRAPHS
FROM THE
FIELDWORK
RESEARCH

Теріні көркем өңдеу
Художественная обработка кожи
Art of leather work

Қыш қолөнері
Гончарное ремесло
Pottery

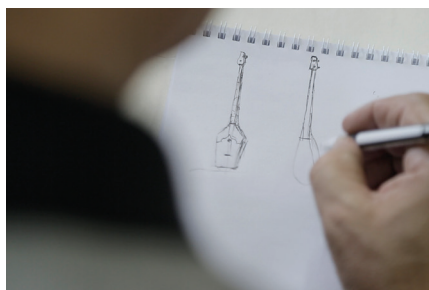

Зергерлік өнер
Ювелирное искусство
Jewellery

Ағаштан музыкалық аспаптар жасау өнері
Искусство изготовления музыкальных инструментов из дерева
Art of woodcrafting musical instruments

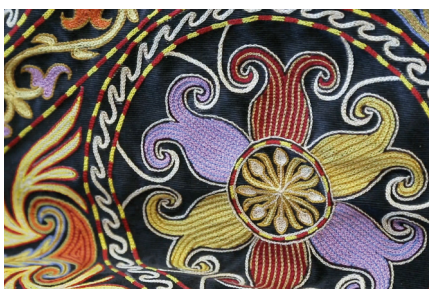

Дәстүрлі қазақ кестесі
Традиционная казахская вышивка
Traditional kazakh embroidery

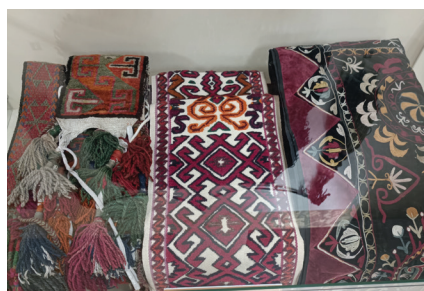

Киізді көркем өңдеу
Художественная обработка войлока
Artistic processing of felt

Қазақтың кілем тоқу өнері
Казакское ковроткачество
Kazakh carpet weaving

Ресей этнографиялық мұражайы
Исследования фондов РЭМ (Российский этнографический музей)
The Russian Museum of Ethnography

3 Қосымша. ҚАЗАҚТЫҢ ДӘСТҮРЛІ ҚОЛӨНЕРІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ

Приложение 3.
СОВРЕМЕННОЕ
СОСТОЯНИЕ
КАЗАХСКИХ
ТРАДИЦИОННЫХ
РЕМЕСЕЛ

Annex 3.
CURRENT STATUS
KAZAKH TRADITIONAL
HANDICRAFTS

Қазақ қоғамында дәстүр бойынша қолөнер өндірісі ерлердікі және әйелдердікі болып нақты бөлінді. Ерлердің кәсіптеріне ұсталық, зергерлік, ағаш өңдеу, былғары, сүйек өңдеу, тас кесу ісі сияқты кәсіп түрлері тән болса, ал әйелдердің құзырында жүн өңдеу, тоқыма ісі, кесте тігу, өру және т.б. болған. Көшпенділердің негізгі кәсібі мал шаруашылығы және аңшылық болғандықтан, жануарлардан алынған бұйымдар, яғни терісі, жүні, түбіті, мамығы, ірі және ұсақ малдың сүйектері мен мүйіздері қолөнер бұйымдары ретінде пайдаланылды. Бұл киіз басу, тері өңдеу, былғары мен киізден киім тігу, кілем тоқу және киіз кілем жасау сияқты қолөнердің дамуына әкелді. Жануарлардың сүйектері мен мүйіздері зергерлік бұйымдар мен кейбір тұрмыстық заттарды жасау үшін пайдаланылды. Сүйек өңдеу өнері өте жақсы дамыды. Шеберлер жануарлардың сүйектері мен мүйіздерінен түрлі фигураларды ойып, суреттер мен өрнектері бар жұқа тақтайшалар жасап, олармен жиһаз бөлшектерін безендірген.

Мал терісі мен аң терісінен түрлі тұрмыстық бұйымдар, яғни қысқы киімдер мен әскери сауыттардан бастап ат әбзелдері, тіпті суыдыстарына дейін жасалды. Көшпенділер қыста да, жазда да етік киетіндіктен, табиғи былғарыдан аяқ киім, етік тігілген. Былғарыдан жасалған бұйымдар көбінесе бедермен безендірілген – бұл өнер тек қазақтар арасында ғана емес, көр-

В казахском обществе традиционно было четкое разделение ремесленного производства на мужское и женское. Мужское включало в себя такие виды промыслов, как кузнечное, ювелирное, столярное, кожевенное, косторезное, камнерезное дело, в то время как прерогативой женщин были обработка шерсти, ткацкое дело, вышивка, плетение и т.п. Так как главными занятиями кочевника были скотоводство и охота, в качестве материалов для ремесел служили продукты, получаемые от животных: кожа, шерсть, пух, кости и рога крупного и мелкого рогатого скота. Это привело к развитию таких ремесел, как валяние шерсти и изготовление войлока, выделка кожи, пошив одежды из кожи и войлока, изготовление ковров и войлочных ковров. Кости и рога животных использовались для изготовления ювелирных украшений и некоторых предметов быта. Большое развитие получило искусство резьбы по кости. Из костей и рогов животных мастера вырезали различные фигурки, делали тонкие пластинки с рисунками и узорами, которыми потом инкрустировали предметы мебели.

Кожа скота и мех животных использовалась для изготовления самых разных предметов быта: от зимней одежды и воинских доспехов до конской сбруи и даже сосудов для воды. Естественно, кожа использовалась и для изготовления обуви, сапог, потому что кочевники носили сапоги и зимой, и летом. Кожаные изделия часто украшались тиснением – это искусство высоко ценилось не

Kazakh society traditionally had a clear division of handicrafts into male and female. Men's crafts included such trades as blacksmithing, jewellery making, carpentry, leatherwork, bone-cutting and stone-cutting, while the prerogative of women was wool processing, weaving, embroidery, platting, etc. Since stock-raising and hunting were the main occupations of nomads, animal products such as leather, wool, down, bones and horns of cattle and small ruminants were used as materials for handicrafts. This led to the development of such crafts as wool felting and felt-making, leather weaving, tailoring of leather and felt clothing, and making carpets and felt carpets. Animal bones and horns were used to make jewellery and certain household items. The art of bone carving developed considerably. The bones and horns of animals were used to carve figurines and make thin plates with patterns and designs, which were then used to decorate furniture.

Cattle skin and animal fur were used to make all kinds of everyday items, from winter clothes and military armour to horse harness and even water vessels. Naturally, leather was also used to make shoes and boots, because nomads wore boots both in winter and summer. Leather products were often embossed – this art was highly valued not only among Kazakhs, but also among neighboring peoples. Nevertheless,

шілес халықтар арасында да жоғары бағаланған. Алайда, өндірілген өнімді сату қолөнершілерге күнкөріс деңгейін ғана берді.

Қазіргі уақытта қолөнер қызмет түрі ретінде табиғи тарихи факторлардың әсерінен де, этникалық дәстүрлерді жоюға бағытталған кеңестік идеологиялық саясат барысында да көптеген өзгерістерге ұшырады. Өткізілген далалық зерттеулер барысында әртүрлі қолөнер түрлерінің жағдайы анықталып, олардың өміршеңдігін сақтау үшін қажетті шаралар белгіленді.

Киіз басу және кілем тоқу.

Шаруашылық-мәдени типке сәйкес қазақтар ежелден киіз басу ісімен айналысқан, оны киіз үйдің едені мен қабырғасы, шұға киім, ат әбзелдері ретінде пайдаланған. Қалың киіз киіз үйлерді жабу үшін пайдаланылды, ал жұқа киіз түрлі киімдерді, яғни шапандар, халаттар, бас киімдер және т.б. тігу үшін материал болды. Киіз киіз үйдің еденіне төселетін «текемет» кілемдеріне және киіз үйдің ішкі қабырғаларына әшекей ретінде ілінген суреті мен ою-өрнегі бар әдемі «түскиіз» кілемдеріне негіз болған.

Киіз жасау үшін көбінесе қой, сирек түйе жүні дәстүрлі түрде өңделді. Жүнді бояу үшін табиғи бояулар қолданылды. Тұрақты түс алу үшін бояғыштарға қойдың майы қосылды. Жүнді, әдетте, аймақта қол жетімді табиғи қоспалармен, яғни селитра, бояуриян, жоса, ашудас, күкірт, кинабармен бояған. Шеберлер ақ түсті

только среди казахов, но и среди соседних народов. Тем не менее, сбыт производимых изделий давал ремесленникам только прожиточный минимум.

В настоящее время ремесленничество как вид деятельности претерпело множество изменений под влиянием как естественных исторических факторов, так и в ходе советской идеологической политики, которая ставила своей целью уничтожение этнических традиций. В ходе проведенных полевых исследований было установлено состояние различных ремесел и определены меры, необходимые для поддержания их жизнеспособности.

Войлоковалание и ковроткачество. В соответствии с хозяйственно-культурным типом казахи издревле занимались валянием войлока, который использовали в качестве покрытий пола и стен юрты, суконной одежды, конских попон. Толстый войлок (кошму) использовали для покрытия **юрт**, а тонкий войлок служил материалом для пошива различной одежды: чапанов, халатов, шапок и.т.д. Войлок служил основой для ковров «текемет», которые стелили на пол в **юрте**, и для красивых ковров «түскііз» с рисунками и орнаментами, которые вешали на внутренние стены юрты как украшение.

Для изготовления войлока традиционно обрабатывали шерсть – чаще овечью, реже верблюжью. Для окраски шерсти использовали натуральные красители. Для устойчивого цвета в красители добавляли бараний

the sale of manufactured goods provided artisans with only a living wage.

At present, craftsmanship as an activity has undergone many changes under the influence of both natural historical factors and the Soviet ideological policy, which aimed at destroying ethnic traditions. The field research has established the state of various crafts and identified the measures necessary to maintain their viability.

Felting and carpet weaving.

In accordance with the economic and cultural type, the Kazakhs have been engaged in felting, which was used for covering the floor and walls of yurts, woollen clothing and horse blankets. Thick felt (koshma) was used to cover **yurts**, and thin felt served as a material for sewing various clothes: chapans, dressing gowns, hats, etc. Felt served as the basis for «tekemet» carpets, which were laid on the floor in the **yurt**, and for beautiful «tuskiz» carpets with drawings and ornaments, which were hung on the internal walls of the yurt as an ornament.

Felts were traditionally made from wool, more often from sheep's and less often from camel's hair. Natural dyes were used to dye the wool. Sheep fat was added to the dyes for lasting colour. Wool was usually dyed with natural additives available in the region – saltpetre, madder, ochre, alum, sulphur, cinnabar. White colour

қуаныштың белгісі деп санады, сондықтан жүнге ерекше ақтық беру үшін ақ саз бен бор пайдаланылған. Қазақтарда киіз кілемнің бірнеше түрі бар – *сырмақ*, *текемет* және *түскиіз*.

Сонымен қатар жүннен кілем тоқу және матаның жұқа жолақтарынан кілемшелер (*көрпе*) жасау жақсы дамыған. Киізден басқа жүннен кілем тоқылған. Өнімдерге жұмсақтық беру үшін жүнге түйе немесе ешкі түбітінің талшықтары қосылды. Әдетте, қазақтарда кілем тоқумен қатар, киіз басумен де әйелдер тобы айналысқан.

Далалық зерттеулер нәтижесінде қазіргі уақытта XX ғасырдың басындағыдай болмаса да, киізден бұйымдар жасау дәстүрлері сақталғаны анықталды. Сондай-ақ, Қазақстанның оңтүстік өңірлерінде ерте замандағы бұйымдарда болған өрнектерді, оюларды және негізгі түстерді пайдалана отырып кілем тоқу дәстүрі елеулі дәрежеде сақталған. *Бау* және *басқұр* кілем таспаларын өндіру тоқудың кең таралған түрлерінің бірі болып табылады. Қазақстанның оңтүстігінде түкті кілем тоқу дәстүрі сақталған. Кілем бұйымдарының ең көп тараған түрі – тоқылған жолақтардан тігілген, киіз үйдің *керегесіне* ілінетін немесе еденге төселетін *алаша* болды.

Қыш қолөнері. Әлемнің басқа да көптеген халықтары сияқты Қазақстан аумағындағы қалалар мен қоныстардағы қыш қолөнері ерте заманнан дамыған. Саздан

жир. Шерсть обычно окрашивали природными добавками, доступными в данном регионе — селитру, марену, охру, квасцы, серу, киноварь. Белый цвет мастера считали признаком радости, поэтому для придания особой белизны шерсти использовали белую глину и мел. У казахов есть несколько видов войлочных ковров — *сырмақ*, *текемет* и *түскііз*.

Вместе с этим было хорошо развито ковроткачество из шерсти и изготовление ковриков из тонких полос ткани (*көрпе*). Из шерсти изготавливали кроме войлока также и тканые ковры. Для придания мягкости изделиям, в шерсть добавляли волокна верблюжьего или козьего пуха. Как правило, ковроткачеством у казахов занимались группы женщин, как и валянием войлока.

В результате полевых исследований было обнаружено, что в настоящее время сохранились традиции изготовления изделий из войлока, хотя не в том объеме, который существовал в начале XX в. Также в южных регионах Казахстана в значительной степени сохранилась традиция ковроткачества с использованием узоров, орнамента и основных цветов, которые присутствовали в изделиях более ранних времен. Одним из распространенных видов ткачества является производство ковровых лент *бау* и *басқұр*. На юге Казахстана сохранилась традиция ткания безворсовых ковров *түкті кілем*. Наиболее распространенным типом коврового изделия были *алаша*, сшитые из тканых полос, которые стелили на пол или вешались на *кереге* юрты.

was considered a sign of happiness, so white clay and chalk were used to make wool especially white. The Kazakhs have several types of felt carpets — *syrmak*, *tekemet* and *tuskiz*.

At the same time the weaving of wool rugs and the production of rugs from thin strips of cloth (*korpe*) was well developed. In addition to felt, wool was also used to make woven carpets. In order to make the product soft, wool is added to the fibers of camel or goat down. As a rule, groups of women were engaged in carpet weaving as well as in felting.

As a result of field research it was found out that at present time felt weaving traditions have been preserved, though not to the same extent as in early 20th century. Also in southern regions of Kazakhstan a tradition of carpet weaving using patterns, ornaments and basic colours that were present in products of earlier times was preserved to a great extent. One common type of weaving is the production of *bau* and *baskur* carpet tapes. In the south of Kazakhstan, the tradition of weaving lint-free carpets *tukti kilem* was preserved. The most common type of carpet was *alasha*, sewn from woven strips that were laid on the floor or hung on the *kerege* of the yurt.

Pottery. Pottery has been developed in cities and settlements on the territory of Kazakhstan since

ыдыс-аяқ, керамикалық тақтайшалар, әшекей бұйымдарын және тіпті музыкалық аспаптар (*саз-сырнай*, *сыбызғы*) жасау барлық жерде кең таралған. Қыш ыдыстар өрнектермен сәнделіп, ұлттық оюлармен безендірілген, ал жәрмеңкелер мен базарларда қыш ыдыстар қатарлары әдетте ең үлкен болған. Керамикалық бұйымдар жалтыратылып сырланды немесе арнайы пеште жоғары температурада жай күйдірілген. Әдетте, қыш шеберлерінің керамикалық бұйымдарының сапасын жақсарту үшін өздерінің құпия қоспалары болды.

Далалық зерттеулер барысында керамикалық шеберлер шетелден, яғни ҚХР мен Орталық Азия аймағының көрші елдерінен әкелінген арзан кәдесыйлармен бәсекелестікке төтеп бере алмау себебінен өз өнімдерін сатуда айтарлықтай қиындықтарға тап болып жатқаны анықталды.

Сонымен қатар, қыш шеберлері өздерінің сазға қосатын қоспаларының құпияларын сақтай отырып, дәстүрлі кәсіби дағдылары мен біліктерін өскелең ұрпақтың бойына сіңіруге тырысатындығы анықталды. Қолөнершіліктің бұл салада үлкен ілгерілеуі, мысалы, ОҚО-да көркемсурет колледждерінің жанынан танымал қыш шеберлерінің мамандандырылған шеберханаларының ашылуы дәлел болмақ.

Гончарное ремесло. Как и у многих других народов мира в городах и поселениях на территории Казахстана издревле получило свое развитие гончарное ремесло. Изготовление посуды, керамической плитки, украшений и даже музыкальных инструментов (*сазсырнай*, флейты) из глины было распространено повсеместно. Гончарные изделия украшались орнаментом и раскрашивались национальными узорами, а на ярмарках и базарах гончарные ряды обычно были самыми большими. Керамические изделия были либо политы глазурью, либо просто обжигались в специальной печи с высокой температурой. Как правило, мастера-гончары имели свои секретные добавки для улучшения качеств своей керамики.

В ходе полевых исследований было зафиксировано, что мастера-керамисты испытывают серьезные затруднения со сбытом своей продукции, не выдерживающей конкуренции с дешевыми сувенирами, завезенными из-за рубежа – из КНР и соседних стран Центральноазиатского региона.

В то же время, было установлено, что гончары продолжают сохранять секреты своих добавок к глине, стараются передавать традиционные профессиональные умения и навыки молодому поколению. Большим продвижением в этой области ремесленничества стало открытие специализированных мастерских для известных гончаров при художественных колледжах, например, в ЮКО.

ancient times, as well as in many other parts of the world. Pottery, ceramic tiles, jewellery and even musical instruments (*sazsyrnai*, flutes) were widespread. Pottery was ornamented and painted in national patterns, and at fairs and bazaars, pottery rows were usually the biggest. Pottery was either glazed or simply fired in a special kiln at high temperature. As a rule, master potters had their own secret additives to improve the qualities of their pottery.

During the field research, it was recorded that ceramics masters have serious difficulties selling their products, which cannot compete with cheap souvenirs imported from abroad – from China and neighbouring countries of the Central Asian region.

At the same time, it was found that potters continue preserving the secrets of their additions to the clay and try to pass on traditional professional skills to the younger generation. The opening of specialised workshops for renowned potters at art colleges, e.g. in South Kazakhstan region, has been a great advancement in this field of craftsmanship.

Leathercraft. The daily household items of the Kazakhs were numerous items made of leather. Usually each family was engaged in making skins independently, obtained both from

Былғары қолөнері. Қазақтардың күнделікті тұрмысының заттары былғарыдан жасалған көптеген бұйымдар болды. Әдетте, әр отбасы үй жануарларынан да, аң аулау нәтижесінен де алынған терілерді өздері өңдеді. Өңделген терілерден әр түрлі жылы қысқы киімдер – бас киімдер, тондар мен ішіктер жасалды. Көптеген былғары заттар арнайы штамптардың көмегімен бедерленді. Көшпелі шаруашылық жағдайында ат әбзелдерінің, яғни айыл-тұрманның, ноқта-жүгеннің, өмілдіріктің, ер-тоқымның және т.б. былғары элементтерін дайындау аса маңызды мәнге ие болды. Теріден су тасуға және қымыз сақтауға арналған ыдыстар тігілді. *Етікшілік* теріні илеумен және өңдеумен тығыз байланысты болды. Ерлердің құзырына кіретін *тері өңдеу* өнеркәсібіне әйелдер де қатысты.

Қазіргі уақытта зерттелген аймақтарда былғары қолөнері фрагменттік түрде табылды. Негізінен шеберлер дайын иленген былғарыны пайдаланады, одан түрлі бұйымдар – ыдыс-аяқ, қамшы, кәдесыйлар жасайды.

Ағаштан қолөнер бұйымдарын жасау. Көшпенділер өміріндегі маңызды қолөнер ағаш өңдеу болды. Одан ыдыс-аяқ, қару-жарақ, жиһаз және басқа да тұрмыстық заттар, ер-тоқымға арналған бөлшектер, жұмыс құралдарына арналған тұтқалар, түрлі шкафтар мен сандықтар жасалды. Мұның бәрі көбінесе ағашты ою арқылы ою-өрнектермен безендірілген.

Кожевенное ремесло. Предметами ежедневного обихода казахов были многочисленные изделия из кожи. Обычно каждая семья самостоятельно занималась выделкой шкур, получаемых как от домашних животных, так и в результате охотничьего промысла. Из обработанных шкур изготавливалась разнообразная теплая зимняя одежда — меховые шапки, шубы и тулупы. На многие кожаные предметы с помощью специальных штампов наносилось тиснение. Важнейшее значение в условиях кочевого хозяйства приобретало изготовление кожаных элементов конской сбруи: подпруги, узды, нагрудников, кожаных седел и т.п. Из кожи шились сосуды для переноски воды и хранения кумыса. С выделкой и обработкой кожи было тесно связано сапожное ремесло (*етікшілік*). В кожевенном производстве (*тері өңдеу*), находившемся по большей части в компетенции мужчин, принимали участие и женщины.

В настоящее время кожевенное ремесло обнаружено в обследованных регионах фрагментарно. В основном мастера используют готовую выделанную кожу, из которой изготавливают различные изделия — посуду, камшы и сувенирные изделия.

Изготовление ремесленных изделий из дерева. Не менее важным ремеслом в жизни кочевников была работа с деревом. Из него изготавливалась посуда, оружие, мебель и другие бытовые предметы, детали для седел, рукоятки для рабочих инструментов, различные шкафчики и сундуки.

domestic animals, and as a result of hunting activities. The pelages were used to make a variety of warm winter clothing such as fur hats, fur coats and sheepskin coats. Many leather items were stamped with special stamps. Leather elements for horse harness — girth, bridles, bibs, leather saddles, etc. — were of the utmost importance in a nomadic economy. Leather was used for making containers to carry water and store koumiss. Shoemaking crafts (*etikshilik*) are closely connected to leather dressing and processing. Women also took part in the tannery (*tery ondeu*), which was mainly the responsibility of men.

At present, the leather craftsmanship is found in the surveyed regions in fragments. The craftsmen mostly use finished dressed leather, which is used to make various items such as crockery, kamshy and souvenirs.

Making handicrafts of wood. No less important craftsmanship in the life of nomads was woodwork. It was used to make crockery, weapons, furniture and other household items, parts for saddles, handles for tools, various cupboards and chests. All this is often decorated with ornamental woodcarving. In the pre-Soviet period, a significant place in the activities of craftsmen working with wood was occupied by the production of tools for farming and the manufacture of wooden carts.

Кеңес дәуіріне дейінгі кезеңде ағашпен жұмыс істейтін қолөнершілердің қызметінде ауыл шаруашылығына қажетті құрал-саймандар мен ағаш арбалар жасау маңызды орын алды.

Ағаш қолөнерінде киіз үйлерді, дәлірек айтқанда, киіз үйдің қаңқасының бөлшектерін, яғни төбесі болатын *шаңырақ*, тұрғызу үшін *уықтарды* және киіз үйдің жиналмалы торлы *керегесін* жасау ерекше орын алады.

Қазақтың ағашпен байланысты тағы бір халық қолөнері – музыкалық аспаптар жасау. *Домбыра*, *қобыз*, *сыбызғы* және басқа да көптеген аспаптар ертеде көшпенділердің қатал тұрмысын ажарландырған, мерекелердің (тойлардың) міндетті атрибуттары болған, бүгінде халық музыкалық аспаптар оркестрінің толық құқықты қатысушылары болып табылады.

Ағаш өңдеу қолөнері халықты шаруашылық пен тұрмысқа қажетті көптеген заттармен қамтамасыз етті. Ағаш жиһаздарды, яғни азық-түлік пен ыдыс-аяқты сақтайтын кебежелер мен асадалдарды, киім ілуге арналған адалбақандарды, төсек-орындар – төс-ағаштар, сондай-ақ түрлі ағаш ыдыс-аяқ және басқа да тұрмыстық заттарды безендіру үшін күрделі оюлар, негізінен гүлді ою-өрнек элементтері қолданылған. Ағаш шеберлерінің қолөнерінде ер-тоқым өндірісі маңызды болды.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының кейбір аймақта-

Всё это зачастую украшалось орнаментальной резьбой по дереву. В досоветский период значительное место в деятельности ремесленников, работавших с деревом, занимало производство орудий труда для земледелия и изготовление деревянной арбы.

Особое место в деревянных ремеслах занимает изготовление *юрт*, а точнее деталей каркаса юрты: верхушки (*шаңырақ*), жердей для свода (*уық*) и складных решетчатых стен юрты (*кереге*).

Еще одно народное казахское ремесло, связанное с деревом – изготовление музыкальных инструментов. *Домбыра*, *қобыз*, *флейта сыбызғы* и многие другие инструменты в древности скрашивали суровые будни кочевников, были обязательными атрибутами праздников (тоев), а сегодня являются полноправными участниками оркестров народных музыкальных инструментов.

Деревообрабатывающее ремесло предоставляло населению множество предметов, необходимых для ведения хозяйства и повседневной жизни. Затейливой резьбой, в основном элементами растительного орнамента, покрывались и предметы деревянной мебели: лари (*кебеже*) и шкафики (*асадал*) для хранения продуктов и посуды, шесты-вешалки для одежды (*адалбақан*), кровати (*төс-ағаш*), а также различная деревянная посуда и прочие предметы быта. В ремесле мастеров по дереву важную часть составляло производство седел (*ер*).

В настоящее время сохранилась обработка дерева и изготов-

A special place in wooden crafts is occupied by the production of **yurts**, or to be more precise, yurt frame parts: the top (*shanyrak*), poles for the arch (*uyk*) and folding lattice walls of the **yurt** (*kerege*).

Another Kazakh craft associated with wood is the production of musical instruments. The *dombyra*, *kobyz*, *sybyzgy* flute and many other instruments in ancient times brightened up the harsh everyday life of nomads, were obligatory attributes of holidays (*toi*), and today are full-fledged participants of orchestras of folk musical instruments.

Woodworker's handicrafts provided the population with many items necessary for the economy and everyday life. Intricate carvings, mostly with elements of plant ornamentation, covered wooden furniture items: stalls (*kebeje*) and lockers (*asadal*) for storing food and utensils, poles-hangers for clothes (*adalbaqan*), beds (*tos-agash*), and various wooden utensils and other household items. The production of saddles (*yer*) was an important part of the craft of woodworkers.

Nowadays, woodworking and the manufacture of wooden utensils and musical instruments have survived, as well as the making of yurts in some regions of Kazakhstan.

Patchwork. One of the most widespread forms of women's handicrafts was patchwork. Women

рында ағаш өңдеу және ағаштан ыдыстар мен музыкалық аспаптар жасау, сондай-ақ киіз үй жасау сақталған.

Құрақ құрау. Әйелдердің үйдегі қолөнерінің кең таралған түрлерінің бірі құрақ құрау болды. Түрлі-түсті геометриялық мата қиындыларынан, яғни тіктөртбұрыш, үшбұрыш, ромбтардан әйелдер ерекше мәнге толы ою-өрнектер мен суреттер құрады, олар жамылғы немесе көрпенің орталық алаңына айналды. Кейде балалардың жылы кеудешелері осылай безендірілді.

Мұндай бұйымдарды тігу кезінде әйелдер көбінесе олардың қорғаныс күшіне сеніп, жаназа жыртыстарын қосады. Қазақтың наным-сенімдері мен аруақ рухына деген сеніміне сәйкес, жерлеу рәсімінен әкелінген жыртыс үйді немесе осындай көрпе жамылған адамды қорғайды деп саналады.

Құрақтан құралған бұйым – құрақ көрпе іс жүзінде әрбір қазақ үйінде бар, әсіресе ауылдық жерлерде кең таралғандықтан, әйелдердің үй қолөнерінің бұл түрі сақталған және жойылу қаупіне ұшырамайды деп сеніммен айтуға болады.

Құрақ құраудың элементтері бар бұйымдар – көрпелер, төсеніштер, жастықтар қазақ қалыңдығы жасауының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Қазіргі уақытта бизнестің жаңа түрі, яғни бірдей ою-өрнекпен қыз жасауын тігу кеңінен таралған.

ление деревянной посуды и музыкальных инструментов, а также изготовление юрты в некоторых регионах РК.

Лоскутное шитье. Одним из весьма распространенных видов домашнего женского ремесла было лоскутное шитье. Из геометрических кусков лоскутов разного цвета – прямоугольников, треугольников, ромбов женщины выкладывали орнаменты и рисунки, наполненные особым смыслом, которые затем становились центральным полем одеял *көрпе* или матрасов для сидения *көрпеше*. Иногда таким способом украшали детские теплые жилетки.

При шитье таких изделий хозяйки часто добавляли похоронные лоскуты *жыртис*, веря в их охранительную силу. Согласно казахским представлениям и вере в духов *аруак*, считается, что духи тех людей, с чьих похорон был принесен *жыртис*, будут оберегать дом или человека, кто накрывается таким одеялом.

Поскольку изделия с лоскутным шитьем *құрак көрпе* есть практически в каждом казахском доме, особенно в сельской местности, то можно с уверенностью считать, что данный вид домашнего женского ремесла сохраняется и не подвергается риску исчезновения.

Изделия с элементами лоскутного шитья – одеяла, напольные матрасы, подушки – являются важной составной частью приданого казахской невесты *жасау*. В настоящее время получил распространение новый вид бизнеса – пошив таких изделий с одинаковым орнаментом для приданого невесты.

used geometric pieces of scraps of different colours – rectangles, triangles and rhombuses to make meaningful ornaments and drawings, which later became a central motif for *korpe* quilts or *korpeshe* mattresses. Sometimes children's warm waistcoats were decorated in this way.

When sewing such items, hostesses often added funeral scraps of *zhyrtys*, believing in their protective power. According to Kazakh perceptions and beliefs in *aruak* spirits, it is believed that the spirits of those people from whose funerals *zhyrtys* were brought will protect the house or the person who is covered by such a blanket.

Since almost every Kazakh home, especially those in rural areas, has a patchwork *kurak korpe*, we can confidently assume that this type of women's handicraft has been preserved and is not at risk of extinction.

Items with patchwork elements – quilts, floor mattresses, pillows – are an important part of the dowry of a Kazakh bride *jasau*. A new type of business – sewing such items with the same ornaments for the bride's dowry – has now become widespread.

Jewellery. The Kazakhs had a well-developed jewellery trade (*zengerlik*). Although local jewelers mastered the technique of gold

Зергерлік қолөнер. Қазақтарда зергерлік кәсіп жақсы дамыған. Жергілікті зергерлер алтын жалату техникасын меңгергенімен, олардың негізгі материалы күміс болды. Металл өңдеудің көптеген әдістері болған: құю, соғу, штамптау, нақыштау, шеку және т.б. Түйіршіктеу және филиграндық техниканы қолдану арқылы жасалған антикварлық бұйымдар азырақ кездеседі. Түйіршіктеу – белгілі бір ретпен, өрнекпен шарлар түріндегі ұсақ түйіршіктерді дәнекерлеу. Негізінен Батыс Қазақстан стиліндегі зергерлік бұйымдарда қолданылады.

Зергерлік бұйымдарды жасау үшін шетелден әкелінген күміс те, ресейлік күміс тиындар да қолданылған. Әйелдердің зергерлік бұйымдары арасында білезіктердің, сақиналардың, жүзіктердің, алқалардың және сырғалардың барлық түрлері ең көп танымал болды. Қазақ киімдері де зергерлік бұйымдармен – күміс тоғалармен, түймелермен безендірілген. Сондай-ақ, күміспен көбінесе қару-жарақ, ат әбзелдері немесе жиһаздар көмкерілді.

Сүйек өңдеу қолөнері зергерлік өнерге жақын болды. Жиһаздың әртүрлі бөліктерін безендіру үшін арнайы жасалған сүйек тақтайшалары (тұяқты жануарлардың мүйіздері жиі пайдаланылған) қолданылды. Сондай-ақ, сүйекпен мүйізден қанжардың, пышақпен қамшының сабы да жасалған.

Қазіргі уақытта қазақ зергерлері дәстүрлі түрде күміске бет бұра отырып, түрлі технологиялармен бұйымдар жасауда.

Ювелирное ремесло. Весьма развитым у казахов было ювелирное дело (*зергерлік*). Хотя местные ювелиры и владели техникой напыления золотом, но их основным материалом являлось серебро. Существовало множество техник обработки металла: отливка, ковка, штамповка, чеканка, насечка и др. Реже встречаются старинные изделия, изготовленные в технике зернь и скань (*филигрань*). Зернь – это маленькие гранулы, в виде шариков спаиваются вместе в определенном порядке, узоре. В основном используются в ювелирных украшениях западно-казахстанского стиля.

Для производства ювелирных украшений использовалось как привозное серебро, так и российские серебряные монеты. Наиболее популярными среди женских украшений были всевозможные браслеты, кольца, перстни, подвески и серьги. Изделиями ювелирного производства украшались также одежда казахов – серебряными пряжками и пуговицами. Серебром также часто инкрустировали оружие, конскую упряжь или мебель.

Близким к ювелирному делу было косторезное ремесло (*сүйек өңдеу*). Специально выделанные костяные пластинки (часто использовались рога копытных животных) применялись при инкрустации различных предметов мебели. Кость и рог также шли на изготовление рукояток кинжалов, ножей и плеток.

В настоящее время казахстанские ювелиры-зергеры изготавливают изделия в разных технологиях, по традиции обращаясь к серебру.

plating, the main material was silver. There were many techniques of metal processing: casting, forging, stamping, embossing, notching, etc. The most widespread types of jewellery are antique ones. Less common are antique items made in the technique of graining and filigree. Grain is a small granules, in the form of balls soldered together in a particular order, pattern. They are mainly used in jewellery in the Western Kazakhstan style.

Both imported silver and Russian silver coins were used to make jewellery. The most popular among women's jewellery were all kinds of bracelets, rings, finger-rings, pendants and earrings. The clothes of Kazakhs, namely silver buckles and buttons, were also decorated with the products of jewellery manufacture. Silver was also often used for decorating weapons, horse harness and furniture.

The craft of bone carving (*suek ondeu*) was close to jewellery making. Specially dressed bone plates (horns of ungulates were often used) were used in the inlaying of various furniture items. Bone and horn were also used to make the handles of daggers, knives and whips.

Kazakh jewellers now make pieces in a variety of techniques, traditionally turning to silver.

